

لام
(کہانہی-سنگرنہ)

متر سین مت

لیکھک دیاں ہور رچناواں

ناول:

اگ دے بچ، کافلا، تفتیش، کٹہرا، سدھار گھر، گورو سبھا

کہانہی سنگرن: پُرواس، لام، ٹھوس سبوت

لیکھک سبندھی رچیاں گبیاں پستکاں

1. تفتیش دا وِ شلیشنہ: سنپادک-ڈا □ سکھدیو سنگھ کھاہرا
2. ناولکار مٹر سین میت: سنپادک-ڈا □ سکھدیو سنگھ کھاہرا
3. تفتیش دا وِ شلیشنہ: سنپادک-ڈا □ سکھدیو سنگھ کھاہرا
4. گورو سبھا: الوچناتمک وِ شلیشنہ: امرجیت سنگھ گریوال
5. گورو سبھا دیاں پرتاں: سنپادک-ڈا □ ہربھجن سنگھ بھاٹیا
6. Fiction of Mitter Sain Meet: Dr □ T □ R □ Vinod
7. سنواد در سنواد: سنپادک-ڈا □ ایس □ ترسیم
8. مٹر سین میت سوالاں دے رُرو: ڈا □ ہربھجن سنگھ بھاٹیا
9. ناولکار مٹر سین میت (وِ چار دھارائ ادھار اتے کلاتمک جگتاش: ڈا □ سمرجیت گور
10. مٹر سین میت ناول رچنا: ڈا □ سمرجیت گور
11. نوِس وِ دھا دا ناولکار-مٹر سین میت: ڈا □ کملجیت سنگھ
12. مٹر سین میت دیاں کہانہیاں دے مول سروت: سنپادک-ڈا □ بہم اندر سنگھ

پرمکھہ انام اتے سنمان

1. ساہت اکاڈمی پُرسکار، 2008
2. کینڈری سرکار دے پُلس وِ بھاگ دا پنڈت گوہند ولب پنٹ پُرسکار

Short Story)Laam

by

Mitter Sain Meet

Address:

‘ Street No □ 5, H □ No □ 297

Civil Lines, Upkar Nagar

Ludhiana-141001

M □ No □ 098556-31777

Email: [mittersainmeet @ hotmail □ com](mailto:mittersainmeet@hotmail.com)

پہلی وار: 1988

دوجی وار: 2010

پہلا اڈیشن-: 1988 بلراج ساہنی یادگار پرکاشن، انمرتسر
دوجا اڈیشن-: 2010 چتر سنگھ جیون سنگھ انمرتسر

دُو جے ایڈیشن دے شُبھ مَوکے : کُجھ شَبَد

لِکھنہا مَیں کہانہی تون شُرُو کِیتا سی۔ پہلے دَور وِچّ (1968توں 1973تہ) چھپیاں کُجھ کہانہیاں رات دے سُو رچ اتے ہلاں دے مُنّے آدِ نوں نکسلی دَور دِیاں پرتنِندھ کہانہیاں ہونہ دا مانہ پراپت ہوئیا۔ اُس سمیں مَینوں اِن مہسُوس ہوئیا کہ کہانہی نالوں ناول وِچّ گَلّ وُدھ پربھاؤشالی ڈھنگ نال اکھی جا سکدی ہے۔ اِس وِچار تہت 1971 دے اِخر وِچّ ناول اگّ دے بَچ دی سِر جنہا ہوئی۔ اِس ناول نوں بنہدا مان سنمان ملیا۔ دُو جا دَور (1983توں 1993تہ) پھیر کہانہی تون شُرُو ہوئیا۔ اِس دَور وِچّ لکھیاں کرب 20 کہانہیاں وِچوں کُجھ (لام، دہشتگرد خانپوری اتے وراستہ کہانہیاں نے پنجابی کہانہی وِچّ آپنہی تہاں بنہائی۔ اِکّ وَا پھیر مہسُوس ہوئیا کہ پربھاؤشالی گَلّ ناول رانہی ہی اکھی جا سکدی ہے۔ نتیجے وِچوں پُلس-سبھیاچار نوں سُمّجّ وِچّ پیش کردا ناول تفتیش سِر جیا۔ اِس ناول نوں لکھنہ تون بااد من نوں بہت سکون ملیا۔ مُڑ کہانہی تے کلم نا چلی۔ لگاتار تِنن ہور ناولاں (کٹہرا، کور و سبھا اتے سدھار گھرش دی سِر جنہا ہوئی۔

لوک، پاٹھک (اتے مَیں خُد وِش دن بھلّ گئے کہ مَیں کہانہیکار وِی ہاں۔ پھو جدار ی نیاں۔ پربندھ دا آپنہا سارا اُنبھو ناول وِچّ پیش کرن بااد جاپدا ہے کہ میرا اندر خالی ہو گیا ہے۔ نیڑے بھوکھ وِچّ کسے ناول دی سِر جنہا سنبھو نہیں ہے۔ دُو جے پاسے آلے۔ ڈیالے بہت سارا اجہا کُجھ گھٹ رہا ہے جس دی پیشکاری ساہت وِچّ ہونہی چاہیدی ہے۔ پر اِن گھٹناواں ناول دا وِشا نہیں بنہ سکدیاں۔ مُڑ مہسُوس ہو رہا ہے کہ چھوٹیاں گھٹناواں وِچّ چھپے وُڈے مسلے کہانہی رانہی ہی پیش ہو سکدے ہن۔ من مُڑ کہانہی لکھنہ لئی تیار ہندا جا رہا ہے۔ مَینوں جاپدا ہے کہ کسے ناول دی سِر جنہا تون پہلاں جے لیکھک کول کہانہی دا تجربا ہووے تاں اِن وُدھیاں ناول رچ سکدا ہے۔ شائد میرے چھپیاں ناولاں دے لوک پروانیت ہونہ دا اِکّ کارنہ میرا پہلاں کہانہیکار ہونہا ہووے۔ شائد،

اگلے ناؤل دے بچ وئی نوبیاں کہانہیاں وچ چھپے ہونہ بھلے پاٹھکاں
 نوں اپنے کہانہکار ہونہ دی یاد دواونہ لئی اتے بھوکھ وچ نوبیاں
 کہانہیاں سرجنہ دے والدے نال لام کہانہی-سنگرین دا نوں سانجھا ایڈیشن
 پیش کرن دی خُشی ہاسل کر رہا ہاں۔

متی: 29-6-2010 مٹر سین مت

تتکرا

وراست	4-12
خانا-پوری	13-20
دبشتگرد	21-27
اپرادھ	28-37
سٹار	38-45
بدلی	46-50
گورو سبھا	51
نیل کٹھ	52-57
سرگھی ویلے دا سپھنا	58-65
شناخت	66-74
پل پل و دھدا پھاسلا	75-83
لام	84-94

وِراست

دِن اُگنھ توں پہلاں ہی رام دِیال نوں اُداسی دے بدّلاں نے آ گھیریا۔
 اُس وُرگے منّے پرمنّے ججّ دی پتی سویرے ہی بنھ سنور کے گیٹ
 ،تے کھڑوؤو۔ سستے جہے گیہٹاں لئِ گھٹیا جہے بندیاں نوں اُدیکے ن
 اُس نوں پسند نہس سی۔ پر دِن چڑھدیاں ہی تیجو نے ن ڈراما کرنا سی۔
 اس بارے سوچدیاں ن ساری رات سوں نہس سکیا۔

جہڑے لوک لکشمی دے کسے روپ نال وِی اُس نوں مون نہس سکے
 اہناں نے پنچ چار سو بدلے اُس دی پتی نوں مون لینھا سی تے اگلے دِن
 ہک تانھ کے کچھری وِچ کھڑونا سی۔ ساتھی ججاں نوں اُس دی امانداری
 ،تے نہورے کسنھ لئِ اینی گلّ ہی کاہی سی۔

کاش! اُس دی پتی اُس دے کتے دیاں پیچیدگیاں نوں سمجھ سکدی۔ اُس
 نوں گلا ہے کہ ن دِیوالی والے دِن ہی پنڈ کس جاندے ہن؟ پچھوں ن لٹی۔
 پٹی جاندی ہے۔ دِیوالی دیاں شبھ کامناواں دینھ ائے لوک جنڈرے نوں ہی
 سلوٹ مار کے مڑ جاندے نے۔ گیانڈھی ججاں دے گیہٹاں نال بھرے
 کمرے دیکھ کے اُس دے سٹس کپڑس اگ لگدی۔ گیانڈھیاں نالوں ن
 کھڑی گلوں گھٹ ہن؟ رام دِیال اہناں توں کئ سٹیپ سینار ہے۔ شہر دا
 سارا الاکا اُس دے ادھن۔ وڈے وڈے سیٹھ اُس نال گلّ کرن نوں ترسدے
 ہن۔ پھیر جے گیانڈھیاں دے نوکراں نوں مہنا مہنا مٹھیاں نہس مگدی،
 جے اہناں دے گھروں منگتے وِی رجّ رجّ نکلدے نے اتے جے گھٹیا
 شراب پنھ والے گریوال دے گھر کئ کئ مہنے میکاڈاول اتے پیٹرسکاٹ
 دے دور چلدے ہن تاں اہناں دے تاں چبداں رکھنھ نوں تھان وِی نہس
 لبھنھی چاہدی۔

تیجو نوں بتھیرا سمجھائیا اُس دا شہر دے سیٹھاں کول بہتا اُنھ جانھ نہس۔
 نا ن شرما ہے نا گریوال۔ اُس وِچ کسے اچے خاندان دا خون وِی نہس۔
 اپنے ناں نوں توڑ مروڑ کے بہاویں اُس نے آر □ دِیال بنھائے پھیر
 وِی لوکاں دیاں نذراں وِچ ن رامو سانسی ہی ہے۔ رامو جو شرمیاں اتے
 گریوالاں دی ہی نہس سگوں اہناں دے کنمیاں دی جوٹھ وِی کھاندا رہے۔

شرمے دی ماں جو ہالے وی لوکاں دے گھروں روٹیاں لے کے اُنڈی
 ہے تاں کی ہوئیا؟ گریوال دے باپ توں جے ہالے تک گہنھے پیئ ذمبن
 نہس چھڈائی گئی تاں کی پھرک پیندے؟ اہناں دیاں نساں وچ خاندانی خون
 تاں دوڑدے۔ اہناں نوں پتوتے سجنہاں نال اٹھنہ بیٹھنہ اتے میل جونہ
 بنہاونہ دی سوجھ تاں ہے۔ ن اپنی جات دا پکھ پُوردے ہن۔ بدلے وچ
 اہناں دی جات والے نذرانیاں نال اہناں دا سواگت کردے ہن۔ ن سانسیاں
 دی اولاد۔ ننگاں ملنگاں بارے سوجنہ والا۔ سیٹھاں توں کی بہالہ؟

کوئی کجھ وی اکھے رام دیال نوں کدے کسے وچوں جات دی بو نہس
 اُنڈی۔ لوکاں دے بہانڈے مانج مانج ہتھاں دیاں ریکھاواں مٹا چکی ہر
 اورت اُس دی ماں ہے اتے ٹاکیاں والے ہر کُرتے والا اُس دا باپ، جے
 ن شرمے جاں گریوال وانگ سوچدا تاں کدے وی برجو، پنڈت نوں بری
 نا کر سکدا۔ اُس نوں پتے برجو دی زندگی دے بسن ورہے کارخانیاں
 دیاں بھٹھیاں وچ سیل ہو گئے ہن۔ بڈھاپے، چ بھکھا مردا جے نجائذ
 شراب کڈھ کے ڈھڈ بھرن لگئے تاں اُس دا کی کسور؟ جے ن گریوال
 وانگ سوچدا تاں اُس دی کلم کدوں دی راجپوت مجاریاں نوں بیدکھل کر
 چکی ہندی۔ پر اُس نوں تاں چودھریاں ورگے چماراں وچوں وسویداراں
 دی ہی جھلک پیندی سی۔ پھیر وی جو لوک اُس نوں چوہڑے۔ چماراں دا
 نمائندا کہندے ہن تاں اہناں دی مردی۔ اُس نوں کسے دی پروں نہس، پر
 جے اُس دی پتی وی اہو سوچے تاں ن کی کرے؟

ساری رات ن اُس گھڑی نوں کوسدا رہا جدوں اُس نے تیجو اگے جھک
 کے اس وار پنڈ نا جانہ دا فیسلا کیتا سی۔ ن ہیران سی سبھ کجھ جانہدیاں
 بجدیاں وی ن گورواں دی چال وچ کوں آ گیا؟ تیجو نوں اُس دی پنڈراں
 سالان دی کمائی دا، تے لاونہ لگی نوں کوئی جھجک نہس ہو رہی۔

سویرے نہا دھو کے تیار ہندی اتے مستی وچ گنہگنہاوندی دی تیجو اُس
 نوں ذہر ورگی لگ رہی سی۔ اس سمیں اُس تے لکشمی دا بھوت سوار
 سی۔ کسے وی ترک والی گل سنہن لئ اُس دے کتن بند ہن۔

منجی وچ وچ ترلو۔ مچھی ہو رہے رام دیال نوں وار وار گھاچی، بیئنت،
 راج اتے پیارے دی یاد آ رہی سی۔ کتنا چانہ وندیا سی اہناں سانسیاں

دِیاں کُلّیاں وِچّ! رام دِیاں نوں نُن کِتھوں کِتھے لے آئے سن۔ پندراں۔
 پندراں وِرہے ہو گئے ہن نکسلی دوستاں نوں شہد ہوئیاں۔ پر نُن رام دِیاں
 دے ذہن وِچّ اچّ وِی دِندا ہن۔ اہناں دی سوچ نے کدے اُس نوں ڈگنہ نہس
 دتا۔ کاش! نُن تیجو نوں اِکّ وَا وِی ملے ہندے۔ پھیر شائد تیجو کدے وِی
 اِس ترہاں نا سوچ سِکدی۔

شہد ساتھییاں دی یاد نے اُس دِیاں اکھاں وِچّ نمی بھر دتی۔ پانھی، چ
 تیردے کلپنا دے گھوڑے اُس نوں آپنھی پٹھ، تے بہا کے اُس نوں آپنھے
 وِہڑے لے گئے۔ وِہڑا جس نوں سارے پنڈ والے سانسِیاں دا وِہڑا اکھدے
 ہن۔ گندی ڈھاب کنارے وِسیاں پنجھی تہ کُلّیاں دا کافلا۔ اُس کُلّیاں، چ
 وِچردے رامو دے کئی اکس اُس دِیاں اکھاں اگے نچنہ لگے۔ روڈا بھوڈا
 پیروں ننگا، پھٹی جہی کچھنی وِالا، نلیاں پونجھدا مُرگیاں پچھے دوڑدا،
 دھوڑاں پُندا رامو۔ ڈھاب وِچّ نہاؤندا، ڈیڈاں دی اُن لاہندا، سُوراں دی
 مترال ہونجھدا رامو۔ کدے چماراں وِہڑے آئی برات دی جوٹھ بانہ وِچّ
 لٹکائے ڈولو وِچّ سانبھدا، بوآن وِچوں چُگیاں کھلاں دے پھکے ماردا،
 ماسٹر توں چور اکھوآؤندا اتے کشتیاں، چ جوہر دکھاؤندا رامو۔ وڈے
 بھراواں دے پنڈیاں، تے پیندے پُلس دے ڈنڈیاں نوں آپنھے پنڈے، تے
 مہسوسدا، باپو دِیاں سُجیاں تلیاں نوں سیکدا اتے بہینہاں دِیاں بیپتیاں
 نوں سہاردا رامو۔ کدے نکسلیاں دِیاں میننگاں دے سدے دندا، اہناں دِیاں
 کتاباں وُنددا اتے اہناں دِیاں تیز ترار گلاں سُنھدا رامو۔
 گندے، مندے اتے شندے دی یاد وِی اُس نوں تَبنہ لگی۔ دوڑ وِچّ پچھڑے
 اُس دے بچپن دے ساتھی۔ گندا پہلی وِچوں ہٹیا، مندا دوجی وِچوں تے
 شندا چوتھی وِچوں۔ ہنہ گندا ریہڑا وِاہندا ہے، مندا دِہاڑی جاندا ہے تے
 شندا جیلہ۔ دوڑ وِچّ اِکلا ہی دوڑیا سی، سیوادار توں کلرک بنھیا تے
 کلرک توں جج۔

نوکر ہو کے گھروں نکلیا اُس نوں وِہے وِرہے ہو گئے سن۔ اہناں وِہ
 وِریاں وِچّ نُن کُلّیاں وِچّ رُلدے آپنھے ساتھییاں نوں اِکّ دِن وِی نہس بھُلّ
 سکیا۔ اُس دا وڈا افسر بنھنا وِی اُس دے ساتھییاں نوں کدے نہس چُبھیا۔ پنڈ
 دا اُس دا پھیرا اہناں لئی رام دی ایدھیا واپسی وِرگا ہندا۔ دس دس دِن پہلاں

تیارِ بیاں شُرُو ہو جانِ دیاں۔ بھرتِ ملاپ لئی آکڑیاں اُس دیاں باہاں اتے
 صصص چھجُو دے چُبارے ضضض دے سُکھ لئی تڑپدا اُس دا من وی
 برِبا دے اِکّ اِکّ پل نوں ہزار ہزار وُربے وانگ بتاؤندا۔
 گڈسُ اُتر دیاں ہی اُن اپنی افسری تیاگ دندا۔ جواکاں نوں گندے دے کھچر
 ریہڑے، تے بہا کے وِہڑے وُل تور دندا۔ آپ سنداے اتے مندے دیاں باہاں
 وِچ باہاں پا اُن ہزار وُل ہو لیندا۔ پہلاں اُن نتھو ہلوائی دُو کھلاں پتاسے
 کھریدے، پھیر لیلے دس تئیاں تئیاں جلیبیاں اتے اکھیر وِچ رامو توں
 لڈو۔ ہسدے کھیڈدے، بربل دے پگورے کھاندے اُن دن ڈھلے وِہڑے
 وُڑدے۔

مٹی دی گھروندی اگے لکشمی دی پوجا ہندی۔ لکشمی جس نے سدیاں
 توں اس وِہڑے دا رُکھ نہیں کیتا۔

پھیر مندے دی پہلی توڑ دے پیگ لگدے۔ گندے دے دیسی مرگے دی
 تری نال لبریاں انگلاں چڈے۔ بچنے دے ڈھول تے بہنگڑے پاوندے تے
 ہیکاں لاوندے اُن کملے ہو ہو جاندے۔

ادھی رات توں بااد پیل بیٹھاں اُس دی کچھری لگدی۔ چھجُو نوں گھر والی
 کُٹنہ بدلے اُن ڈرمانا کردا، مٹھو نوں کڑی سگولوں ہٹاؤنہ تے جھانڑاں
 پاؤندا، سادھو توں کھریتی نوں سٹاں مارن بدلے میاپھی منگو اؤندا،
 سُوراں دیاں نویاں کسماں بارے گلاں ہندیں۔ بینک وُلوں ملنہ والے
 کر دیاں دیاں نویاں سکماں بارے دسدا تے نتھو دے کالج وِچوں ملنہ
 والے وِذپھے دے پھارم بھر دا بھر دا اُن دن چڑھا دندا۔

سارے وِہڑے وِچ نویاں آساں دے دبوے جگا کے اُن گڈی چڑھ اُندا۔ کئی
 کئی دن اُس نوں اجب جہا نشا چڑھیا رہندا۔

پر اس وار اُن نشا تیجو نے کھون لیا سی۔ اُس نوں پتا سی اُس دا سنیہا
 ملدیاں ہی وِہڑے وِچ ماتم چھا گیا ہونہے۔ باپو نے ننبو گھسا گھسا ہُگا
 نہیں چمکائیا ہونہا۔ نا مندے نے شراب کڈھی ہے تے نا سنداے نے مرگا
 رتنہیا ہونہے۔ نا اُس نوں مانہ دی ترکے والی دال نسب ہونہی ہے تے نا
 ہی پھل پلیٹ جڈیاں مسیاں روٹیاں۔ گنڈھے دی چٹنی، مونگی دی دال،
 سرہوں دے ساگ، مگی دی روٹی تے لسی دے گلاس لئی ہالیں اِکّ سال

ہور ترسنا پینھے! کئی وار جبہ دا سیاد پورا کرن لئی ڈرائیوراں دے
ڈھابیاں ول دوزنا پینھے۔ اڈلیاں، ڈوسیاں اتے ہاٹ ڈوگاں توں ن اکیا پیا
سی۔

سبھ توں ودھ فکر اُس نوں سر، تے کھڑے ایکشن دا سی۔ ساریاں
پارٹیاں دیاں اکھاں اسے وپڑے، تے آکے ٹکدیاں نے۔ کوئی نا کوئی ن
وہڑے دی پھٹ نوں بچاؤندا آ رہے۔ اس وار کوئی اپنی چال نال چل
جاوے۔ چھوٹے چھوٹے جھگڑے جھڑے ن خُشی خُشی نییڑ اُنڈا سی،
کدھرے لڑائی دے بچ نا بنہ جانہ۔ نتھو دا وڈیہا نا رن جائے۔ کسے دی
کشت ہی نا ٹٹ جائے۔

سُورج دیاں پہلیاں کرناں تاکی تائیں اُس دے متھے، تے آ جنمیاں۔
اکھاں ملدا ن اٹھ کے بیٹھ گیا۔

اُہناں دی کلونی وچ چہل پہل شرو ہو گئی۔ کوٹھی دے شرابی لان وچ میڈ
ڈیالے سجیاں گُرسیاں مہماناں دی اڈک کر رہیاں سن۔
تیجو سبھ توں کیمتی سوٹ پائی گیٹ کول چہل کدمی کر رہی سی۔ کدے
کدے ن چور اکھ نال شرمے دی کوٹھی اگے امپورٹڈ کار ول دیکھدی۔
کار دی پچھلی سیٹ اُپر پئے ڈبیاں وچوں کسے اک اُپر اپنی موہر لگنہ
دی کلپنا کردی ہوئیگی ن۔ اُس نے سوچیا۔

اُس نے کار ول نذر دوزائی۔ کار دا وی □ آئی □ پی □ نئبر اُس دا جانہیا
پہچانہیا سی۔ ن شہر دے مشہور ہوٹل صصص چاند ضضض دے مالک
نگندر دی سی۔ نگندر جس دی مہاراجیاں ورگی شان مٹی وچ رُل گئی سی
تے کئی ورہے ن اُس دی کچھری اگے دھگے کھاندا رہا سی۔

صصص صصص سُندرتا دا ن سوداگر تیرے نروئے جسم دی کدر پاؤنہ
لئی بہاویں رن بھلّ جائے۔ پر رام دیال دی کوٹھی ول وی جھاک جائے،
اننی اُس دی ہنمت نہس۔ ضضض ضضض گھلّ کھوت کھوت کے بنھے
گیلی ورگے سربر دی مالک تیجو تے موہت ہوئے رام دیال دا وانگ
کرن نوں دل کیتا پر دند کرچن توں بنا کجھ نا کر سکیا۔

ہوٹل دی مشہوری دا راز کس توں لکیا سی؟ چند دی چاندنی وچ اُتھے
ہُسن دا بزار لگدا سی۔ ہُسن دا ملّ پاؤنہ والے کوئی اُیرے گیرے جاں نتھو

کھیرے نہیں سن۔ ہوٹل دیاں مورنیاں دی جھلک اہناں نوں ہی نسب
 بُدی سی جہڑے نوٹاں دی بارش کر سکدے سن۔ ن سہولت شہر دے
 گنہویں سناتکاراں اتے کجھ ک منچلے سیاستداناں نوں ہی ہاسل سی۔
 نوویں پُلِس کپتان نے اک وار اُس دے نکھرے توں نراذ ہو کے چند نوں
 دھرتی، تے دھون لیاندا۔ اُس دے دی کی مجال ن اُس دے پسند دی کڑی
 اُس دی کوٹھی نا گھلے! ہرکھے کپتان نے ادھ-ننگیاں کڑیاں دا سارے
 شہر، چ جلوس کڈھیا۔ جے کدھرے ننگدر وڈر دی کوٹھی نا جا چھپدا
 اُس دا وی وچے جلوس نکلنا سی۔

ننگدر ادھر-ادھر ہونہ کرکے کپتان دے گسے توں تاں بچ گیا، پر رام
 دیال دی کلم نوں تلوار وانگ چلنہوں نا روک سکيا۔ گیاریاں کڑیاں دے
 شوکین شرمے نے کئی وار اُس اگے لیٹریاں کڈھیاں۔ آنے بہانے
 سوہنہیاں کڑیاں دے درشن کرائے۔ اُس نوں اپنے وپڑے دیاں جنتو
 اتے سنتو دے بدلویں روپاں وچوں کدے وی سہیتھ نذر نا آئیا۔ کوئی جنتو
 سی-جو تین جواکاں دا پیٹ بھرن لئی آپیہ □ سی □ آئی □ دے ملاحماں
 توں کنھک بدلے اڈت لہاؤندی سی۔ کوئی سنتو سی جو ٹی □ بی □ دے
 کھادھے کپھرو نوں موت دے مونہوں گھڑسن دے یتن کردی آرہتے
 دی ہوس دا شکار ہندی۔ مجبوری وچ سربر وچدیاں کڑیاں گناہگار۔
 اہناں دیاں مجبوریاں نال کھلواڑ کرکے اہناں توں سو سو گناہاں وڈھ
 کماؤندا بیکسور۔ ن اُس دی ذمیر نے کدے وی نا مننیا۔ سینکڑے
 سپہارشاں نوں لتاڑیاں اُس نے ننگدر نوں مجرماں دے کپڑے وچ کھڑا
 کے ہی دم لیا سی۔

پھیر کس خشی وچ ن تیجو دی کوٹھی آئیگا؟
 بنا اہناں دی کوٹھی دی بیل کھڑکائے واپس مُردی کار نے اہدے کتتاں وچ
 شہد جہا گھولیا۔ جیٹو یودھے وانگ گردن اکڑا کے اُس نے انگڑائی لئی،
 منجا چھڈیا تے گیاچیا ہونسلا بٹور کے تیار ہونہ لگیا۔ بنہ سنور کے ن
 کوسی کوسی دھپ دا نذارا اینہ لئی چھت، تے جا بیٹھا۔

تیجو ہالے وی گیٹ، تے کھڑی سی۔ گیسی چلے، تے ابلدا پانہی چنی
 دی چھون لئی ترسدا ترسدا ادھا رن گیا سی پر ہالے تک اک وی مہمان نے

تیجو نوں سلام نہس سی بُلائی۔ پہلاں دیاں وڈیاں وڈیاں ٹوکریاں دے
 بہار بیٹھ دبے دو کالے کالے سیٹھاں نوں آپنھی کوٹھی ول ودھدے دیکھ
 کے رام دیال دا متھا ٹنھکیا۔ موٹے موٹے ڈھڈے تے ن وی رام دیال دی
 کوٹھی ول! بیران ہوئیا ن ہنیرے کول آ کھڑوتا تے سُوراں وُرگیاں
 گردناں نوں پہچاننہ دا یتن کرن لگیا۔

جے ن بھلیکھا نہس کھا رہا تاں ن شہر دے مشہور ٹھیکیدار لیکھ اتے
 موتی سن۔ ایناں دا باپ ہلوائی دی دکان، تے بھانڈے مانجدا-مانجدا دم توڑ
 گیا سی۔ نکلی شراب بناونہ دا ایناں نوں کسے نے اجہا گنہ دتا کہ ن خالی
 بوتلاں کھربدے کھربدے شراب دے ٹھیکے کھربدنہ لگے۔ ہرام دے
 پیسے نوں پانھی وانگ بہا کے ایناں واہوا ناں کھٹیا۔ دھارمک ستھاناں
 توں لے کے سرکارے دربارے سبھ تھائیں ایناں دی پُچھ ہو گئی سی۔ پر
 جدوں دھاگا مل دے دو مزدوراں دیاں جاناں ایناں دی نکلی شراب دی
 بھیٹ چڑھیاں تاں ٹریڈ یونین والیاں نے نے ایناں دیاں بھوتتیاں بھلا
 دتیاں۔ نت دی نابریبادی توں تنگ آ کے مُپھت دی شراب پنیھی پُلس نوں
 وی گوڈے ٹیکنھے پئے۔ بھاویں ٹریڈ یونین نے تاں ٹھیکیداراں دے
 ہتھکڑیاں لووا دتیاں پر اُس دا من کلپدا رہا۔ بھولے بھالے مزدوراں نوں
 کوں سمجھائے پورا زور لا کے وی ن ٹھیکیداراں نوں دو سال توں ودھ
 سزا نہس کر سکدا۔ پُلس نے مامولی جہا کیس بنھا کے اُس دے ہتھ بننہ
 دتے سن۔

جینا چر کیس چلدا رہا اُس دا مہبُوب دوست گھاچی اُس دا پچھا کر دا رہا۔
 پنڈراں وُربے پہلاں چوہڑیاں دے ویہڑے ہوئے ابو جہے کانڈ دی یاد
 دواوندا رہا۔ کئی وار پھل کے کُپا ہوئی چوہڑے دی لاش اُس دے اگے لیا
 کے رکھی۔ ائہا ہو کے ڈھاب وچ ڈبڈے کھریتی دیاں صصص صصص
 بچاؤ بچاؤ ضضض ضضض دیاں اوڈاں مُڑ پھذا وچ گونجنہ لگیاں۔ ...
 □ دناں وچ ہی چوہڑے دا باراں سالان دا مُنڈا سگوڈ چھڈ کے اپہم ڈھونہ
 لگیا سی۔ بھکھی مردی کھریتی دی ودھوا پالو نال نکل گئی۔ کھریتی دے
 روندے گر لاوندے بچے منگتیاں دی کتار وچ کھلونہ لگے۔ انڈر-گراؤنڈ

ہڈیاں ہوئیاں وی و ہڑے نوں اجہا لامبند کیتا کہ ٹھیکیدار اج تک جیلہ ، چ
 سڑ رہے سن۔ ہنہ ن ہور گھاچی کتھوں لیاوے؟
 اکت دن اُس نوں لگیا گھاچی اُس اندر ہی بیٹھا سی۔ اُس دن ن شیر وانگ
 دہاڑیا۔ ٹھیکیدار اں دے کھردے گوں گڈراں وانگ میدان چھڈ گئے۔ کتل دا
 کیس بنھا کے پھیر مسال شیشن سپرد کرن وچ اُس نوں کوئی دگت نہس
 سی ہوئی۔

گھبرائے ن ہنہ گریوال دی جھولی آڈگے سن۔ گریوال دا شیشن دے اٹھ
 جانہ سی۔ ابو جہے کمزور کیس وچ پہلی پیشی بری کرا لائٹھا اُس دی
 کہہے ہتھ دی کھیڈ سی۔ بدلے وچ سیٹھ ٹھیکیدار اں والا دل دکھا رہے سن۔
 گریوال چاہے ڈر نماں دے ڈر تم و سکی پیوے اہناں نوں کوئی پروں نہس
 سی۔

رام دیال نوں چھت ، تے کھڑا دیکھ کے اہناں نے اکھاں زمین وچ گڈ
 لئیاں۔ تیج تیز قدم پڈے ن گریوال دی کوٹھی اگے جا رُکے۔ گریوال دی
 پنتی نے کھڑے متھے اہناں دا سواگت کیتا۔ گیٹ تے ڈرائنگ روم تک
 اہناں دی اگاوی کردی کردی کئی وار ن گوریاں گوریاں اکھاں نال تیجو
 ول جھاکئی۔

رام دیال نے بیٹھاں کھڑی تیجو دیاں اداس اکھاں وچ تگیا۔ اُس نوں
 گنہہر دیکھ کے اکت وار پھیر اداسی دے بدلاں نے اُس نوں آ گھیریا۔
 اُس نوں لگیا شائد ن اپنے نمر اتے اپنے کتے نال انساپھ کر کے اپنے
 پروار نال صصص صصص بیئینساپھی صصص صصص کر رہے۔ اُس
 توں ست ست سال جونبار جج کتنا اگے لنگھ گئے۔ بھکھے مردے شرمے
 نے راجدھانی وچ کوٹھی پا لئی۔ گریوال نے پنج لکھ لا کے کڑی دا ویل
 کنیڈا وچ کیتے۔ رام دیال انجھ نہس کر سکیا۔ ہوراں دی اولاد اکھواونہ
 والا رامو چند رپیاں بدلے وڈے چوراں نوں سادھ کوں بنھا دیوے؟ سچ
 دی لڑائی لڑدا جے ن اپنے بچیاں لئی کجھ نہس کر سکیا تاں اُس دا کی
 کسور؟

تیجو توں ہور برداشت نا ہوئیا، گیٹ دا کھڑا چھڈ ن ڈرائنگ روم ول
 چلی گئی۔

ہار مہسوس کر دا رام دیال چھتّ، تے ٹہلنہ لگیا۔ تیجو دیاں اداس اکھاں
 نے اُدے اگے پرشناں دے ڈھیر لا دتے۔ اکھر امانداری بدلے اُس نوں
 کی ملیا؟ گربھی، بدنامی تے سبھ توں ودھ افسراں دی نراذگی۔ ہزار گئے
 نوں کسے دکاندار نے نمستے نہس بلائی۔ چونک، چ کھڑے سپاہی نے
 اُس نوں سلوٹ نہس ماریا۔ گھر وچ پتتی تے بچے اداس۔ شائد ماں باپ
 وی کسے نکر وچ نراذگی سنبھالی بیٹھے ہونہ۔ اہناں نوں اُس دی ججی دا
 کی بھا؟ نا اہناں دیاں کُنیاں چھٹیاں نے نا دہاڑی دپا۔ ماں دا دل وی
 کر دا ہوؤ پتّ دی کوٹھی دے پکھے بیٹھاں گھراڑے مارے۔ باپو چاہندا
 ہوؤ ن لشدکا ہگالے کے گھلّ والے میدان وچ کرسی ٹن کے بیٹھے۔
 چاہندا ن وی ہے۔ پر کی کرے؟ تتکھلّ والے دو ہزار تاں پہلی تریک ہی
 مکّ جاندے ہن۔ اتوں ن کما نہس سکدا۔ اُس اندر لا رامو مر ہی نہس رہا۔
 شائد ن مرنا وی نہس چاہندا۔ ن پیسے لوے وی تاں کتھوں؟ کسے دا ہکّ
 مار کے ن پیسے نہس لے سکدا۔ جس دا اُنجھ ہی ہکّ بنھدا ہے اُس توں
 پیسے کاہدے لوے؟

انجھ اُس نوں پتا سی کہ ن اُس دی جدّ ہی سی، اُس دا کوئی وی پھیسلا
 اچیاں ادالتاں وچ ٹک نہس سی رہا۔ نگنڈر بری ہو گیا۔ گربھ کڑبیاں جیلہ
 کٹدیاں نے۔ شراب دے ٹھیکیداراں نے دو ہزار دے کے مرن والیاں دے
 وارس کھرید لئے۔ کسے وی دن بری ہونہ دے ہکم اُس دی ٹیل، تے آ
 ٹکنھے نے۔ جدوں کدے اُس دا ابو جہا پھیسلا ردّ ہندا ن کئی کئی دن بیچین
 رہندا۔ لگدا ن پیسپاں دی چکاچوند نال سرجے چگروؤ وچ پھس گئے۔
 جدوں وی کدے اُس نے اِس نوں توڑنا چاہیا اُس توں اُپر بیٹھے نیتواناں
 نے اُس نوں دھرکار دتا۔ اناڑی ابھمنیو مہانرتھیاں دے سرجے چگروؤ
 وچ کربانی تاں دے سکدے، پر اِس نوں توڑ نہس سکدا۔
 سورج اپنھیاں اکھری کرناں سمیٹنہ لگّ پیا سی۔ سڑک دی چہل-پہل
 گھرو-گھری جا ٹکی سی۔

غماں دی گٹھڑی نوں سنبھالدا رام دیال وی بیٹھاں اتر آئیا۔

تیجو دا موئہ سُجیا ہوئیا سی۔ سارا دِن گِیٹ، تے تَنگاں تُّڑا کے نُونِ وَی
 خالی دی خالی سی۔ پَنج چھے مِٹھائی دے ڈبے آئے سن۔ نُونِ وَی اَنڈھ گِیانڈھ
 وِچوں۔ اِنے کُ تاں اہناں نوں وَی وَنڈنھے پینھے سن۔

لال سُوہیاں اکھاں کڈھی کدے نُونِ سَجُّں لَنگھدی تے کدے کھبُّں۔ بول
 بہاویں کُجھ نہس سی رہی، پر اُس دے دِل دِیاں گلاں اُس توں بہلِیاں
 نہس سن۔ نُونِ اُسے نوں کوس رہی سی تے اُس دی امانداری نوں گالہاں
 کڈھ رہی سی۔ نُونِ وَی کھریاں کھریاں سُنھاوَنھا چاہندا سی پر اُداس ہو
 کے چُکے ماہول نوں ہور وِگاڑنا وَی نہس سی چاہندا۔ چُپ کرِیا نُونِ
 سُکھاویں ہالاتاں دی اڈیک کرن لگیا۔

صصص صصص اِس وَاری دی دِوالی رُکھی رُکھی لگدی آے۔ ضضض
 ضضض اُس کول بیٹھدی تیجو نے گل توری۔ اُس نے جاں تاں کلپنا دے
 سَمندر وِچ گوتے کھاندے رام دِیاں دے چہرے، تے اڈدِیاں ہوائیاں نوں
 پڑھ لیا سی جاں نُونِ کوٹھی دی بہیانک چُپ توں گھبرا گئی سی جاں پھر
 اُس نوں آپنی گلتی دا اہساس ہو گیا سی۔

صصص صصص ہاں اِس وَار نا باپو دا اشرِواد ہے نا بیبے دِیاں
 اہسساں۔ نا کھلاں نا پتاسے نا رُوڑی مارکا شراب تے نا ہی جِبھ
 ساڑدی مُرگے دی تری □ ...۔ ضضض ضضض
 کھلاں پتاسیاں دا کی آے؟ اردلی توں منگوا لیندے آں۔ مُرگے مِیں رننہ
 دِننی آں۔ ضضض ضضض رام دِیاں اکھاں وِچ چھلکے پانھی نوں
 دیکھ کے تیجو دِیاں اکھاں وَی سِم آئیاں۔

صصص صصص ہوں □ ...۔ بذاروں کھلاں پتاسے منگوا کے میرا
 جُوس کڈھ دے ...۔ اگلے پہلاں ہی مانہ نہس۔ مِیں ججّ ہاں ججّ۔ ججّ کدے
 کھلاں پتاسے نہس کھاندے □ ...۔ گھر دی دارو نہس پیندے۔ نُونِ مِیکڈاول
 پیندے ہن۔ کلاکند تے روسٹڈ چکن کھاندے ہن۔ مِیں وَی اِسے ترہاں
 کرانگا۔ ضضض ضضض

رام دِیاں بُجھارتاں دی تیجو نوں سمجھ نا آئی۔ نُونِ پہلی وَار سی جدوں
 شرابی جہے رام دِیاں توں اُس نوں ڈر آئیا سی۔
 دِویاں دا سماں ہو گیا سی۔ ڈری سہمی نُونِ رُوں بتی دا انتدام کرن لگی۔

آدھنک سٹائیل دی کوٹھی دے ماڈرن ڈرائنگ روم وچ بیٹھے رام دیال
 نوں لگ رہا سی ن سیشے دے گھر وچ گید سی۔ ن تاں جنگل دا پھل سی۔
 اُس نوں اُتھوں اُجاڑ کے، گملے وچ سجا کے مہانگر دا شنگار بنھا دتے۔
 اتھے اُس دا سل گھٹ رہے۔ ادھر اُس بنا جنگل سک رہے۔
 پنتی نے کئی سنیہے گھلے۔ ن دیوے بالے تے لکشمی دی پوجا کرے۔ پر
 اُس نوں تاں اچ ہنیرے نال ہی مون ہو گئے۔ بُت بنھیا ن بٹر بٹر تگدا رہا۔
 صصص صصص تھانوں کی ہو گئے؟ جے اتنا ہی من تے لاونھا سی تاں
 پہلاں ہی دس دندے۔ آپاں پنڈ ہی چلے جاندے □ ... ضضض ضضض
 رونہ ہگی ہوئی تیجو نے اُس دا موڈھا جھنجوڑیا۔
 صصص صصص لیا جھولا پھڑا، میں کھلاں پتاسے لیاواں۔ اسیں اتھے
 وی پنڈ وُرگی دیوالی ہی مناوانگے۔ کوئی ہسدے ہسی جائے۔ کوئی جھلا
 اکھدے آکھی جائے۔ مینوں کسے دی پروں نہیں □ ... ضضض

ضضض

جھولا چُگی بزار جاندے رام دیال نوں روکنھ دی اُس دی ہنمت نا پئی۔
 رام دیال نے دُور دُور نذر دَوڑائی۔ اُجاڑ بےبابان وچ اُسریاں ججاں دیاں
 کوٹھیاں وچ ہنیرا پسریا ہوئیا سی۔ کدھرے کدھرے ٹمٹماوندے اک ادھ
 دیوے دی ہنیرے اگے کوئی پیش نہیں سی جا رہی۔
 دُور چھج-گھاڑیاں دی بستی وچ چاننھ ونددے سینکڑے دیوے اُس نوں
 ہاکاں مارن لگے۔ اُتھوں اُنڈی ڈھول دی ہلکی ہلکی آواز نے اُس دے
 پیراں وچ کنبھی چھیڑ دتی۔ اُس دا دل وی بھنگڑے پاونھ تے ہیکاں لاونھ
 لی مچنھ لگیا۔ گھنگرویاں دی چھنھکار اُس دے من دا کاپھی بوجھ ہلکا
 کر گئی سی۔ یاراں تے گُسا وی گھٹ نہیں سی آ رہا۔ اک اک نوں سنیہا
 گھلیا سی۔ کوئی وی آ جاندا دیوالی رنگین ہو جاندی۔ اُس دا اندر لا رامو
 دوستان دا پکھ پور رہا سی۔ ہو سکدے گندے کول ودھیا کپڑے نا ہونھ
 تے مندے کول کرائیا۔ کوئی اُنڈے وچارے!
 ڈھول دی تال تال تال ملاوندے اتے ہتھلے جھولے نوں پٹ، تے نچاوندے
 رام دیال نوں پتا وی نا لگیا کدوں ن بازار گیا، کدوں کھلاں پتاسیاں تے
 لڈویاں نال جھولا بھریا تے کدوں واپس مڑ پیا۔

سپھیدیاں دے سگے پئیاں اُپر ہندی پیڑتال نے اُس نوں ساوا دھن کیتا۔
 اکھاں اُپر پورا نور دے کے اُس نے ہنیرے وچوں اُکر دے اکس نوں
 پہچانہ دا پتن کیتا۔ چٹا کُڑتا، چٹا چادرا، گلیدار پگّ تے لشکوس جُتی۔
 اکس وچ گنّدا، منّدا جاں باپو کوئی وی پرگٹ ہو سکدا سی۔ پر نہیں ہوئیا۔
 ن کوئی بڈھا سی جو اُس دا رستا روکی کھڑا سی۔ ویکھدیاں-ویکھدیاں اُس
 دا سریر رام دیال دے پیراں وچ ڈھیر ہو گیا۔

کانیاں وُرگیاں باہاں توں پھڑ کے کھڑا کردے رام دیال نے بڈھے دے
 چہرے نوں بھانپیا۔ ہنکے بھر دے بڈھے دیاں اکھاں پونجھدے رام دیال دا
 گچ بھر آئیا۔ اُس نے بڈھے نوں ہکّ نال لا لیا۔ اِس بڈھے نوں کجھ دِن
 پہلاں ہی اُس نے پنجن ہزار میاوازا دوا آئیا سی۔ سورج ٹرانسپورٹ دے
 شرابی منڈو توں اِس دا منڈا اتے نوٹہ بس بیٹھاں کچلے گئے سن۔ اہناں
 دے پنچ بچے ماں باپ دے نال نال روٹی توں وی مُتھاج ہو گئے۔ اُس نوں
 پتا سی ن ٹرانسپورٹ نوں بھاویں پوری سدا کر دیوے، پر پھیر وی بچیاں
 دا پیٹ نہیں بھرنا۔ سمجھا بچھا کے اُس نے ٹرانسپورٹ توں میاوازا دوا
 دتا سی۔

صصص صصص صصص تسیں میرے بچیاں نوں روٹی بکھشی ہے ہڈور □ ...
 □ میں ڈردا ڈردا مونتہ ہنیرے آئیا □ ... کدھرے کوئی دیکھ نا لوے ...
 □ دوالی مبارک ہووے ہڈور □ ... - ضضض ضضض آکھدے سادھو
 نے کنبدے ہتھاں نال اکّ پرنا اُس اگے کیتا۔ اُس دے دوہاں سریاں، تے
 دتیاں چھوٹیاں چھوٹیاں گنڈھاں وچ کجھ بننہیا ہوئیا سی۔

صصص صصص صصص اسیں اسیں توں بنا کی دینھ جوگے ہاں ہڈور □ ...
 ن کھلاں پتاسے نے، ن بچیاں لی مومبتیاں □ ... - ضضض ضضض
 مومبتیاں دا ناں سنھ کے رام دیال دا سارا گسا کھنہ لا گیا۔ اُس نوں لگیا
 اُس دے وارساں نے سورج دے وارساں ہتھ سنیہا گھلے۔ پر نے نوں اُس
 نے متھے نال لایا، چنمیا تے ہار جہا بنھا کے گل وچ لٹکا لیا۔ کھلاں
 پتاسیاں وچ سداما دے ستویاں وُرگی مہک ہی تاں سی۔

اُس دا مُر جھائیا چہرا کھل اُٹھیا۔ اُس نوں لگیا اُس دی تپسیا چانہ نوں
 کُلّیاں وچ جہات مارن لئ مجبور کر رہی ہے۔ اج کدھرے گھاچی تے
 پیارا ہندے تان پھلے نا سماوندے۔ اُن نہس تان کی، اہناں دا وارس تان
 جیوندا جاگدا ہے۔ اہناں دی جلائی جوت جھکھڑاں تون بچاوند ا رہے۔ اُن
 اِس نوں آنچ وی نہس اُنہ دیویکا جینا چر اِس جوت دی روشنی کُلی کُلی
 اتے وپڑے وپڑے اہناں دے اسلی وارساں تک پُج نہس جاندی۔
 ہتھلا جھولا اُس نوں بوجھل بوجھل لگیا۔ اپنہا بوجھ لان کے اُس نے
 سادھو دے موڈھے، تے لٹکا دتا۔ اُن جاوے تے اِس دا اکّ اکّ کِنھکا
 کر کے وپڑے وچلے رامویاں وچ وُتّ دیوے۔ تے اُن آپ سادھویاں وُلون
 موڈھیاں، تے لٹکائی ذنمیواریاں دی پنڈ نوں سنبھالدا لنبیاں لنبیاں
 پلانگھاں بھر دا، کوٹھی وُل ودھنہ لگیا۔

خانا پوری

بُدھ سَنگھ بڑا پریشان سی۔ مہنے دا اکھری دِن آوی ٹپکیا سی پر اُس
 نمانھے توں ہالے تک اپنے کوٹے دا اِکّ وِی کیس نہیں سی پھڑیا گیا۔
 اِیس □ اِیس □ پی □ سخت تارنا اُس دے کَنناں وِچ گونج رہی سی اتے
 اندروں اندر گھنہ وَانگ کھائی جا رہی سی۔ جتھداراں دِیاں مَننتاں ترلے
 کر کے مساں اُس نے گینیڈا وِرگے اِس تھانھے دی بدلی کرائی سی۔ جے
 اِج دی کوئی کیس نا پھڑیا گیا تاں نوٹاں دی ن کھان ہتھوں کھسّ جانھی
 سی۔ پُلِس لائین دِیاں رُکھیاں روٹیاں، ساری ساری رات دا پہرا اتے
 سخت پریڈ بارے سوچ سوچ اُس نے کَنبھی چھڑ جاندی۔
 ن نہیں کہ سارا مہنا ہی ن پیسے بنھاونہ وِچ لگا رہا سی۔ پچھلا سارا پھتا
 تاں اُس نے تھانھے دے اٹھتالی دے اٹھتالی پنڈاں دی کھاک چھانہ، تے
 لائیا سی۔ تھانھے لٹکائی لِسٹ دے ہر بلیکئے اتے املی، تے ن ریڈ کر
 چُگا سی۔ ماڑی کِسمت! اِکّ وِی اِجہا کیس نہیں سی لبھا جہڑا اِیہ □ آئی
 □ آر □ رجسٹر دا موٹہ دیکھ سکے۔

اِس تھانھے، چ ن نوں نوں بدل کے آئیا سی، اِس لئی شائد ڈردا کوئی
 مُخبری نہیں سی کردا۔ جہڑے پنچ چار مُخبر اُس نے سَنگارے سن، نشا۔
 پتالے کے اِجھے تتر ہوئے کہ اِج تک دِکھائی نہیں سن دتے۔ اِس مُسببت
 ، چ سَندے نے ہی اُس نوں اُس دی کِرَن دِکھائی سی۔ ن وِچارا دِن رات اِکّ
 کر کے مساں سُنڈر دے بھگئی وِیچنہ دی سُن کڈھ سکیا سی۔

اُسے سُنڈر نوں پھرن دِیاں یوجناواں بنھاوندا ن ساری رات پاسے پرتدا
 رہا۔ ڈردا رہا کدھرے کوئی ہور ای ریڈ نا مار دیوے۔ کدھرے کوئی پُلِسِیا
 ہی سُنڈر نوں بھیت دے آوے۔ ساری رات جاگدا رہا اتے پیراں فکیراں
 نوں دھانڈا رہا۔

سویرے اُٹھدیاں ہی نہا دھو کے پاٹھ کنتا۔ وِردی کسّی۔ دو وِپھادار سپاہیاں
 نوں نال لے کے تاریاں دی چھاویں چھاویں ہی سُنڈر دے کوٹھیاں وِل
 گُوج کر دتا۔

شندے توں اُس نوں بہت آس نہیں سی۔ لگدا سی ایویں وہ رپے دے لالچ ،
 چ اُس نوں بھرما لیا سی۔ نہیں ن کویں ہو سکدے کہ سندر شریام بھگی
 ویچدا رہے اتے اُس نوں ہالے تک کسے نے پھڑیا نا ہووے۔ پھیر وی
 کسے آس دا بجھان تڑ آئیا سی۔

سندر دے کوٹھے ،چوں نکلدے وڑدے املیاں دی ڈار دیکھ کے خشی
 اُس توں سانبھی نا گئی۔ ن چاہندا تان پنچ چار املیاں نوں گھیر کے اپنے
 کوٹے دے کیس پورے کر سکدا سی۔ پر اُس نے جڑھ نوں ہی ہتھ پاونھا
 ٹھیک سمجھیا۔ نالے کیس بنھائیگا، نالے سندر توں موٹی پھس لئیگا۔
 سندر دے کوٹھیاں ،چ پچ کے نال دے سپاہیاں نے اُس نوں گھوریا۔ سندر
 نوں پھرن دا کی مطلب؟ ن تھانھیدار دا مُخبر ہے اتے بسیدار وی۔ جے بدھ
 سنگھ تھانھے ہی دس دندا ن کاس نوں لتاں تڑاوندے۔ بدھ سنگھ نے اہناں
 دی تارنا دی کوئی پروں نہیں کیتی۔

صص صص بسیداری دا مطلب ہندے اگلا لک چھپ کے کنم کرے۔
 پلس دے ہتھ نا اوے۔ رنگے ہتھس پھڑے جانہ ،تے چھڈنہ دا ٹھیکا نہیں
 ہندا۔ ضضض ضضض بدھ سنگھ نے بسیداری ،تے چھوٹا جہا بھاشن
 جھاڑیا اتے سندر نوں اگے لا لیا۔

ہوئیا ابو جو سپاہی کہندے سن۔ ن تان تھے جہے سائیکل ،تے کُنتل دی
 دیہ نوں دھونہدا ہالے شہر دے دروانے تک وی نہیں سی پجیا کہ سندر
 دی ویلی پت نوں موٹر سائیکل اتے سٹییاں مار دے تھانھے وی اپڑ
 گئے۔

صص صص اوئے تینوں اپنا مُکبر ہی تھیایا سی پھرن نوں۔ ہور
 اٹھتالی پنڈ مر مُک گئے۔ ن بوری جی چک کے مال-خانے ،چ رکھ دے
 پھیر کنم آجو۔ انوں جانہدے پرہے ضضض ضضض
 تھانھے وڑدیاں ہی کُرسی توں بڑھک بڑھک اٹھدے تھانھیدار نے اہنوں
 جھاڑ پائی۔

بدھ سنگھ نے چور اکھ نال دیکھیا، سندر ملکڑے جہے تھانھیدار دے
 برابر پی کُرسی ،تے بیٹھ چکا سی۔ اُس دے مُنڈے نالے گرم گرم چل
 دیاں چسکیاں لے رہے سن نالے مچھاں نوں وٹ دے رہے سن۔

بُدھ سَنگھ دا چہرا بھکھنہ لگا۔ لکھ یتن کرن ،تے وی نُن آپنہیاں کنبدیاں
لُتان نوں روک نا سکيا۔ متھے ،تے ٹپکياں پسنے دیاں بونداں گھرال بنہ
کے اُس دی دھونہ تک اِپڑ گئیاں۔

بٹر بٹر تگدیاں اُس دیاں نگیاں نگیاں اکھاں نے تھانہیدار نوں مہنے دا
اکھری دن ہونہ دی یاد دیا۔

سندر نے اُس دیاں سوالیاں اکھاں ،تے رہم کھاہا۔ نُن سمگلر ذرور سی
پر متلبي نہس۔ پنہے ،تے ہوئے اہساناں دا بدلا اُس نے ترت پھرت ہی لُن
دتا۔ ملکڑے جہے اُس نے تھانہیدار دے کَنن وچ پھوک ماری اتے
تھانہیدار نے بولدار دے۔

صصص صصص جا چک لیا منگو نوں ،توتان والے کھن ،تے بھٹھی
لائی بیٹھے۔ دیکھیا مخبری۔ نالے اپنے بھٹھیاں دے کیس گھٹ نے۔
ڈوڈیاں دا تاں پہلاں ہی ٹرک پھڑی بیٹھے ہاں۔ ضضض ضضض
تھانہیدار نے اُس دی پٹھ وی تھاپڑی تے گھٹ کے ہک نال وی لائیا۔
باگو باگ ہوئے بُدھ سَنگھ دیاں اکھاں چتے وانگ چمک اٹھیاں۔ پسنا
پونجھ کے پرہاں سٹیا اتے سائیکلاں دے موٹہ توتان والے کھن ول موڑ
لئے۔

تازے لہنہ دی مننہی مننہی کھشبو والے ہوا دے پہلے بلے نے ہی بُدھ
سَنگھ نوں نشیا دتا۔ سپاہیاں نے بلہاں ،تے جبہ پھیری۔ پہلے توڑ دی
گرم گرم شراب پنڈیاں جوئیں یگ ہی بت گئے سن۔
موٹر والے کوٹھے ،چ وڑھدیاں ہی سپاہی منگو دیاں وہ وہ لٹر دیاں
کینیاں اُپر جھپٹ پئے۔ پُرانہ سپاہی نے ٹیسٹ نال ہی سار لیا پر نوئیں
توں رن نا ہوئیا۔ جھکنہ نے اُس نے ٹن دے ڈبے نال ہی لونگ
ایچیاں والی شراب دے دو وڈے سارے پیگ اندر سٹ لئے۔
منگو نے بتھیرے مننتاں ترلے کیتے ،شراب جاں بھٹھی نال اُس دا کوئی
واستا نہس۔ نُن تاں پنڈ دے سرینچ نے لگوئی سی۔ اُس نے وی کہڑا
ویچنہی سی۔ نُن تاں اگلے مہنے پنڈ ہونہ والی سیاسی پارٹی دے اجلاس
دی تیاری کر رہا سی۔

صصص صصص تیرے سر پینچ نوں وی سمجھ لوں گا میں۔ اُن وی جرم دا
بھاگی ہے۔ ضضض ضضض بُدھ سنگھ آپنہیاں نگیاں نگیاں مُچھاں
نوں تا دتا اتے دو چار اُبدی دھونہ وچ جڑھ دتیاں۔

کنبدے کنبدے منگو نے چادرے دی ڈب، چوں کڈھ کے وہ وہ دے
نوٹاں دیاں پینچ چار بتیاں اُس دی جیب وچ اڑاؤنہ دی کوشش کیتی۔ بُدھ
سنگھ نے اِکو جھٹکے نال نوٹاں نوں دھرتی، تے بکھیر دتا۔ سپاہیاں دا
جبا للچائیا۔ بُدھ سنگھ دیاں اکھاں، چ ورسدی اگ دیکھ کے اُن دڑ وٹ
گئے۔ چلے وہ وہ لیٹر والی شراب ہی بہت ہے۔ نالے پیہتا رج رج
پنہگے، نالے سو سو دی ویچنہگے۔ بُدھ سنگھ لکھا پڑھی کردا رہا۔ اُن
پپل پیٹھاں بیٹھے بسے پاوندے رہے۔

بُدھ سنگھ نوں سمجھ نا آئی کہ گھنٹے وچ ہی تهاں تهاں تاراں کوں
کھڑک گئیاں۔ اُس نے ہالے لکھا پڑھی پوری وی نہیں سی کیتی کہ ڈی
□ ایس □ پی □ دا اردلی رگالے کے آدھمکیا۔

صصص صصص ایم □ ایل □ ئے □ اپنے ساہب کول بیٹھا۔ ساہب دا
ہُکم ہے اُس نوں بنا پچھے کوئی کاروائی نا کیتی جاوے۔ ضضض
ضضض

بُدھ سنگھ نیانہا نہیں سی بی سمجھ نا سکے کہ کی ہُکم ملنہ والا ہے؟
ہرکھے ہولدار نے ٹھڈا مار کے سارا سامان ادھر ادھر کھنڈا دتا۔ ٹٹا
سائیکل مڑ ساہب دی کوٹھی دا رستا ناپنہ لگا۔

صصص صصص بیٹا نوں اس ہلکے، چ نوں نوں آئیں۔ پہلاں بنڈا پرکھ
لئیدے، پھیر ہتھ پائیدے۔ ضضض ضضض
بُدھے ساہب نے اہنوں دھیاں پتیاں وانگ سمجھائیا۔

اگ وار پھیر جدوں ہتھ جھاڑ کے اُن تھانھے وڑیا تاں سورج سر، تے
چڑھ آئیا سی۔ تہ چالی کلومیٹر سائیکل چلا کے اُس دے گوڈیاں دا درد
تیز ہو چلیا سی۔

مُنشی دی رپورٹ تیار سی۔ اُس والا خانا ہی خالی سی۔

تھگیا ہار یا اُن کھونجے ، چ پئے وانہ دے منجے ، چ ڈھیر ہو گیا۔ ہنہ تک جو کجھ اُس نال واپریا سی اُس توں اُس نوں یکن ہو گیا سی کہ کلہ اُس نوں پلس لائین ہاذر ہونہا ہی پینہا سی۔

صصص صصص اُستاد ڈپہر والی گڈی جی/ک کرئے۔ اِس گڈی ، چوں کئی وار بھئیئے اپہم لے کے اتر دے نے۔ کی پتا آے رب سُنہ لوے۔
ضضض ضضض

اک بڈھے سپاہی نے اُس نوں کچی نیند ، چوں اٹھائیا ، اُن ڈر جہا گیا۔ اک وار دل کیتا چپ کر کے گھیسل وٹی رکھے۔ اُن کیس نہیں پھڑ سکا۔ ہو سکدے نال دے تپہتشییاں دی ہی کوئی چال ہووے۔ سوچدے ہونہگے دپھا ہووے ، پر دپھا ہو کے پلس لائین جانہ دے ڈر نے اہنوں تاکت بکھشی تے اُن اک وار پھیر تیار ہو گیا۔
بنا وردی اُن سٹیشن دی گشت کرن لگے۔

بڈھے سپاہی دیاں تجربیکار اکھاں نے کرامات دکھائی۔ پہلے ہی بھئیئے دے پیسے ، چوں اُس نے تِن کلو اپہم کڈھ لئ۔

بھئیئے نے تئی بھجی پنجابی بول کے ذلہے دے نامی سمگلر دا کرندا ہونہ دا روہب پائیا۔ بڈھ سنگھ دیاں نساں کسٹیاں گئیاں۔ بھئیئے دے موراں ، چ ڈنڈے ورسا کے اُس نے سمگلر دا سواگت کیتا۔

صصص صصص اُستاد اپہم اسلی ہے۔ پورے تِن ہذار دی وک سکدی ہے ، جس نوں مردی دے دیوو۔ ضضض ضضض اک سپاہی نے بھورا کو اپہم موٹہ ، چ پا کے اپہم دی تار پھ کیتی۔

بھئییا وی گھٹ تجربیکار نہیں سی۔ پیشاب دے بہانے اُن بڈھے سپاہی نوں اک پاسے لے گیا۔

جدوں اُن واپس آئیا سپاہی دی جیب وچ دو ہذار دے نوٹاں دی گئی سی۔
صصص صصص تِن دی اپہم۔ دو نکد۔ بنہ گئی دہاڑی اُستاد۔ ضضض

ضضض

سپاہی نے جیب دا ڈھگنہ چک کے بڈھ سنگھ نوں لکشمی دے درشن کرائے۔ بھئیئے دے دو چار پولے پولے تھپڑے جڑے۔ ہولدار توں بنا پچھے بھئیئے نوں بھج جانہ اتے مڑ اِس شہر نا ورن دا ہکم وی سُنہا دتا۔

صصص صصص اوئے چھوٹا موٹا مُکدّما تان بنھا ای دِندے۔ شام نوں
کی رپورٹ دیوانگے۔ سارے تپہتیشیاں دے کوٹے نالوں ودھ کیس پھڑے
ہوئے نے۔ میں ای رہنا۔ ضضض ضضض

ہولدار دو-چٹی، چ سی۔ نا اُس دا دل گھر آئی مائیا نوں موڑن نوں کر دا
سی اتے نا ہی بنا کیس بنھائے مُلذم نوں چھڈنہ دا۔
صصص صصص جے اینوں تھانہ لے جاندے تان ساڈی پول نا کھلے
جانڈی؟ ہر کسے نے ہسا منگنھا سی۔ ہو سکدا کسے افسر دا ٹیلپھون ای آ
جاندا۔ جدوں دا نوں کانوئن بنھئے اگلے دی جان نکل جانڈی آے جدوں
کُس پھڑیا جاندا۔ دس سال گید اتے اک لکھ جرمانا کوئی مکھول نہیں۔
ضضض ضضض

سپاہی نے سپہائی پیش کیتی۔

صصص صصص کیس وی پھڑا دِننے آن۔ چلو پھیر سانسیاں دیاں
کُلّیاں ولّ چلئے۔ اُتھے ہوؤ تیری خانا پوری۔ ضضض ضضض
کُجھ کُ سوچ کے سپاہی نے ترکیب سوچی۔
جھٹ اپنھا شکار لبھنہ ن کُلّیاں ولّ ہو گئے۔
صصص صصص اوئے آ اوئے دھننیا۔ ن لے پنجل دا نوٹ تے ایتھے لا
دے انگوٹھا! ن سردار نوں آئے۔ اک چھوٹا جا کیس چاہدے۔ کچھری، چ
تیرا اکبال کرا دیانگے۔ کھر چا وی سارا اسس کرانگے۔ ضضض
ضضض

ڈھاب، تے کھڑے دھننے نوں اوڈ مار کے بڈھے سپاہی نے پنجل دا
نوٹ دکھائیا۔

صصص صصص نا بی سردار۔ پچھلی واری وڈے سردار نے اُس ہی
آکھیا سی۔ پچھوں پنجل بوتلاں دا کیس بنھا تا۔ ہنہ تک تریکاں پیندیاں ...

□۔ نالے میں تان ویل جانہے۔ ضضض ضضض

ٹالے لاوُندا دھننا لنبیاں پلانگھاں پُندا کُلی، چ جا وڑیا۔

پتا نہیں سانسیاں نوں کی سپ سُنگھ گیا سی۔ اگے تان کدے کسے نے
جواب نہیں سی دتا۔ اج نا تان دھننے، تے پنجل دے نوٹ دا اسر ہوئیا نا
شیشے وانگ چمکدی افیم نتھو نوں بھرما سکی۔

اُلٹا کُلّیاں ، چ گھُسر مُسر ہونہ لگّ پئی۔ کدی مُنڈے کھنڈے اتے بُڈھے
 ٹھیرے اہناں نَنبردار دے گھرے اِکٹھے ہنڈے دیکھے۔
 صصص صصص اِتھوں جاو بئی سردارو۔ اسس ہنہ ن دھندا نہس کرنا۔
 کوئی ہور تھان لبھو۔ ضضض ضضض
 اکھیر نَنبردار نے اہناں نوں سو دی اِک سُنھائی۔
 صصص صصص اسس پھیر دُو جے لوٹ وی لے لانگے۔ ضضض
 ضضض ہرکھے بُدھ سِنگھ نے اکھری وار کیتا۔
 صصص صصص دُو جا لوٹ سائوں وی آندے۔ جس دِن کسے نے جُرم
 کیتا، جبا سدکے کیس بنھا دُو۔ اسس جھوٹھے کیس نہس بھگتھے۔
 ضضض

دیکھدے دیکھدے اِک اِک کرکے جُردے نوجواناں نے نَنبردار پچھے
 دیوار جہی بنھا لئی۔
 بُڈھے سپاہی دے پارکھو کنناں نے کُلّیاں وچ چھنھدے تکلے ، داتنیاں
 اتے کھرپیاں دیاں او ازاں سُنھیاں۔
 صصص صصص آپاں بنا وُردی توں آن۔ کوئی پنگا نا پے جے۔ ذرور
 اِتھے ن سِر پھرے ڈراما کھیڈ گئے ہونھگے جہڑے ن اِس چبر چبر
 بولدے نے۔ پہلاں وی اہناں نے اِک وار تھانھیدار ، تے ہملا کیتا سی۔
 پچھوں کسے بھڑوئے نے نہس پچھنھا۔ افسر وی اہناں دا ہی پکھ لَینھگے۔
 ضضض ضضض

اُس نے اشارے نال بُدھ سِنگھ نوں سمجھائیا۔ دِل بُدھ سِنگھ دا وی بیٹھاں
 اُپر ہو رہا سی۔ ٹگر ٹال کے اہناں سُکھ دا سن لیا۔
 پرچھاوئیں لنبے ہو چلے سن۔ سُورج دیاں اکھری کرناں نوں دیکھ کے
 ہولدار نوں یکن ہو گیا اس تھانھے وچ اُس دے وی گنھوئیں گھنڈے
 رہندے سن۔

گردن سٹی کبڑی دی تور تُردے ن تھانھے ول ودھنہ لگے۔ بُدھ سِنگھ دی
 تھانھے جانہ نوں وڈھی رُون وی نہس سی کردی۔ وار وار ن پچھتا رہا
 سی۔ اُس نوں لالچ نہس سی کرنا چاہندا۔ بھئیے ، تے کیس بنھاوئیاں چاہندا
 سی۔ پیسے دا کی سی؟ سارا مہنا ہی کمائی کرنی سی۔ ایویں سپاہیاں

دِیاں گلاں وِچ آ گیا اہناں دا کی آے؟ پِسیاں نال جِیاں بھر لئییاں۔ کوئی
پُچھ نہس پڑتال نہس۔ اہناں دی جُون بُری ہے۔ جے اِک مہنّے وی کیس
نال پھڑیا جاوے تاں چلو لائین ہاندر۔

بیدھیانے جہے بُدھ سِنگھ دا ہتھ نوٹاں والی جیب نال ٹکرائیا۔ نوٹاں دا تھبّا
سی پر خُشی دا کِنھکا وی نہس سی۔ جے کدھرے ن کبّا ساہب اُپر نا بیٹھا
ہُنّدا تاں او □ ءے □ ایس □ آئی □ برانچ والیاں نوں اِک سو دا نوٹ
بتھیرا سی۔ اہناں ساری دی ساری رپورٹ ہنم کر جانھی سی۔ ن پتا نہس
کہو جہے بچ دا پیدائش سی، اکھڑ اکھڑ آپ دیکھدا سی۔ مجال ءے اِک
کیس وی گھٹ رن جائے۔

بڈا۔ روڑی دی بو نے اہدا دھیان اُکھیڑیا۔ پگّ دا لڑ مونہ ڈیالے لپیٹ کے
اُس نے دُور تک نذر دوڑائی۔ گرجھاں کسے کئی دناں دے مرے گدھے
دِیاں ہڈیاں نوچ رہیاں س □ -

صصص صصص صصص صصص صصص صصص صصص صصص صصص صصص صصص صصص صصص
صصص

دو چار گالہاں کڈھ کے بُدھ سِنگھ نے سائیکل تیز کر لیا۔
ہالیں وہ کرماں وی نہس سی تپے کہ مینونسپلٹی ولوں لائے گند دے ڈھیر
تے لڑدے دو مُنڈیاں نوں ویکھ کے اُس دے سائیکال دی سپیڈ مدھم پے
گئی۔

اُہناں وچوں بارہاں کُ سال دا، پھٹی جہی کچھنی والا گھون۔ مون مُنڈا
کُجھ زیادا ہی تیز سی۔ اپنی بگلی پرہا وگل کے اُس نے اپنھا کھردرا کہبّا
ہتھ آپ توں ادھا پھٹ اُچے مُنڈے دِیاں بودیاں نوں پا لیا سی۔ بودیاں
والے مُنڈے دے سربر، تے لٹکدا اِکو اِک کُرتا لبرو۔ لبر ہوئیا پیا سی۔ شائد
اِس گھونے نے ہی کیتا سی۔ موریاں تھائیں چمکدے کالے سربر، تے
نہنڈراں دے نشان ساپھ دکھائی دینھ لگے سن۔ گھٹ کالا وی نہس سی۔ اُس
نے اپنھا سجا ہتھ گھونے دی کچھنی دے نالے، چ اڑا لیا سی۔ ہور ن کی
کردا، نا اُس دے سر، تے کوئی وال سی تے نا تیر کوئی ہور کپڑا۔ خالی
بچدا اِک اِک ہتھ اہناں دوہاں نے مومی کاغذ نوں اپنھے اپنھے ول کھچنھ
، چ لائیا ہوئیا سی جس کارن اہناں دا مہابھارت چھڑیا سی۔

خاکی پگیاں اتے لال بوٹاں وِلیاں نے دیکھ کے اُن سہم گئے۔ گھونے نے
 کاغذ وِالا ہتھ پچھے کھچ لیا۔ کالے دی پکڑ وِی ڈھلی پے گئی۔ ہوا دا ہلکا
 جہا بُلّا کاغذ نوں اڈا کے ہڈا-روڑی وِلّ لے تریا۔
 اکھ بچا کے اُن کھسکنہ ہی لگے سن کہ بُدھ سِنگھ دی کڑکدی آواز نے
 اہناں نوں کَنبا دتا۔

صصص صصص کدھر بھج دے او بھینہ دُو یارو؟ کھڑی چوری دا مال
 وُنددے سی؟ ضضض ضضض

بُدھا سپاہی جھٹ بُدھ سِنگھ دی سکیم سمجھ گیا۔ اُس نے نال دے سپاہی
 نوں اکھ ماری۔ تِنناں نے رل کے اہناں نوں گھیرا پا لیا۔
 صصص صصص کُجھ نی جی۔ اسیں تاں ڈھیاں دے مُنڈے آن۔ کچّ تے
 لیراں چُکدے آن۔ اُن مومی کاغذ مینوں لبھا سی۔ اُن اکھدے میرا۔ ضضض
 ضضض

گھولے اکھاں، تے جنمی دھڑ نوں سَجی بانہ نال پونجھدیاں تر لا کیتا۔
 کنبدیاں لتاں، تے اُس توں کھڑوئیا نہیں سی جا رہا۔
 صصص ہوں دنگا پھساد وِی کر دے سی۔ سالے، کُتے، ہرامی۔ نُور اوئے
 دھیان سیاں اہناں نوں۔ تھوڑا جا پھینٹا چاڑھیا آپے بک پینھگے سارا کُس۔
 ضضض ضضض

صصص صصص ساڈی کاہدی لڑائی آ۔ اسیں تاں سکے بھائی آن۔ سارا
 کاغذ اہنوں دے دو۔ ضضض ضضض ہتھ جوڑ کے بولداری دے پیراں وِلّ
 جھکدے کالے نے وِی تر لا لیا۔

صصص صصص پرہاں مر کوئیں بُو ماردی اے پاں وِالے کُتے وِانگوں۔
 تھانھے جا کے دیکھانگے۔ ضضض ضضض بُدھ سِنگھ نے بودیاں توں
 پھڑ کے اُس نوں جھٹکایا۔

صصص صصص اسیں ہنہ کدے نی لڑدے۔ تھانھے نال لجاو۔ میری
 بھاوئیں ساری بگلی اہنوں دے دُو۔ ضضض ضضض گھونا بُدھے سپاہی
 اگے گڑ گڑا لیا۔

بُدھے سپاہی دے کرارے تھپڑاں نے اُہدی زبان بند کر دتی۔
 مڑ سارے رن اہناں وِچوں کِسے دی وِی سل کڈھنہ دی ہنمت نا پئی۔

صصص صصص کدھر تڑ گئے سی بی؟ میں رپورٹ بھیجنہوں بیٹھان۔
 اکلا تیرا خانا خالی رہندے۔ ضضض ضضض
 تھانھے وڑدیاں ہی منشی نے بُدھ سنگھ، تے اہسان وی کیتا اتے روہب
 وی جھاڑیا۔

کھانا بھرن لئی تاں ٹگراں مار دے پھر دے سی۔ چلّ بھر دیہ میرا کھانا وی۔
 دو کیس۔ اُن وی نوویں ایکٹ دے۔ اکت تین کلو اہم دا۔ اکت چالی کلو ڈوڈیاں
 دا۔ ضضض ضضض

ہک پھلا کے بُدھ سنگھ نے نگر ہتھ منشی دے موڈھیاں، تے رکھیا۔
 ہیران ہوئے منشی دیاں تپتیشی اکھاں نے تھانھے دا میاٹنا کیتا۔ بیرکان
 ہوالات سبھ خالی پئے سن۔ دُور نگر، چ بیٹھے دو ڈھبے کتب زور رہے
 سن۔ سپاہیاں نے اہناں دیاں بگلیاں پھول لئیاں سن۔ تے بھجے لوہے
 اتے کچ لیراں دے دو چھوٹے جہے ڈھیر نکلے سن اہناں وچوں، اہناں
 نے تاں شائد اہم ڈوڈیاں دا کدے نا وی نا سُنھیا ہووے۔

صصص صصص مُلذم کتھے آے بی؟ ضضض ضضض
 صصص صصص اُن بیٹھے دسدے نی۔ سالے بھکھے مردے روریاں
 توں گند چکدے پھر دے آے۔ دس بارہاں سال جیلہ، چ رن کے سرت آ جو۔
 ودھیا کھانگے۔ ودھیا پہننگے۔ ٹی □ وی □ مپھت صصص چ۔

ضضض ضضض
 اکھدا بُدھ سنگھ مننھا مننھا مُسکرائیا۔ جھٹ ہی اُس نوں آپنھی مُسکراہٹ
 پھوکی جہی لگی۔ شرمسار جہا ہو کے چپّ کر گیا۔
 چارے پاسے ہنیرا پھیل چکا سی کدے کدے دُور روندے کتے دی اواد
 سُنھائی دینہ لگی سی۔

اُداس ہوئے منشی نے ذابتا پورا کرن لئی مُنڈیاں دی تلاشی لئی۔ کوئی اتراد
 یوگ چد تاں نہیں؟ نہیں کبذے وچ لینہ والا کجھ وی نہیں سی۔ نا پیسا نا
 دھیلا نا گہنھا گتا۔

بُودار بگلیاں چکوا دے اہنے چھپڑ وچ سٹوا دئیاں۔ نوویں کانوئن مُتابک
 اہناں وِرگے بندیاں دا جمانت، تے اُنھا جاں بری ہونھا کھالا جی دا واڑا
 نہیں سی۔

بُجھے بُجھے من نال اُس نے دو پھٹے جہے کنبل اہناں دے ہوالے کیتے
 اتے بہارے بہارے کدماں نال ہوالات دا دروازا کھولہیا۔
 رپورٹ تیار کیتی اتے دھمی دھمی اوآذ وچوں وائرلیس سیٹ اُپر پڑھا
 دتی۔

وہلا ہو کے اُن وی بُدھ سنگھ کول جا بیٹھا جہڑا پہلاں ہی پہلے توڑ دی
 ادھی بوتل ڈکار چکا سی۔

بُدھ سنگھ دی نگل ہوالات، چ تارے گھونے اہات کالے، تے ٹکی ہوئی
 سی۔ باہاں، چ باہاں پائی، اکت دوجے نال چپکے اُن اسمان ولّ ائیں تک رہے
 سن جوئیں کسے کیامت نوں ہاکاں مار رہے ہونہ۔
 اہناں دیاں اکھاں وچ تک کے بُدھ سنگھ نوں جھٹکا جہا لگا۔ اکت دم اُس دا
 سارا نشا اتر گیا۔ اُس دا دل کیتا اُن پنجرہ کھولہ دیوے اتے اہناں گھنگیاں
 نوں اسمان، چ اڈاریاں لاونہ دیوے۔
 جھٹّ ہی لائین ہاذر دے خیال نے اُس دے ڈردے من نوں سنبھالیا۔ سارا
 دھیان اُس نے خالی گلاس ولّ موڑیا۔

صصص صصص کھڑیاں سوچاں، چ ڈبّ گئیں؟ نا اُن تھانہیدار دے
 مکھبر نے، نا سرپنچ دے کرندے۔ نا اُن سانسیاں دی ڈھانھی دے بندے
 نے بی تگلے چکّ لینہگے۔ اہناں گھنگویاں توں کاہدا ڈر! ضضض
 ضضض

منشی نے اہنوں باہوں پھڑ کے جھنجوڑیا۔ خالی گلاس بھر کے اُہدے
 اگے کیتا۔

صصص صصص ہاں □ □... ہاں □ □... ضضض ضضض اکھدے
 ہولدار نے منشی دے گلاس نال گلاس کھڑکائیا اتے اکو ساہے ساری
 کوڑی گھٹّ بھر لی۔

سچمچ اُس نوں کاہدا ڈر؟ اُہدی خانا پوری ہو گئی سی۔ ہنہ تاں آیس □ آیس
 □ پی □ اُس ولّ جھاک وی نہیں سی سکدا۔

دِشْتِگَر د

چارے پاسے چھائے سناٹے توں نتھو انداذا لائی بیٹھا سی کہ رات اپنھا
جو بن بندھا رہی ہے۔

کوئی درد نال ترلو-مچھی ہو رہے نتھو دیاں آہاں سُننہ والا نہس۔ سارے
دا سارا تَبّر گھوڑے ویچ کے سوں گیا لگدا۔

گھراڑے مار مار گیانڈھیاں دے جواک ڈراونہ نوں اُدا وی دل کردا ہے۔
پر کنبھکرنی نیند سونہ والا نتھو تاں کدوں دا مر چکا ہے۔ بگانے ساہاں
تے جُونہ والا ن کڑب دا ٹانڈا تاں ہنہ نیند دے اک اک تُلے تُلے لئی کئی
کئی راتاں کڑیاں بالے گنہدا ہے۔

بھلے چکے کدے اکھ جھپک وی جائے تاں ہور وی کڑیا ہو جاندا ہے۔
پُلسیاں دیاں ڈراونہیاں شکلاں، پٹھے سدھے لماونہ دیاں دھمکیاں
اتے مُشتویاں دیاں چمکاں توں ڈردیاں ن منجے توں بڑک بڑک پیندا ہے۔
کئی کئی گھٹے اُدا دل زور زور دی دھڑکدا ہے اتے سن نال سن رلنہو
بٹ جاندا ہے۔

اُنج جاگدیاں وی ن سٹیاں ورگا ہندا ہے۔ بندے جھٹے درواڈے تے ہندی
دستک دے جھلے پُلس دے ڈنڈیاں وانگ اُدا دے ذہن، تے سٹ مار دے ہن۔
اک نہس، دو نہس، پوریاں تِن تِن دستکاں اُدا پچھا کر دیاں ہن۔
کٹیاں دے رونہ دیاں اواداں اُس رات وی اِننیاں ہی بھیانک سن جس
رات چننی نے پہلی دستک کیتی سی۔

ندھڑک ہو کے اہنے درواڈا اُس کھٹکھٹایا سی جویں اِس گھر دا پراہنھا
ہوؤے۔ بنا کسے او بھگت دی اڈک کرے ن بیٹھک ول اِس تر پیا سی
جویں گھر دا مالک ہوؤے۔

جِنّا چر گھر وچ رہا ن اپنھا ہُکم چلاوندا رہا۔ بتی نہس جلاونھی۔ دھننو
نوں نہس جگاؤنھا۔ چیل پانھی لئی اُس کول وکت نہس۔
وہلا تاں نتھو وی نہس سی۔ کچی نیند اُٹھنہ کر کے اُباسی تے اُباسی آ رہی
سی۔ دو سپھٹاں وچ کتم کرن کر کے اُدا انگ انگ ٹٹ رہا سی۔ اگلی

شپہٹ شرو ہونہ وچ سارے تین گھنٹے رہندے سن۔ نیند پوری نا ہوئی تان
 کئییاں ساتھییاں وانگ ن وی ہتھ پیر کٹا سکدا سی۔
 کاہلی کاہلی وچ نوجوان نے اک چھوٹا جہا بھاشن دتا۔ کیندری سرکار دی
 متریی ماں والی نیتی بارے، گوم دی مکتی بارے۔ دھرم-یدھ اتے
 نوجواناں دیاں شہدیاں بارے۔

نتھو دے کجھ پلے نہیں سی پیا۔ ن تان متلب دی گل سننھا چاہندا سی۔ وہلا
 ہووے تے گھراڑے مارے۔

صصص صصص مندر نے دسیا سی توں وی دھرم-یدھ وچ گدنا چاہندا
 ہیں لے ن بیگ سنہال کے رکھ مندر ورگا کوئی آپے لے جاؤ میں کدے
 پھیر آتوں تیری گریبی دور کرن۔ ضضض ضضض
 بگل ہیٹھوں بیٹھ کڈھ کے نوجوان نے متلب دی گل چھیڑی تان نتھو نوں
 کانبا چھڑ گیا۔

صصص صصص ایناں وچ دُشٹاں نوں سودھنہ لئی ہتھیار نے۔ چھیڑ
 چھاڑ نا کرس □ □ ... کدھرے گل وی نا کرس □ ... تینوں پتا ہی ہے
 غداراں دا کی ہشر ہندا ہے □ ... ضضض ضضض
 اس توں پہلاں کہ اکھری ہدائت دی نتھو نوں سمجھ پیندی نوجوان ہنیرے
 وچ الوپ ہو چکا سی۔

ن پہلی رات سی جدوں نیند نے اہنوں الودا کہی سی، جدوں مست چال
 چلدی اہدی کبلداری دی گڈی نوں ہلونھا پیا سی۔
 بیگ توں ن سپ وانگ ڈردا رہا۔ اس بلا نوں لکاوے تان کتھے؟ منجے
 ہیٹھاں؟ ستریاں صصص چ؟ جاں پھیر پڑچھتی صصص تے؟ دھننو،
 بنسو جاں باپو اتھے تان کوئی وی ہتھ مار سکدا سی۔
 اک دو وار دل، چ آئی کئیں نا مالکاں گل کر کے بیگ پلس ہوالے کر
 دیوے۔ جھٹ ہی اہناں کھبراں دا چیتا آندا جنہاں وچ مکھبراں دے پورے
 دے پورے پرواراں نوں مارن دی گل ہندی۔

پہلاں وانگ ٹھکدی اپنی چھوٹی جہی پھلواڑی اک وچ ن نہیں سی
 جھوک سکدا۔ مساں مساں تان اہدی کبلداری تھہ سیر ہوئی سی۔

انگریزی نوں موّہ مار دے بنّی نوں دیکھ کے اُدا سارا تھکیواں لہ جاندّا۔
 شہر آ کے اُبنوں پتا لگا کہ ادھیاں نالوں وُدھ افسر اُہناں دی برادری دے
 ہن۔ اُہناں نوں نوکری ہی جھٹّ دے کے نہیں ملدی ترگی وی دیناں وچّ ہی
 ہو جاندی ہے۔ سرکاری وُذپھے پئے بھٹھ صصص چ، اُتھے تپڑاں، تے
 بیٹھنہ وُالیاں نوں گونہ پڑھاؤندے۔ بنّی نوں اُہنے ماڈل سکول وچّ پائیا۔
 سارا سوکُ رُپیا مہنا وُدھ کھرچ ہندا سی۔ ہنہ اوکھ سوکھ ہے تاں کی
 ہے؟ پچھوں تاں ساری امر ہی مَوجاں کریگا۔

اُہنے خُد وی تاں باپو دے گلوں پنجالی لابی سی۔ لوکاں دا گولا دھندا
 کر دیاں اُہدے ہڈ گھس گئے، وہ روگ آ چنبرے۔ نہاؤنہ دھونہ، دھپّ
 سیکنہ تے ربّ دا ناں لینہ لئی وہلا کر دتا سی باپو نوں۔
 دھننو نوں وی کسے دا گوبا کُورا کرن دی لوڑ نہیں۔ ارام نال گھر بیٹھے۔
 جی کرے تاں مشین، تے چار سواٹر بُنہ لئے۔ نہیں تاں نا سہی۔
 جے ن سیاپے نا پیندے تاں بنسو نے وی دس کر لینھیاں سن۔ پڑھائی وچّ
 ن وی پچھے نہیں سی۔ دھی دی کمائی دی نتھو نوں لوڑ نہیں۔ لوکاں دیاں
 کُڑیاں دھاگا ملّ وچّ جاندیاں ہن تاں پییاں جانہ اُبنوں پتے اُتھے کی کی
 ہندے! دس کر جاندی تاں کتے نا کتے نوکری، تے اٹک جاندی۔ نوکریاں
 وُالیاں کُڑیاں لئی مُنڈے وُالے آپ رشتا منگنہ اُندے نے۔ دونوں نوکر
 ہونہ تاں مَوجاں ہی مَوجاں۔

جِنّا چر بُدھا جِنڈا سی اُنا چر نتھو نوں مالکاں توں کوئی فکر نہیں سی۔
 اچّ اُہناں کول بتھیریاں کوٹھیاں تے کاراں ہن۔ پر چودھری ن دین کدے
 نہیں بھلدا جدوں نتھو اُبنوں سائیکل پچھے بٹھا کے شہر لائندا ہندا سی۔
 چودھری نے چکی لائی تاں نتھو پھٹر سی۔ اُہناں شیلر لائے تاں نتھو
 پھور مین۔ ہنہ اُہناں دیاں کئی ملاں ہن۔ مینیجر ہن۔ ہیڑاں دیاں ہیڑاں لیر
 دیاں۔ وُپھادار نتھو دی ابو پُچھ پرتیت ہے۔

دوہری شپھٹ لاؤنہ کر کے نتھو نوں پنڈ جانہ وچّ دکت آئی تاں جھٹّ اُہناں
 شہر، چ رہائش دا انتظام کر دتا۔ کارخانیاں لئی اُہناں کول کئی پلاٹ سن۔ اکّ
 وچّ اُبنوں بٹھا دتا۔ نالے جگہا دی راکھی رہیگی تے نالے نتھو دا گزارا
 ہندا رہیگا۔

شہر، چ آ کے سارے ٹبر نوں چا چڑھ گیا۔ باپو نوں لگدا سی، اتھے آ کے تان جادو دے تلاب وچ نہا کے نکلے پنکے وانگ ابدے سارے دکھ برے گئے سن۔ سدیاں توں پڑھی در پڑھی چلیاں اُنڈیاں بماریاں ابدے گلوں لہ گئیاں سن۔ اتھے نان چوہڑے سن، نا لاگی تے نا وگاری۔ جے سن تان کیول مذدور۔ دھنن ووی باگو باگ۔ اتھے کسے نوں جوٹھ جان اُتار کے ٹیک رکھنہ دی لوڑ نہس۔ نا بہانڈا آلے، چ رکھنہ دی۔ کتم کرو۔ تھکا تھکا کے پیسے لو۔

سُنہرے بھوکھ وُل وُدھدے ابو جہے پر وار نوں ن سٹین۔ گنناں دے ہوالے کوپں کر دیوے؟ اسے الجھن وچ پھسیا ن کالے ناگ وانگ بیگ تے پہرا دندا رہا۔

ہُنہ جدوں ن اپنی کتی دی سدا بھگت رہا ہے تان اُنوں سمجھ نہس پیندی کہ اکھر مندر اتے چننی نے اُنوں کھڑے جنم دا بدلا لیا ہے؟ نتھو نے تان کدے کبڑی تک نہس ماری۔ اُدا وُسا رسدا اہلنا تھکا تھکا کر کے کس کھنڈ رہے؟

چننی دی تان کدے اُنہے شکل ووی نہس سی دیکھی۔ بس ناں ہی سُنہیا سی۔ ن ووی نال دے ساتھی مندر توں۔ ن دسدا ہندا کہ چننی کھاندے پندے سرداراں دا منڈا ہے۔ یونیورسٹی وچ پڑھدا ہے۔ گوم دی مُکتی لی سبھ کجھ تیاگ کے دھرم۔ یُدھ وچ کُڈیا ہوئیا ہے۔

چھٹی کٹ کے مڑیا مندر اجب اجب گلاں کرن لگدا۔ کدے اکھدا جدوں چودھری پنجابوں بھج گئے تان ن اہناں دی سول لائین والی کوٹھی سانبھیگا۔ کدے کھندا جلدی ہی ن اس مل دے مالک بنھن والے ہن۔ کدے کدے نتھو نوں ووی سمجھاؤندا۔ کیس داڑھی وُدھاؤنہ لی پریردا۔ یودھیاں دی مدد کرو، گوم دا بھلا کرو۔ اکھدا۔

دل نتھو دا ووی کردا ن ووی مندر وانگوں دوہری شپھت توں کھڑا چھڈا لئے۔ کدے پینٹ شرٹ پا کے، ہوا پیاری ہو کے، رکشے، چ بہ کے جواکاں جلیاں نال فلم دیکھنہ جاوے۔ پر ٹریڈ یونیناں والیاں دیاں گلاں ابدے سُنہے چھڈ دندیاں۔ مندر تان سورگ وُرگے دناں دے سُنہے دیکھدا ہے۔ ن اکھدے ہن اسس مذدور ہاں۔ مذدور ہی رہنہا ہے چاہے کوئی ...

سنتان بنہ جائے۔ مذدوراں دی مُکتی دا رن ہور ہے۔ اُن دیکھ وی تاں رہا
ہے۔ چودھری تاں ملّ تک اپڑ گئے۔ اُن پھڑر توں پھورمین بنھیا ہے۔ اُبدے
دا ناں ہی بدلایا ہے۔ گھر دی ہالت تاں پہلاں وُرگی ہی ہے۔
اُبو بھانہا وُر تدیاں دیر نہیں لگی، جس دا اُبنوں ڈر سی۔ جس رات گھروں
بیگ گیا اُس رات اِس اِلاکے وِچ ڈھیر سارے کتل ہوئے۔ بچیاں دے،
اُورتاں دے، کامریڈاں دے، سکھاں دے تے ہندویاں دے۔
مندر دی ڈنوٹی توں گیر۔ ہاذری نے اُبدے سہل ہور وی سکا دتے۔ اُبدی
ماں بھینہ سبھ تھانہے بند سن۔ پُلس اُبنوں لبھدی پھر دی سی۔
گنم سنم نتھو ساری رات کندھاں نال گلاں کردا رہند۔ ماسوماں دے خون
ڈلہنہ وِچ بھائیوالی مہسوس کردا۔ روندے کُر لاندے بچیاں اتے ودھواواں
دی کیرنے اُبدے دل، چ کھوہاں پاونہ لگدے۔
پندراں دناں، چ مساں اُبنے اُپنھے آپ نوں سنّہالیا۔ اُس توں بااد تاں
سینکڑے کتل ہو چکے سن۔ پنجاب دے کونے کونے وِچ اِبو ہال ہے۔
کسے نوں کی سُنیا اُنندا ہے کہ کجھ دِن ہتھیاراں وِالا بیگ اُبدے گھر رہا
ہے۔ سُنیا اُنیا ہندا تاں ہنہ تک کدوں اُن وی تھانہے پُجا ہندا۔
دِن بہتے نہیں گذرے جدوں اِکّ سویر گھر مُردے نتھو نوں نہر دی پٹری
تے ہندی پُلس دی دگر دگر نے ڈرائیا۔ اِکّ وار تاں من کیتا سائیکل دوجے
رن پالے۔ پھیر چور دی داڑھی، چ تنھکے والی گلّ سوچ کے اُن اگے
وُدھدا رہا۔
اگے اُبو ہوئیا پیا جس دی اُل کلپنا کر رہا سی۔ پُلس مُکابلے، چ مرے دو
نوجوانا دیاں لاشاں نمائش لی رکھیاں گئیاں سن۔ پُلس رن جاندے
راہیاں نوں روک روک شناکھت وِچ مدد منگ رہی سی۔
صصص صصص اِک تاں مندر ہے... صصص صصص آپ مُہارے
اِکّ چیک جہی اُبدے اندروں نکلی۔
بھڑ نے گور گور اکھاں نال اُس وُلّ اِس تگیا جوہیں اُن مندر دے گرون دا
مینیبر ہووے۔

اِکّ لاش تان شناکھت ہو گئی سی۔ پُلس چپّ سی۔ کِسے نے نتھو وُل دھیان
 نہس سی دتا، سگوں جھڑک کے اہنوں گھر وُل تور دتا۔ اُسے رات اِکّ
 پور دستک ہوئی سی۔ پہلی نالوں وی خترناک۔ ن پُلس وُلوں سی۔
 اُس دستک دا خیال اُنڈیاں ہی ن گند دے ڈھیر وچ گڈیا مہسوس کردا ہے۔
 گند دا اِکّ جوالا۔ مکھی اُس اندروں پھٹ پیندا ہے۔ ہر سق نال گند دی ہواڑ
 اُنہ لگدی ہے۔

پہلے دن اہناں ابو اسان تریکا ورتیا سی۔ مندر دا بیان اہناں دے ہتھ وچ
 سی۔ اڑکھڑ کرن نوں ن کھڑا پیشاور بدماش سی۔ پہلے ہی ہلے چننی دا
 تھہ ٹھکانا دس دینا سی۔

دو جمادار اہنوں ٹٹیاں وُل لے تھے۔ گند دا بٹھل بھراونھا اہناں دی
 ذمئیواری سی۔

صصص صصص بھلی مانسی نال دس دے تیری کڑی دا کہسم چننی
 کتھے ہے؟ نہس تان گند نال لپ دس □ ... ضضض ضضض آکھدے
 اِکّ پہلواناں وُرگے سپاہی نے گردنوں پھڑ کے اُدا نک بٹھل تک
 جھکائیا۔

صصص صصص جینا مینوں پتا سی میں دستا مائی باپ □ ... پور
 مینوں کچھ نہس پتا □ ... صصص صصص تھر تھر کتبدے نتھو دی
 سنگھنہ۔ شکتی جواب دے چکی سی۔

نتھو دا جواب تسلی بخش نہس سی۔ جدوں ہتھیار اتھوں گئے سن تان
 اہنوں پوری پلان دا وی پتا ہوویگا۔

ہتھ پیر بننہ کے اُدے مونہ وچ گند بھر دتا گیا۔ ڈنڈا لی اِکّ سپاہی پرہاں
 کرسی، تے جا بیٹھا۔ کُجھ بکنا ہووے تان اشارا کر دیوے۔ نہس تان گند
 کھاندا رہے۔

صصص صصص اوئے ن دہشتگرد نے □ □ ... سوکھے تریکے نال
 مننہ والے تھوڑا نے □ ... اہنوں گھٹو گھٹ مشن لاؤ □ ... ضضض
 ضضض نتھو دی چپّ توں چڑگ کے وڈے سردار نے ہکم دتا۔

اُبدے مُونہ توں گنڈ لہے نوں تاں مہنے ہو گئے، پر روم روم وچّ سمائی
 بُو کِسے وی سانبھ نال نہس گئی۔ اجّ وی روٹی کھاوے جاں چن پوے،
 اُنوں لگدے ن گنڈ نوں ہی مُونہ مار رہے۔

کپڑے لائن کے کنبل تے لیٹنہ تک اُنوں پتا نہس سی لگیا ن کپڑی مشین
 تے چڑھن لگا ہے۔ موٹے تاذے سپاہی دے ہتھ وچّ پھڑی ڈانگ توں ن
 انداجا لا رہا سی ن اُبدے موراں وچّ منہ وانگ وریگی۔ ڈانگ پھیرن لئی
 تاں اِکو بہت سی۔ پنجاں چھپیاں سپاہیاں دا گھیرا اُنوں ڈرا رہا سی۔

پُنڈشناں لیندے سپاہیاں نوں دیکھ کے اُنوں مہسوس ہوئیا کجھ ہور ہی
 ہونہ والا ہے۔ دو نے اُنوں ڈولیاں توں کابو کیتا، دو پٹ تے گئے تے
 پنجاں ڈھوہی صصص تے۔ ہلّ-جُل دی کوئی گنجائش نہس سی۔

جس ہی چاکو وانگ ماس چیردی ڈانگ اُبدے اندر گھسنہ لگی چسکاں
 اُبتوں سانبھ نا ہوئیاں۔ منہاں مُونہس بوجھ تھلے دبے نتھو نوں چھٹ۔
 پٹاُونہ دا وی کوئی ادھکار نہس سی۔

صصص صصص ہور دھکّ اندر □ ... پاکِستان ہو کے آئیا لگدے ...
 اِس نہس متننہ والا ... ضضض ضضض سوٹی تے ودھدے دباو نوں
 دیکھ کے کوئی چلائییا۔

پسینے دا دریا دھرتی، تے وِن تریا۔ گھنمنہ گھیریاں نال دھرتی گھنمنہ
 لگی۔ اگوں کی ہوئیا اُبدے کجھ یاد نہس۔
 رات نوں پتا لگا کہ ن بیہوش ہو گیا سی۔

بیہوش تاں ن ہنہ روز ہندا ہے جدوں وی ہاجت مٹاُونہ گھر، چ رکھیاں
 اِتاں، تے بیٹھدا ہے تاں سارے دا سارا سربر کھچیا جاندا ہے۔ اندر لا اندر
 ہی رن جاندا ہے۔ ماڑا موٹا کجھ نکلدا وی ہے تاں چاکوئیاں دے گچھے
 وانگ سربر نوں چیر سُندا ہے۔ چسکدا چلاوَندا، الے ذخماں نوں اُتیرن
 منجے، تے آڈگدا ہے۔ تلخ یاداں دے گوڑے گھٹّ بھرن لئی۔

مشین لگوا کے دو دن اُنوں آرام لئی ملے۔

تھانہے، چ پیندا چسک چھاڑا اُنوں اپنے نبر دی یاد دوآوندا رہندا۔ تیز
 ہوئی دل دی دھڑکن نوں کابو رکھنہ دے یتن کردا کی وار ن بُڑبڑاُونہ لگا۔

گھر دیاں ، تے اُنوں ڈاڈھا گُسا سی۔ کِسے نے اُدی بات نہس پُچھی۔
چودھریاں نے وی نہس۔ اُنیاں دی تھانھے کچھریاں ، چ پوری جلدی ہے۔
چاہنہ تاں بھاویں سچمچ دے اتوادی نوں چھڈا اُنہ لے دے کر کے نتھو
وَرگے بتھیرے اتھوں کھہڑا چھڈا چُگے سن۔

اگلے ہی پل اُن گھر دیاں نوں بری کر دندا۔ اُنیاں نوں کی کی پتا ہونھے اُن
کتھے ہے۔ اُنوں تاں خد نوں نہس پتا اُن کھڑی تھان ہے۔ کِسے پنڈ وچ
ہے ، شہر وچ جاں جنگل وچ؟ اُچیاں اُچیاں کندھاں ، بھانت بھانت دے
ہتھیاں نال اُیس سپاہیاں اتے نتھو وَرگے دہشتگرداں توں بناں اتھے
کُجھ نذر نہس اُنندا۔

جدوں اُن تھوڑا جہا تَرن پھرن جوگا ہوئیا تاں اُنوں ڈپٹی دے پیش کیتا گیا۔
نتھو دی مسل پڑھدیاں ہی اُدییاں اکھاں چتے وَانگ چمک پئییاں۔ کَنن
لال ہو گئے ، بھروٹے چڑھ گئے تے بلہ پھر کن لگے۔

صص صص تاں اُن کُجھ وی نہس بک رہا ہر امادا □ ضضض
ضضض اُدی میڈ تے پیا ڈنڈا اچانک ہی نتھو دے سر ، چ ورن لگا۔ اِک
وَار پھیر بھنبو تارے اُدییاں اکھاں اگے نچنہ لگے تے اُن بیہوش ہندا ہندا
مساں بچیا۔

گھوٹا ، منجا اتے شکنجا جدوں سبھ اُتوں اِکبال کر اود وچ اسپہل ہو گئے
تاں اکھری دَور دا ہُکم ہوئیا۔

اٹھ دِن تھانھے رن کے ، اَنگ اَنگ کُٹوا اُن تھانھے دی شبداولی چنگی
ترہاں سمجھنہ لگا سی۔ اکھری پڑاا رسا سی۔ رسا کوں ورتیا جائیگا
اُنوں پورا الم سی۔ دوہاں ہتھاں نوں پٹھ ، تے لجا کے رسے دا اِک سرا
گُٹاں نال بننہیا جائیگا۔ درخت دے ٹاہنھے اُپر دی ہندے دوسرے سرے
نوں کھچیا جائیگا۔ سربر دا سارا بوجھ جدوں جڑھوں اکھڑ رہے موراں
تے پیگا اُن چکیگا ، چلائیکا اتے زخمی چڑی وَانگ پھڑپھڑائیگا۔ کُجھ
کُ مٹاں باد جا اُن کُجھ بکیگا جاں ہنبھ کے گردن لٹکا دیویگا۔ پھیر اُنوں
ہیٹھاں لاپیا جائیگا۔ مالشاں کر کے ، کوسا کوسا دُدھ پلا کے اگلی کاروائی
لی تیار کیتا جائیگا۔

نتھو چاہندا سی جلدی جلدی سارے تریکے اُہدے، تے انما لئے جانہ تان
جو پھیر اُنوں وِی خترناک دہشتگرد گردان کے کسے نہر کنارے لجا
کے گولیاں مار دتیاں جانہ مَوَت نوں اُن بیسبری نال اڈک رہا سی۔
اتھے تان خُدکشی دا وِی کوئی وِسِلا نہیں سی۔

رَسے نال لٹک کے اُنے ہالے پہلی چیک ہی ماری سی کہ اِک کرامات
جہی ہندی اُنوں نذر آئی۔ اکھاں اگے چھائی دھندھ وچوں اُنوں ڈپٹی نال
کھڑے چودھریاں دے چھوٹے کاکے دا جھنلا پیا۔ چھاں چھاں کردے
کنناں نے سُنھیا جوئیں پُچھ رہا ہووے:

صصص صصص جے تُوں سچّا این تان میں چھڈاواں □ ...۔ ضضض
ضضض

ڈپٹی دے اشارے تے رَسا ڈھلا ہوئیا۔ نتھو دے پیر ذمِن، تے آٹکے۔
ہتھاں دا سہارا لے کے اُن ذمِن، تے بیٹھ گیا۔

صصص صصص تینوں پتے اِن گولی وِی مار سکدے نے ...۔ ضضض
ضضض ڈپٹی نوں دفتر وِل جاندا دیکھ کے چودھری نے دُبارا گلّ توری۔
صصص صصص ڈپٹی میرا مِتّر ہے ... اُسے نے مینوں بُلائیا ... سیوا
کرنی پوؤ □ ... میں گھٹ وِچ سار دس □ ...۔ ضضض ضضض

صصص صصص مینوں اتھوں کڈھو ... جوئیں مرزی کرو □ ...
میتھوں ہور نہیں سہار ہندا □ ... جاں پھیر گولی مروا دوؤ ...۔ ضضض
ضضض بہتا اہتوں بول نا ہوئیا۔ دھکّ دھکّ کردے دل دی دھڑکن اِک دم
بند ہو لگّ پئی سی۔

مُڑ جدوں اُنے اکھ پٹی اُن اپنے گھر سی۔ بڈھا باپ واپگرو واپگرو کردا
اُہدا سر جھسّ رہا سی۔ دھننو تلپیاں نوں ٹکور کر رہی سی تے ڈرے
سہمے بچّے بٹر بٹر تک رہے سن۔

صصص صصص چودھریاں نے پلّس تِن ہزار دے کے تیری جند
بخشائی۔ نہیں تان اُنناں مُکابلا کہ کے تینوں مارن دا سارا انتدام کر لیا
سی۔ ضضض ضضض تھوڑا جہا وِل ہونہ تے باپو نے چودھریاں دیاں
مہربانیاں دے پلّ بنہدیاں دسیا سی۔

تے اہناں ہی مہربانیاں کر کے اج کل تیسری دستک ہندی ہے۔ پہلیاں نالوں وی ڈراونھی۔ ن دن دہاڑے ہندی ہے، دن، چ کئی کئی وار ہندی ہے۔ چودھریاں دی کسے نا کسے نوں وگار دا سنیہا لے کے آندی ہے، سر چڑھے کر دے دی یاد دوآندی ہے۔

جُبڑ، چ دُبکیا نتھو سبھ کجھ جردا رہندا ہے۔ نوں دستک توں کھڑا چھڈا ونھ لئی باپو نے بیٹری تے ڈانگ چک لئی ہے۔ مشیناں، تے کتھ کرنا تاں اہدے وس دا نہس، چوکدارا تاں کر ہی سکدا ہے۔

دھننو مالکاں دی کوٹھی دی سفائی کرن جاندی ہے۔ کپڑے دھونڈی تے بھانڈے مانجی ہے۔ اکھر چودھریاں دا اہناں، تے اہسان ہے۔ بنسو نے کتاباں والا جھولا کپلے تے ٹنگ دتا ہے۔ بھٹھ پئے ابو جہی پڑھائی۔ چلہا مگھدا رکھن لئی ن دھاگا مل جانہ لگی ہے۔ ہڈاں دی مڑ نروئے ہونہ دی آس لئی اندر پیا نتھو سوچدا رہندا ہے کہ اکھر دہشتگرد گونہ ہے؟ چتئی، ن، ڈپٹی جاں پھیر چودھری؟

اپر ادھ

جئں ہی ٹی □ وی □ اپر چلدی فلم کڑک کر کے بند ہوئی، مہندر نوں بجلی دا کرنٹ جہا لگیا۔ اُس نوں لگیا جوئیں اسمانیں اُدے دے اُس دے اچانک کھنبہ کٹ گئے ہونہ تے ن دھرتی اُتے آ ڈگیا ہووے۔
اُس دے ساہمنہ شرابی جیلہ سپرٹینڈینٹ سوپھے وچ ڈھیر ہوئیا پیا سی۔
اُس دی تنگ وچ تنگ اڑائی پیا ڈاکٹر گھراڑے مار رہا سی۔ سپرٹینڈینٹ دے گھر جنمے مُنڈے دا جشن مناونہ اُتے باکی دے مہمان لڑکھڑاوندے اپنے گھراں نوں مُڑ گئے سن۔ ہنہ سارے کمرے وچ سنناتا سی جاں باہر شاں شاں کردی ہوا دا شور۔

مہندر نے سارے کمرے دا ڈونگھائی نال جائدا لیا۔ کوٹھی وچوں نٹھنہ وچ اُس نوں کوئی دگت نہیں سی۔ سارے دے سارے دروازے کھلے پئے سن۔ گھر دا مالک شراب نے بے-سُدھ کر دتا سی۔ گھر وچ جے کوئی سی تاں ن نال دے کمرے وچ پئی بڈھی ہی سی۔ پر ن لکھ چیکاں مارے سپرٹینڈینٹ نوں جگا نہیں سی سکدی۔ ن سو وار اُس دا پچھا کرے، اُس نوں پھڑ نہیں سی سکدی۔

پھیر ن کید دے باکی رہندے پہاڑ جڈے دس ورہے جیلہ وچ کئیں سڑے؟
اُس نوں تاں اِنجھ لگدا سی جوئیں اُس دی ساری امر ہی جیلہ وچ نکل گئی ہووے۔ پر جدوں وی کدے اُس نے ہساب کتاب لائیا تاں چار سال وی پورے نہیں سی بنھدے۔ ن جیلہ وچ ہور ذلیل نہیں ہوئیگا تے اج کھنبہ لا کے اڈ ہی جائیگا۔

جو وی اتھوں اکّ وار بھج گیا، بس بھج ہی گیا۔ مُڑ کدے ہتھ نہیں آئیا۔ پنج چار دن جیلہ وچ سختیاں ہوئیاں۔ اکّ دو وارڈن سسپینڈ ہوئے تے پھیر جوئیں سبھ کجھ بھل بھلا گیا۔ پُلَس نوں اُس دی سون کتوں وی نہیں ملیگی۔
ن دُور نکل جائیگا □ □ ... کلکتے، مدراس، مُنبئی □ ... جتھے اُس نوں کوئی وی نہیں جانھدا ہوئیگا۔

سوچاں دے گھوڑے دُور اوندان پھرش توں اٹھیا۔ سپرٹینٹ دے سر نوں ہتھاں وچ پھڑ کے ادھر ادھر گھمائیا۔ مُردے جہے ہو چکے انگاں وچ

کوئی ہرکت نہیں سی۔ جدھر وی اُس نے اُس دی گردن گھمائی، اُن اُدھر ہی لٹک گئی۔

ملکڑے جہے اُس نے ڈاکٹر دے سر بیٹھاں گچھا۔ مچھا کر کے رکھی پگ کڈھی تے اک وڈا سارا لڑ چھڈ کے باکی دی پگ سر اُپر لپیٹ لی۔ جدوں وی لوڑ پئی، اُن ہنھے ہنھے دیکھی پھلم دے ہرو وانگ لڑ نال مونہ ڈھک لئیگا تے بیچھانہ ہو جائیگا۔ اُس نے سوچیا۔

کمرے، چوں باہر نکلیاں ہی بڈھی دی کھنگھ نے اُس دے پیر جکڑ لئے۔ سہم کے اُن برانڈے وچ کھڑو گیا۔ ڈریا ڈریا اُن بڈھی دی ہاک دی انتظار کرن لگیا۔ من ہی من اُس نے بڈھی دا دھننواد وی کیتا۔ جے بڈھی نا ہندی تاں سپرڈینٹ نے اُس نوں کتم لئی گھر نہیں سی لائنا، نا ہی اُس نے شراب دے نشے وچ دھت ہو کے اُس نوں جیلہ بھیجنہوں بھلنا سی اتے نا ہی اُس نے کھلے آسمان بیٹھاں وچرن دے سپنے لینھے سن۔

اُس نے تاکی تھانہس بڈھی دے کمرے وچ تگیا۔ اُن گھوک ستی پئی سی۔ پنجاں سالوں دی بنیت اُس دی ہک اتے سر رکھی کسے پری دیش دے سپنے دیکھ رہی سی۔ بڈھی دے چہرے اُپر خُشی دا نور ٹپک رہا سی۔ سالوں بااد مساں اُس نے پوتے دا مونہ دیکھیا سی۔

اُس دا دل کیتا جاندی وار اُن دیویاں ورگی اس اورت دے پیرس ہتھ زور لائے۔ جننی دیر سپرڈینٹ دے گھر رہا سی بڈھی نے اُس نوں بچیاں وانگ پیار کیتا سی □ ... پُت پُت کھندی دے اُس دے بلہ سگدے سن ... دن وچ کئی کئی وار اُن اُس دا سر پلوسدی سی۔

اُس نوں لگیا، اُس نوں بھجیاں دیکھ کے بڈھی دا چہرا پلا پے چلیا سی ... جس ہی اُن جیلہ کلونی وچوں باہر نکلیگا، ساری جیلہ وچ شور مچ جائیگا □ ... سبیاں و جنھگیاں □ ... سپرڈینٹ سسپینڈ ہو جائیگا ... اُن اپنی بڈھی ماں نوں گالہاں کڈھیگا تے بڈھی مہندر نوں □ ... انہاں دے گھر جنمے منڈے دی خُشی غمی وچ وٹ جائیگی۔

پر کسے نوں کجھ وی ہوئے، اَج اُن نہیں رکیگا □ ... من تکرّا کر کے اُن تاکی توں پچھے ہٹیا تے باہر ولّ تر پیا۔

ٹھنڈی ٹھنڈی ہوا دے جس ہی اُس دا سر بر چھوہیا، اُس نوں دھڑ دھڑی
 جہی چھڑ گئی۔ گد گد ہو کے اُس نے کھلے آسمان وُل تگیا۔ نگیاں نگیاں
 بدلیاں نے سارے آسمان وچ کگلیاں پائییاں ہوئیاں ہن۔ چنڈ دی نیگی جہی
 لیک بدلیاں نال لکنہ۔ مٹی کھیل رہی سی۔ بنا روک ٹوک ن بدلیاں دے
 سر براں نوں چنم رہا سی تے مست ہوئیا انہاں دے اگے پچھے نچ رہا
 سی۔

بلکل اسے ترہاں دی سی اُن رات، جدوں شندا انہاں دی کندھ ٹپ کے آئیا
 سی تے کوٹھے اُتے پئی اُس دی ماں نال آ پیا سی۔ انہاں دی گھسر۔ مَسر
 وچ اُس دی اکھ کھلے گئی سی۔ اُدوں اُن سارا اٹھاں سالاں دا سی۔ ڈریا اُن
 منجی نال چپک گیا سی۔ انہاں دیاں گلاں دی اُس نوں بہتی سمجھ نہیں
 سی آئی۔ پر اِننا ک اُس نوں ہنہ وی یاد سی کہ انہاں دیاں ہرکتاں دیکھ
 دیکھ اُن خد وی سیاد سیاد ہو گیا سی۔

واپس جاندے شندے نے اُس دی ماں نوں اِک پڑی دتی سی جو اُس نے
 چنتی دے لڑ بننہ لئی سی۔ اگلے دن انہاں دے گھر ستھر وچھیا سی۔ اُس دا
 پو مر گیا سی۔ دھاپاں مار دی اُس دی ماں دی بڈھیاں ٹھیریاں نے مسان
 دھیر بندھائی سی۔ اُس نوں گود وچ لے کے اُس دی ماں نے وینہ پائے
 سن۔ ڈور۔ بھور ہوئیا اُن کئی دن خالی منجی وچوں اپنےھے باپو نوں لبھنہ
 دے یتن کردا رہا سی۔

جدوں کدے اُن اپنےھے ذہن اُتے پورا نور دندا تاں اُس دے باپو دا دھندا
 جہا اکس اُس دیاں اکھاں وچ اکر جاندا۔ سڑے جہے کپڑیاں والا، کرڑ
 برڑی داڑھی والا تے نک وچوں اُنڈی نسوار دی بدبو والا سی اُس دا
 باپو۔ اُس نوں یاد سی اُن ٹٹی جہی منجی وچ پیا کھنوں کھنوں کردا رہندا
 تے کول پئے بٹھل وچ تھکدا رہندا۔

پر اُس دی ماں، جوئیں شندا کھندا ہندا سی، اِل دے اُنڈے ورگیاں اکھاں
 والی تے سرو دے بوٹے ورگے کد والی سی۔ بھرویاں چھاتیاں،
 گندوبیاں باہاں، سوہیاں گلہاں، گٹھویں پٹاں تے پتلے لک والی سی اُس
 دی ماں۔ باپو اُس دے نک بیٹھ نہیں سی آئیا۔ اُس نوں نک چڑھاؤندی تے
 گالہاں کڈھدی اُس نے کئی وار دیکھی سی۔

باپو چلیا گیا تاں گھر وچ شندا آ گیا۔ گھر دے سارے کلیش وی جوئیں باپو
 دے چتا وچ ہی جل گئے۔ گھر وچ رونہک آ گئی سی۔ چوڑی چھاتی،
 گیلیاں ورگے پٹاں تے نگیاں نگیاں مچھاں والے شندے دے پچھے
 پچھے پھر دی اُس دی ماں کدے نہیں سی تھکدی۔ اُن وی باپو نوں دناں وچ
 بھل گیا۔ اُن شندے نوں چاچا اکھنہ لگ پیا سی تے شندے نے اُس نوں
 صصص پت ضضض بنھا لیا سی۔

... گھل دا میدان لنگھ کے اُن بوگنولیاں دی واڑ کول جا رُکيا۔ ساہمنھی
 کوٹھی دی بٹی بند سی۔ سارے گھوک سٹے ہونہگے □ ... اُس نے
 سوچیا واڑ اتوں دی جھک کے اُس نے نوکراں والے کُیاٹر ول جھات
 ماری۔ کمرے دی بٹی بلدی سی، پر دروازے اُپر سیر دا جندا لٹک رہا
 سی۔

کنا چنگا ہندا جے ستو اپنے کُیاٹر وچ ہندی ... اچ اُن ذرور اُس دے
 کُیاٹر وچ جاندا جاں اُس نوں اتھے بلا لیندا □ ... اُس نوں یکن سی، اچ
 ستو نے اُس نوں جواب نہیں سی دینھا □ ... پچھلے کئییاں دناں توں اُن
 اُس ول بڑے پیار نال تگنہ لگی سی ... پر مہندر نے کدی وی اُس نوں
 چنگا نہیں سی سمجھیا۔ اُس وچوں اُس نوں اپنے ماں دے جھٹلے پیندے
 سن ... - ستو نے وی اپنے پتی دا گل گھٹیا سی ... اکھے اُن بڈھا سی ...
 اُس دی اڈت نوں سنبھال نہیں سی سکيا۔

پہلاں پہلاں جدوں اُن ساہمنھی کوٹھی وچ کنم کرن جاندا تاں ستو وی
 کھجھی کھجھی رہندی۔ نا کدے مہندر نال سدھے مونہ گل کردی نا اکھ
 بھر کے دیکھدی۔ پر اُس نوں کپڑے دھوندى ویکھ کے اُس دا من مہک
 جاندا۔ اُس دے گلے کپڑیاں نال چپکے سربر نوں دیکھ کے اُن گد گد ہو
 جاندا۔ پانھی دیاں بالٹیاں چُکی اُن پھر ش دھوندى ستے دے اگے پچھے
 گھنمدا رہندا۔ پھر ش اُتے جھکی دیاں اُس دیاں چھاتییاں وچلی لیک دیکھ
 کے اُس دا دل کردا، اُن اُس دے جینپر نوں پاڑ سٹے ... اُس نوں دندیاں
 نال کھا جائے ... - پر جس ہی اُن کھری اکھ نال تگدی، اُس دیاں لٹاں کنبھ
 لگ جاندياں۔ دل نور نور دی دھڑکدا تے اُن بالٹی نوں اُتھے ہی چھڈ کے
 اپنے کوٹھی مڑ اُنندا۔

پر جُن ہی سِنو نوں پتا لگیا، اُس دا دُنیاں وِچ کوی نہس، اُن اِک دم پگھل
 گئی۔ پر جُن جُن اُن اگے ودھی، اُن پچھے ہٹدا گیا۔ اُن تاں اُس دی ماں
 وِرگی ہی بیتل سی۔ اپنے سید لئی اُس نے اپنا گھر اُجاڑیا سی۔ جدوں
 وِی کدے اُن پیار نال اُس وِل تگدی اُن دھرتی اُتے تھک دِندا تے پاسا بھیا
 آیندا۔

پر اِج اُس دا دل کِردا سی جے کدھرے اُن کُیاٹر وِچ ہووے تاں اُن ذرور
 اُس دے ساہاں دی مہک مانھے....
 شائد اُن وِی اُسے وانگ رات کتھ جیلہ جاندی ہووے... اُن وِی گیدنہ سی
 ...گیدیاں نوں رات نوں گھرے گونہ رکھدے...
 جاں ہو سکدے، اُن ساہنھے سروں دے کُیاٹر وِچ گئی ہووے؟ سورن دے
 کُیاٹر بارے سوچدیاں ہی اُس دا چہرا سُوہا ہو گیا۔ سروں دا کُیاٹر، جتھے
 ساری جشن منائے جاندے سن... تِن سَو رُپے دے کے کوی وِی گیدی
 کسے وِی اورت نوں اُتھے بُلا سکدا سی □.... جے کوی پَنج سَو دے
 سکے تاں ذنانی دا پر بندھ وِی سروں کر دِندا سی۔ اُس نوں پتا سی، ذنانا
 جیلہ دیاں گیدنہاں اکسر اُتھے اُنڈیاں سن۔ کئی مرذی نال تے کئیاں نوں
 کھچّ-دھون وِی ہندی سی۔ اُن کُیاٹر اُس دا سُنپا بنہ کے رن گیا سی۔ نا اُس
 کول پَنج سَو رُپیا جُڑیا سی تے نا ہی اُس دی اُن سدھر پوری ہوئی سی۔
 سروں دے کُیاٹر وِچ بتی جل رہی سی۔ مننہی مننہی روشنی وِراں
 تھانہس چہنہ کے سڑک اُتے لکیراں کھچّ رہی سی۔
 صصص صصص ذرور اُن اُتھے ہی گئی ہووِگی... صصص صصص
 سوچدیاں ہی اُس دیاں مُٹھیاں بجھ گئیاں۔ گھر والے دا گل گھٹ کے
 ذرور اُن کسے اِہم دے سمگلر جاں کسے سیاسی گیدی دی بگل وِچ سٹی
 ہوئیگی۔ جے کدھرے اُن ساہنھے آ جاوے تاں اُن اُس دا گلا گھٹ دئے۔
 مہندر دا سل تیز تیز چلنہ لگیا۔ اُس نے اپنے انگوٹھیاں دیاں لکیراں
 اپرا دھ وِل دیکھیا۔ اِن انگوٹھیاں اُتے اُس نوں مانہ سی۔ اِنہاں نے ہی اُس
 دی ماں دا گلا گھٹیا سی۔ تے تاں ہی لوکاں دے میہنہیاں دی اواد بند ہوئی
 سی۔ نہس تاں اُس بدماش اورت کر کے اُس دا جینہا ہرام ہو گیا سی۔

صصص صصص تُوں کی بولنہ نوں مردیں؟ تیری ماں نے تیرا باپ
 مارتا تے شندا کر لیا... صصص صصص
 جدوں وی کدے ن ساتھیاں دی ڈھانھی وچ ہک تانہ کے کھلوندا تاں اہو
 تابنا اُس دے سینے نوں چر دندا۔ ادھ۔ موئے پنچھی وانگ ن تڑپھ کے رن
 جاند۔ اُس دی ساری چستی مدھم پے جاندی۔ کئی کئی دن ن گھگو جہا بنھیا
 رہندا۔ ن اپنے ماں تے کچھیاں وندا تے شندے نوں سو سو گالہاں
 کڈھدا۔

پر جدوں اسے کارن پنڈتاں دا رمیش اُس ہتھوں گڈو کھون کے لے گیا تاں
 ن پاگل جہا ہو گیا۔ گڈو دی کی مجال، ن اُس دی ماں دا نا لے کے
 گھوڑی وانگ بنھنھائے۔ گڈو نے اُس اندر لے مرد نوں ونگار دتا سی۔
 اُس دے سبر دے کڑ پاٹ گئے سن۔ اک کالی بولی رات نوں کرپان لیا
 کے اُس نے پیٹی بیٹھ لکو دتی۔ جدوں وی دا لگیا ن دوہاں دا سر کٹ
 دیوگا۔

جس ہی اک دن موکا تاڑ کے اُس نے پیٹی بیٹھ ہک ماریا کرپان گائب
 سی۔ اُس دی ماں نے یار نال یاری نبھائی سی۔ اُس اندر مچدے بھانبر ہور
 بھڑک پئے سن۔ اُس دیاں اکھاں وچوں ورسدی اگ دی شندا تاب نہیں
 سی جھل سکیا۔ ن بھج نکلیا سی، ہارے ہوئے ڈھگے وانگ۔ اُس دے ہتھ
 نہتھی ماں ہی لگی سی۔ نا ن بھجی سی تے نا ہی اُس نے مکابلا کیتا سی۔
 ن ماسوم جہا چہرا لئ اُس ول دیکھدی رہی... سینکڑے سوال اُس دیاں
 اکھاں وچ لٹک گئے سن۔ پر گسے نال کنبدا مہندر اپنے آپ نوں روک
 نہیں سی سکیا۔ اُس دے انگوٹھے ماں دے گل وچ دھس گئے سن۔ ماں
 دیاں اکھاں باہر نکل آئیاں سن، پر ن درندیاں وانگ اُس دی ہک اُتے
 بیٹھا رہا سی □ ... بیٹھا رہا سی۔

□ ... ہوا وچ اڈا پگ دا لڑ جس ہی اُس دے مونہ اُپر وجیا، ن تریک جہا
 گیا۔ اُس نے سروں دے کياٹر ولوں دھیان موڑیا۔ ن وادھو وکت کھراب
 کر رہا سی۔ ن اُس دی کی لگدی سی؟ جو جبا اوے سو کرے۔ اسے لئ
 تاں اُس نوں جیلہ اُنھا پیا سی۔ اُس نوں کلونی وچوں بھج جانھا چاہندا سی۔
 جینی وی جلدی ہو سکے۔

اگے ودھنہ توں پہلاں اُس نے جیلہ دے وڈے سارے دروازے اُپر بنھی
 بالکونی وُلّ دیکھیا۔ اُتھے ڈٹوٹی وَا لا سنتری ہاذر نہیں سی۔ اُن تان کدوں دا
 سوں گیا ہوئیگا۔ نہیں تان ہُنہ تک کتنے ہی وار گھڑیال نے اُن تان کرنی
 سی تے گیدییاں دی نیند ہرام کرنی سی۔ گھڑیال دی اُن تان وِی شائد سدا دا
 اِک ہسا ہی سی۔ اُن کسے نوں ارام نال سونہ نہیں سی دندی۔ ساری رات
 تڑپھائی رکھدی۔ جاگدا جاگدا ہر کوئی اتنت دے پرچھاویاں وِچ الجھ کے
 اپنے آپ نوں کوسدا رہندا۔

جدوں اُن نوں نوں آئیآ سی اس گھڑیال نے اُس نوں وِی کئی راتاں سونہ
 نہیں سی دتا۔ جُن ہی اُس دی اکھ لگدی گھڑیال دی اُن تان اُس نوں کتنوں
 پھڑ کے اُٹھا دندی سی۔

اندر دا خیال اُنندییاں ہی اُس دا سر چکرا گیا۔ ہنسو ہنسو کر دیاں بیٹھکاں
 اسلوں بہت سننیاں تے اداس سن۔ اس دا احساس رات نوں ہی ہندا سی۔
 دنے کہکے لا کے ہسدے گیدی ساری ساری رات روندے اُس نے
 دیکھے سن۔

اُس نال وِی اِنجھ ہی ہوئیآ سی۔ پندرہاں سال دی امر کوئی جیلہ بھگتنہ والی
 ہندی ہے؟ جیلہ دا گیٹ وڑدیاں ہی اُس نوں لگیا سی جوپیں اُن چوہیاں والے
 پنجرے وِچ بند ہو گیا سی۔ اُس نوں تان پہلاں ہی بہت وڈی سدا مل گئی
 سی۔ پور سدا دی کی ذرورت سی؟ اُس دا دل دماغ سبھ دکھی ہو گئے
 سن۔ اُس دا پو اُس دی ماں ہتھوں مریا سی۔ اُس دی ماں اُس ہتھوں تڑ گئی
 سی۔ ہُنہ اُن جدھر تگدا سی، خون ہی خون سی۔ اُس دی ماں دا پرچھاواں
 اُس دا کھہڑا نہیں سی چھڈدا۔ اُن ہالاں وِی اُس نوں لوریاں دندی، چوریاں
 کھوآوندی تے ہک نال گھٹ کے سٹی نذر اُنندی سی۔ اُن کی جھکھڑ جھل
 گیا سی، اُس نوں سمجھ نہیں سی اُنندی۔ اُن دوچٹی کوئی گھٹ سدا سی جو
 اُس نوں اُتھے لیا بٹھائیآ سی؟

پھیر جدوں گیدییاں نے اُس دا ناں صصص ماں دا شیر ضضض ضضض
 رکھ لیا تان اُس نوں لگیا، جوپیں اہناں اُس دو موئہ اُتے کالکھ مل دتی سی۔
 صصص ماں دا شیر ضضض جانھی ماں نوں کھانہ والا۔ اس ناں توں
 اُس نوں بڑی چڑ چڑھدی سی۔ اُس دے متھے اُتے تریلی آجانندی تے

شرم نال پانھی پانھی ہوئیاں دھرتی وچ اکھاں گڈ لیندا۔ اُس نوں گلا سی،
 اُس دے ساتھیوں نے اُس دی پوری کہانھی سنھی ہی نہیں سی۔ کسے دی
 ماں کسے پرانے مرد نوں شریام گھرے رکھ لئی، اُن بھلا اک انھکھ والا
 گبھرو کوں برداشت کر سکدا سی؟ پر اُن گلاں اُن نا کدے دس سکیا سی
 تے نا ہی کدے اہناں سُننھ دی کوشش کیتی سی۔ اہناں کدے اُس نوں
 بہادراں والی ادت نہیں سی دتی۔ اہناں اُس نوں کتیاں بلیاں ورگا ہی
 سمجھیا سی۔ جوین کتے اُس نوں چڑی مارن بدلے سدا ہوئی ہووے۔
 اُن اپنی ماں ورگا ہی سوہنھا نکلیا سی۔ جیلہ وچ اُنڈیاں ہی اُس دا لگ لگ
 کردا سریر اُس دا ویری بنھ گیا سی۔ ماڑے دی رتن سبھ دی بھر جائی
 وانگ سارے گیدیوں نے اُس دا ناں اپنھیاں رتناں دی لسٹ وچ چاڑھ لیا
 سی۔ گلہاں پٹنھیاں، چونڈیاں وڈھنھا تے جپھی پا کے چنم چٹ کرنی تاں
 جوین جیلہ دے کاندے کانوئن وچ اُنڈا سی۔ کدے کسے جیلہ ادھکاری
 نے اُس دی گل نہیں سی سنھی۔ صصص صصص اتھے کی ماں دی
 برات آئیں بی ہار پینھ ضضض ضضض آکھ کے سگوں اہناں اُس دی
 زبان بند کیتی سی۔ پہلاں پہل اُن گھنٹیاں بدھی روندن رہندا۔ پر نا کدے
 کسے نے اُس دیاں سسکیاں سنھیاں تے نا ہی کسے نے ہنجھو
 پونجھے۔ آپے اُن رونھ لگدا تے آپے اکھاں پونجھ کے اٹھ کھڑوندا۔ آدمیاں
 نال تئن تئن بھری جیلہ وچ اُن اکلا سی... تئد-مرئد رکھ وانگ □ ...
 جے کدھرے نیتا جی نوں گید نا ہندی اُن پتا نہیں کی کر بیٹھدا۔ جیلہ وچ
 اُنڈیاں ہی اُس نے کاپھی سکھی سیوکی بنھا لئی سی۔ اُس نوں کسے
 سوسائٹی دے تئن لکھ رپے گبن کرن دے دوش وچ تئن سال دی سدا ہوئی
 سی۔ پر اُس نے کدے پیراں اتے پانھی نہیں سی پینھ دتا۔ اُن تاں اِس نوں
 اک سیاسی چال آکھدے سن۔ اہناں نوں فخر سی کہ جدوں اہناں دی سرکار
 بنھی، اُن وڈیر بنھ کے باہر نکلنھگے۔ جیلہ تاں اہناں لئی وردان سی۔ اِس
 لئی اہناں جیلہ اُنھ دی گل اک دن وی دل اتے نہیں سی لائی۔
 اُنجھ اہناں نوں تکلیپھ وی کوئی نہیں سی۔ دس پندرہ دن اُن تریک دے
 بہانے گھرے گیڑا مار اُنڈے سن۔ جواکاں جلیاں دی کھبر لائندے سن۔

مہندر دیاں اکھاں اتے ریشم وُرگے کولے سربر اتے نیتا جی نوں ریم آ
گیا سی۔ اہناں جھٹ اُس دی ڈٹوٹی اپنے نال لگوا لئی۔ مہندر نوں وی
موجاں ہو گئیاں سن تے نیتا جی نوں وی۔ کتم کاج کوئی نہیں سی تے
کھانہ پنہ نوں کھلہا۔

نیتا جی دیاں لتاں گھٹ کے اتے کولے کولے پٹاں اتے پولے پولے ہتھ
پھیر کے مہندر نوں اجب جہا چا چڑھدا سی۔ اس ترہاں کردے کردے
اُس دے سربر وچ کرنٹ جہا دوڑ جاندا۔ اُس دا انگ انگ نشیا جاندا۔ اُس
دا انگ انگ کسیا جاندا۔ اُس نوں کئی وار دھڑدھڑیاں جہیاں اُنڈیاں۔
ہولی ہولی اُن نیتا جی دے سربر دی گڈگڈی مہسوس کردا کردا نشیا جاندا۔
نیتا جی وی پیار نال اُس نوں اپنے نال گھٹدے۔ جدوں اُن اڈ ہندے اہناں
دے سربراں وچ بدبو پھیل گئی ہندی۔ اُبو جہی بدبو جہڑی پہلی رات اُس
دی ماں اتے شندے وچوں نکلی سی۔

نیتا جی دا خیال اُنڈیاں ہی اُس نوں اپنے آپ اتے گلیانی جہی آئی تے اُن
ساودھان ہو کے کھڑو گیا۔

لُکدا چھپدا اُن جیلہ دے گیٹ تک ایڑ گیا۔ دُوروں کھڑو کے اُس نے بڑی
نِجھ نال دروازے نوں پیٹھاں توں لے کے اُپر وُل تکیا۔ کتنا کراماتی سی
اُن دروازا جو اِس دے اندر چلے جاندا سن، اُن کیدی اکھو اوندے سن۔ اِس
اندروں باہر اُنھ لئی اُن سالان بدھی تڑپدے سن۔ تے جو باہر سن، اُن اذاد
سن۔ اِس دروازے وچ اِک تاکی۔ نما چھوٹا دروازا سی۔ جدوں وی کوئی اندر
جاندا سی تاں اُس نوں گردن جھکا کے اِس دروازے راہیں لنگھنا پیندا
سی۔ شاید بندے دی گردن وچ اڑے کِلے نوں کڈھن لئی ہی اِس دروازے
دی اُچائی گھٹ رکھی گئی سی۔ اِک وار اُن وی گردن جھکا کے اِس
دروازے راہیں اندر گیا سی تے اِج تک اُس دی گردن اُپر نہیں سی اُٹھ
سکی۔

مہندر نوں مہسوس ہوئیا، زُور اُس دے پنچ چار ساتھی ذنانا جیلہ والی
سانجھی کدھ نوں جہیاں پائی جاں ہر گارہے ہونہگے تے جاں کسے
دا ناں لے کے اچھی اچھی چانگراں مار رہے ہونہگے۔ پہلاں پہلاں اُن اِس
ترہاں کرن توں سنگیا سی۔ پر پھیر اِس ترہاں کرن دا اُس نوں نشا ہو گیا

سی۔ جُنُں جُنُں نُن جیلہ دے وَا تاوَر نہ وِچ ڈھلدا گیا سی، تِنُں تِنُں اُس نوں کِسے اورت دے ساتھ دی لوڑ مہسوس ہونہ لگی سی۔ شائد ہی جیلہ وِچ اُس وِرگا کوئی ہووے، جس نے اورت دا ساتھ نا مانہیا ہووے۔ کوئی تریک بھگتنہ گیا گھرے رات کٹ اُنڈا سی، کِسے نوں سوَرن دے کُیاٹر وِچ سوَرگی جھلک مل جاندی سی تے کوئی جیلہ دے کِسے ادھکاری نال رشتیداری کڈھ کے اپنہا کَنم کڈھ جاندی سی۔ پر اُن وِی بیشرم جہا ہو گیا سی۔ اچی۔ اچی اوادا مار کے اُس نوں رابت ملنہ لگی سی۔ تے اُن رات نوں ارام نال سوں جاندی سی۔

گیٹ ساہمنہ کھڑھے مہندر نوں سنتوکھ دا وِی خیال آئیا۔ سنتوکھ دِیاں اُس نے بڑیاں مٹھئیاں بھریاں سن، بڑیاں مینتاں کیتیاں سن □ ... کدے اُس دا وِی دھننو کولداا لوا دیوے۔ اُس دا کی وِگڑا سی؟ دھننو اُس دے اشاریاں اتے نچدی سی۔ اُس دے کہنہ تے دھننو نے چینو، درشن تے ماڑو سبھ نوں مَوجا کرائیاں سن۔ اُن سنتوکھ دی گھراں وِچوں تائی لگدی سی۔ پر سنتوکھ دا ہانہ دی سی تے اُس نال جیلہ تک یاری نبھاؤندی آ رہی سی۔ پر سنتوکھ نے اُس دا نَبَر کدی وِی نہیں سی لوایا۔ اُس دے پلے تاں بس گلاں دا سیاد ہی رن جاندی سی۔ سنتوکھ اُس نوں اپنہے نال گھٹ کے اکھدا سی، صصص صصص لے دھننو دی خُشبو مانہ لے۔ صصص صصص سنتوکھ دے سربر نال سربر رگڑ کے اُن سچمچ دھننو دی چھون مہسوس کردی سی۔ پھیر اکھاں وِچ سنہری سُنپے لئی اُن دھننو دی اگلی مُلاکات دا اِنذار آرنبہ دندا۔ سنتوکھ توں ہاں کہاونہ لئی کئی وار اُس نوں دھننو وِی بنہا پیا سی۔

پر بنا وادا نبھائے سنتوکھ وِی چلا گیا سی تے نیتا جی وِی۔ گیٹ اتے کھڑے مہندر نوں اپنہے آپ اتے شرم اُنہ لگی۔ جیلہ وِچ اُن کہو جہا ہو گیا سی؟ صصص ماں دے شیر صصص توں اُن صصص نیتا جی دی رنن صصص بنہ گیا سی۔ پر صصص رنن صصص شبد توں اُس نوں کدے چڑ نہیں سی ہوئی۔ اُس دی انہکھ جوئیں کدھرے کھنہ لگئی سی۔ انہکھ دی ونگار اتے ماں دا گل گھنٹنہ والا مہندر جوئیں مر گیا سی۔ باکی رن گیا □ ... صصص مہندر گیدی صصص ... -

پر سِنتو ڈری نہیں۔ ن اُس وُلّ وُدھدی رہی۔ اُس نے اپنے مُونہ اُپر لیا ساڑھی دا پلا لَن کے موڈھیاں اُپر کر لیا۔ اُس دا دندیاں نال کھاہا مُرجھائیا چہرا ساپہ دکھائی دینہ لگیا۔ تھوڑھا ہور اگے آ کے اُس نے اپنے موڈھیاں اُپروں وِی ساڑی کھسکا دتی۔ اُس دیاں بہاریاں چھاتیاں چھلکنہ لگیاں۔

مہندر نے وِی اپنے مُونہ اتوں پلا لَن دتا۔ دھڑکدے دِل اتے کنبدیاں لتاں نال ن اُس نوں نذدیک اُنڈی نوں دیکھا رہا۔ اُس دیاں مٹھیاں ڈھلیاں پے گئیاں۔ اُس دا گلا سکنہ لگیا۔ اُس دیاں پیاسیاں نگاہاں سِنتو دیاں ادھننگیاں چھاتیاں اُپر ٹک گئیاں۔

صصص صصص آ وے نکھٹووا، دیکھاں تیری گرمی۔ نِت اُنے کڈھا رہے ... اُس بڈھے کھوسٹ توں تاں کی ہونھا سی۔
تے بنا جھک دے سِنتو نے اُس دی بانہ پھڑ لئی۔ اُس دے مُونہ نوں واہو دھابی چنمنہ لگی۔

ن ہرے ہرے گھل اُپر ڈھیر ہو گئے □ ... مہندر نوں یکن نہیں سی آ رہا ... اُس نوں لگدا سی ہزاراں-سُپنیاں وَانگ ن وِی اِک سُپنا ہی سی، جو پل کُل نوں تٹ جائیگا۔ تے نِ موجھانہا جہا ہو کے اُٹھ کھڑوئیگا۔ پر نہیں، ن سچائی سی۔ ن سچمچ کسے اُورت نال پیا سی ... سچمچ دی اُورت نال۔ ن چاہندا سی، سماں کھلو جائے۔ ن سِنتو دا ساتھ مانہدا رہے مانہدا رہے۔ پر اِک بدبو ساری پھذا وچ پھیل گئی سی۔ سِنتو اُس دے کلاوے وچوں نکلنہ دے یتن کر رہی سی۔ اہو جہی بو جہڑی پہلی رات اُس دی ماں اتے شندے وچوں نکلی سی۔

بدبو دے نک وچ وڑدیاں ہی ن پتھر جہا ہو گیا۔ اُس دے انگوٹھیاں وچ تھرتھراہٹ آئی تے ن سِنتو دی گردن، تے نچنہ لگے۔
صصص صصص پراں ہٹ کنجرا ... ن تیری ماں دا گل نہیں جس نوں گھٹ دیوینگا ... ن سِنتو آے □ □ تیرے ورگے کنیاں دے گل گھٹے
نے ... ضضض ضضض

اُس نے اِکو جھٹکے نال مہندر نوں پرہاں وگن ماریا۔ کپڑے ٹھیک کردی اُٹھی تے کوٹھی وُلّ تری۔ اُس نے اِک وار پچھانہ مُر کے دیکھیا تے

اُسے ترہاں دھرتی اُتے تھک دتا، جوئیں مہندر اُس نوں دیکھ کے تھگیا
کر دا سی۔

اُس دے اِس ترہاں کرن نال مہندر نوں جھٹکا جہا لگیا تے ن اٹھ کے بیٹھ
گیا۔

مہندر نے اپنے کمزور ہو چکے انگوٹھیاں وِل دیکھیا۔ اپنی ماں دا گلا
گھنٹھ والے انگوٹھے سِنو دے گلے توں کس واپس آ گئے سن، اُس نوں
سمجھ نہیں سی آ رہی۔

انگوٹھیاں دیاں لکیراں وِچ اُس دی ماں دے اکس اُبھر آئے سن۔ اُس دیاں
اکھاں وِچ نفرت دی اگ ورس رہی سی۔ اُس دی ماں دے ہونٹھ پھرک
رہے سن۔ اہناں تھر تھراہٹاں وِچوں اُبھر دے سینکڑے پرشن اُس دے
دِماگ وِچ ہتھوڑیاں وانگ وِجنہ لگے۔

صصص صصص جس اگ وِچ تُوں جلدیں اُسے وِچ مین جلدی سی۔ جو
ہنہ تُوں کیتے اُبو مین کردی سی □ ... دھنٹو وی میرا روپ ہے تے
سِنو وی پھیر تُوں سِنو دا گلا کس نہیں گھنٹیا؟ تُوں اپنا گلا کس نہیں
گھنٹدا؟ تُوں میرا گلا اِسے لئ گھنٹیا کہ مین تیری ماں لگدی سی؟ تیری
انہکھ نوں دھبا لگدا سی؟ ... ہور میرا کی کسور سی؟ ضضض ضضض
اُس کول جوئیں کسے وی پرشن دا اُتر نہیں سی۔ اُس نوں اپنے انگوٹھے
کسور وار نذر آ رہے سن۔ پہلی وار اُس نوں اپنی ماں دا چہرا بھولا بھالا
لگ رہا سی۔

گھڑیاں اُپر ہندی ٹنہ ٹنہ نے اُس دے دِماگ وِچ کھل پا دتا۔
اُس نے دُور تک نذر دُور آئی۔ ساری کلونی جوئیں جاگ پئی سی۔ سِنو
اپنے ٹھکانھے پہنچ گئی سی۔

جیلہ دے دروازے اُپر سنتری نے اپنا پھرا سنبھال لیا سی۔
صصص صصص مین کسور وار ہاں، مین نہیں بھج سکا۔ ضضض
ضضض سوچدیاں اُس نے سر اُپر لپیٹی پگ پرہاں وِگن ماری۔ ہزار ہزار
منہ دے بھارے قدم پُندا ن جیلہ دے دروازے آگے جا کھڑوتا۔
سنتری نے چھوٹا دروازا کھولہ دتا۔ سر جھکا کے ن اندر لنگھ گیا۔ اِس
وار جیلہ اندر جانھا اُس نوں بُرا نہیں سی لگ رہا۔ اُس نوں لگا سی، ن

تاں بہت وڈا اپرادھی سی تے کائونن ولوں دتی کوئی وی سزا اُس دے
جُرم دے ہانہ دی نہیں سی۔

سٹار

جِس جِس سُورج دی گردن اُچی بُندی جا رہی سی تِس تِس اُہناں دے
 ہونسلے پست بُندے جا رہے سن۔
 بھوگ پینہ وچ سارے دو کُ گھنٹے باکی سن پر پُجنہ والے مہماناں
 گنہتی سو تک وی نہیں سی اپڑی۔
 پرہتم اتے اُس دے دوست ساری رات اکھ نہیں سی جھپک سکے۔ پر بندھ
 وچ تھوڑھی جہی گڑبڑ وی ہو گئی تاں سبھ گڑ-گوبر ہو جانہا سی۔
 ن گر مگھ سنگھ دی پہلی برسی سی۔ ن کوئی کائراں والی موت مریا
 تھانہیدار نہیں سی کہ اُس دے وارساں نوں مونہ لکونا پئے۔ ن صص
 ماسوماں ضضض لئ لڑدا صصص آوادیاں ضضض ہتھوں شہد ہوئیا
 سی۔ بناں بلاییاں ہی جدوں اُس دے بھوگ، تے پنچ چھے ہزار دا اکٹھ ہو
 گیا سی تاں اس وار تاں گنہتی دُگنھی تگنھی ہو سکدی سی۔ اسے لئ
 ویاپک پر بندھاں دے نال نال نگرانی وی سیانھے بندیاں نوں سوئی گئی
 سی۔

برسی دا پرچار پورے زوراں شوراں نال ہوئیا سی۔ کندھاں، تے پوسٹر
 چپاونہ توں لیکے اکھباراں وچ شتہار تک دتے گئے سن۔ گورنر توں لے
 کے پلس مہکمے دے چھوٹے توں چھوٹے ملاجماں نوں سدا-پتر گھلایا
 گیا سی۔

نجی سنپریک کائم کرن دی وی پرہتم نے کوئی کسر نہیں چھڈی۔ کئی دن
 ٹیکسی گھنمدی رہی۔ لیڈراں اتے اپھسراں ولوں دکھائے اتشیل توں اُس
 نوں لگنہ لگا سی اس وار تھانہیداری وٹ تے پئی سی۔
 اُنہ والے سجنہاں نوں بیٹھنہ اٹھنہ وچ دگت نا ہووے، اس لئ وڈے وڈے
 شامیانے لائے گئے سن۔ کھانہ پینہ دی کمی نا رہے اس لئ ہلوائی بٹھائییا
 گیا سی۔ بلاریاں دا وی خیال رکھیا گیا سی۔ پنڈال دے وچکار اک چھوٹی
 جہی سٹیج بنھائی گئی سی، تاں جو یونیاں والیاں نوں منگاں رکھنہ اتے
 سرکاری نمائندیاں نوں ایلان کرن وچ کوئی دگت نا ہووے۔

سرکار دی گیر-ہادری دے اسار تاں پریتم نوں پہلاں ہی دکھائی دے گئے سن۔ اج کل دے گزبڑی والے دناں وچّ جے تہسندار نے وی پنڈ گپڑا مارنا ہووے تاں تین دن پہلا پلس پنڈ گپڑے مارنے شرو کر دندی ہے۔ ڈپٹی کمشنر جاں اس توں کیسے وڈے اپہسر نے اُنھا ہوئے تاں پوری چوکی ہی ڈیرا لا لینی ہے۔ تلاشیاں اتے پھڑ-پھڑا بییاں ہندییاں ہن۔ اتھے گل ہور ہی ہے۔ ایڈے وڈے ڈگ ڈگے دے باوجود وی پلس، سی □ آر □ پی □ تاں کی، کیسے ہومگاڈنے نے وی شکل نہیں سی دکھائی۔ سرکاری انہگہلی توں گلت کیاس کڈھ کے چپ کرن والا پریتم وی نہیں سی۔ سرکار دا کی، چاہے تاں الادین دے چراگ وانگ مینٹاں سکنتاں وچّ ہی سارے پر بندھ کر دیوے۔ تھانہیکاری ہاسل کرنی ہے تاں پاپڑ تاں ویلنھے ہی پینھے ہن۔ جوکھم وی اٹھاونھے پیندے ہن۔ کئی وار نجاند کھرچ وی ہو جاندے۔

سوکھیاں ہی تھانہیداری ملنھی ہندی تاں پچھلی واری بھوگ تے ہی نامل جاندی۔ ماڑی کسمت اُسے دن مُکتسر بس کاندھ ہو گیا۔ گورنر اتے ڈائریکٹر جنرل سبھ اتھے اُجھ گئے۔ اس دا مطلب ن وی نہیں کہ ن اپنے بھادر افسراں نوں ہی بھل گئے۔ گرمکھ دے ہمدرداں دی دھیر بندھاونھ لئ اہناں وشیش پر تیندھ گھلے سن۔ بھرے گلے نال جدوں ڈپٹی کمشنر نے گورنر دا سندیش پڑھ کے سُنھائیا تاں سبھ اش اش کر اٹھے سن۔ ہال دی گھڑی پریتم ام لئ تھانہیداری اتے دکھی پروار لئ اک لکھ رپے دی گرانٹ۔ دنو دن گر رہے پلس دے منوبل نوں ٹھمنھا دینھ لئ سرکار ولوں کیتے جا رہے اُپر الیاں وچوں ن پہلا کدم سی۔

ن وکھری گل ہے کہ سرکار دے ہور ہزاراں ایلاناں وانگ ن وی اک ایشہار-بادی بنھ کے رن گیا سی۔ پورا اک سال دیپتھراں دے چکر کٹ کے وی اس دے پلے کجھ نہیں سی پیا۔ چھے مہنے پہار میٹیاں پوریاں کر دیاں لنگھ گئے۔ جدوں فائل مُکمل ہوئی تاں دفتر والے پٹھیاں سدھیاں سُنھاونھ لگے۔ گرمکھ سنگھ دی شہدی تے ہی شک کرن لگے۔

اک تھک کے ہی پریتم نے برسی دے اس موکے نوں سٹی سرکار نوں جگاونھ لئ ورتنھا چاہیا سی۔ ہر اک نوں اپنھا اپنھا رول سمجھا دتا گیا

سی۔ کِسے نے پُلس نوں درپیش ختِریاں دی دُبائی دینھی ہے۔ کِس نے
گُرمکھ دی بہادری دے سوبلے گاؤنھے بن اتے کِس نے پرِتم نوں
پھوری تور، تے بھرتی نا کرن دی سورت وِچ اِجِٹِیشن دی دھمکی
دینھی ہے۔

ہر کِتم یوجنا اُنسار ہو رہا سی۔ بس اُنھ وِالیاں نوں ہی سِپ سَنگھ گیا لگدا
سی۔

سرکار کول تاں بھلا اِننا وُکت کِتھے ہے کہ اُن اپنھے شہد اپھسراں نوں
سالاں بدھی یاد رکھ سکے۔ لگدا سی گُرمکھ سَنگھ نوں تاں اُس دے یاراں
دوستاں اتے ساک-سَنبندھیاں نے وی بھلا دِتا سی۔ اِکٹھ وِچ اہناں دی
گنھتی اُٹے، چ لُونھ جِنئی وی نہیں سی۔

سو اگتی گیٹ تے وِیہلا کھڑا پرِتم باپو دے اڑبال سُبھا تے چڑن لگیا۔
رشتیدار اُنھ وی کھڑا نِنندا اُتارن؟ نِنمہ چڑھے کریلے وِانگ لوکاں نال
وِگاڑن لئی تاں اُس دا رُکھا سُبھا ہی کاپھی سی، اُتوں کدھروں اِیمانداں
دا کِلا گردن، چ آ اڑیا۔ ساری اُمر اُن اہناں دی ہی دھونس دِکھاؤندا رہا۔
گھر ائے رشتیداراں دی نا کدے گل سُنھی، نا کِتم کِتا اتے نا موئہ۔ مُلاہذا
رکھیا۔ سگوں سپھارش کراؤنھ والے دے دو وُدھ ہی دھردا۔ شریکاں نے
تاں شکر کِتا ہونھے۔ چنگا ہوئیا وُدے نرڑے والے دا پہا ہا وُدھیا گیا۔
رشتیداراں نے تاں پھٹکارنا ہی سی، گھر وِچ کھڑا کوئی اُس نوں کھنڈ
پاؤندا سی۔ پرِتم دی ماں نوں گِلا سی گُرمکھ نے کدے وی تنکھلی توں
بناں دھیلا وی اُس دی ہتھیلی، تے نہیں رکھیا۔ وُدے بھرا نوں گِلا سی
مٹی نال مٹی ہو کے وی اُس دے پلے بھکھ ننگ توں بناں گُجھ نہیں سی
پیندا۔ پو دادیاں توں وِراست، چ ملے تِنن کلیاں، چ گُرمکھ نے اِک سیار دا
وی وادھا نہیں سی کِتا۔ تائے دِیال سَنگھ وِانگ دس وِہ کِلے اڑکا دِندا
تاں اُن وی سرداری کر سکدا سی۔ دِیال سَنگھ تاں اُس توں وِہ سال پچھوں
تھانھیدار بنھیا سی۔ سدھو پھارم دُور دُور تک مشہور ہے۔ مُنڈے نہیں
پڑھے نا سہی۔ افسراں نالوں وُدھ چل دی ہے۔ ہر بیہتے پھارم، تے افسراں
دی مہپھل جنم دی سی۔ مُرگے رَجھدے تے بوتلاں کھلھدیاں بن۔ وُدے نے
کھڈر دا گُرتا پا لیا۔ اِس واری نہیں تاں اگلی واری ٹِکٹ وُٹ، تے ہے۔

اسے گسے، چ وڈے بھرا نے برسی لئی پھٹی گوڈی وی نہیں دتی۔ جس باپ نے سبھ کجھ کر اُونھ دی ہالت وچ ہنڈیاں وی اولاد لئی ککھ نا کیتا ہووے اس باپ دی اولاد وی پھوکیاں ٹورہاں کھاتر کس اپنھا جھگا چوڑ کردی پھرے۔

گلا تاں پریتم نوں وی باپو نال گھٹ نہیں سی۔ اُس نے کدے وی پریتم دے گیر بار وچ دلچسپی نہیں سی لئی۔ پریتم نے ہر ڈگری پہلے درجے وچ پاس کیتی سی۔ پنجاب یونیورسٹی ورگی یونیورسٹی دا ل لا گریجویٹ سی۔ گرمکھ اُس نوں بنھدا ہک وی دوا دندا تاں ل ذرور کسے چنگی کرسی نوں ہتھ مار لیندا۔

اکھباراں وچ جے □ ایس □ چہل دا ناں پڑھ کے اُس اندر بھانبر بلنھ لگدے ہن۔ کسے زمانے، چ ل پریتم نال ہی پڑھدا ہندا سی۔ ال توں ککڑ نہیں سی اُنڈا بھلیمانس نوں۔ سکول، چ ہاکی کھیڈنھ اتے کالج، چ کڑیاں پچھے پھرن توں سوا کدے اُس نے ڈگا ڈوہرا نہیں سی کیتا۔ گرمکھ سنگھ ورگا ہندا کدوں دا کتنوں پھڑ کے ڈنگراں پچھے لائیا ہندا۔ پر چہل دا باپو پتا نہیں کس مٹی دا بنھیا ہوئیا سی ل خد ڈنگراں وانگ ابدے پچھے گھنڈا رہا۔ داروویاں وسکیاں دے سہارے پہلاں اُس نے بی □ ئے □ کرائ اتے پھیر تھبا نوٹاں دا ڈونیشن دے کے کدھروں لا دی ڈگری کھری دتی۔ ججاں دیاں نوکریاں نکلیاں تاں سبھ کجھ داا، تے لا کے پیالے سی □ آئی □ ڈی □ وچ جا بیٹھا۔ پیپر کس نے بنھائے، کتھے چھپے، کتھے جانھے ہن ل جاننھا اُس دا سرکاری ہک سی۔ جدوں پرچھاویں وانگ کوئی پچھے ہی لگا ہووے تاں میرٹ وچ اُنھا کھری وڈی گل سی۔ جتا باپو دے موڈھیاں، تے چڑھ کے سداھا پوڑی دے اکھری ڈنڈے، تے جا بیٹھا۔ دو نئبراں دے پھرک نال پچھڑیا پریتم آج تک پچھڑیا چلیا آ رہا ہے۔

کھسی کرسی دا غم کچھریاں وچ وی پریتم دا کھڑا نہیں سی چھڈدا۔ ٹنڈیاں پھنڈیاں یونیورسٹیاں وچوں ڈگریاں ہاسل کرن والے جدوں دناں وچ ہی مشہور ہونھ لگدے تاں اُس دی بلدی تے ہور پھوس پے جاندا۔ اُس نوں اپنے آپ نال، آلے ڈیالے نال اتے سبھ کاسے نال نفرت ہونھ لگی۔

کوئی لیڈر دا پُتّ ہے۔ دھڑا دھڑا کیس آ رہے ہن۔ کوئی وکیل دا پُتّ ہے۔
 بنھی بنھائی دکانداری سانبھ لئی۔ ہور تان ہور ہولدار ابدلّ دے پُتر نے ہی
 دھمّاں پا دتیاں۔ بس لائیسینس ہی رہمان دے ناسی باکی سبھ کتم ابدل
 ہی کردا سی۔ پورے چھے تھانھے پیندے ہن۔ انہاں دی سب-ڈوجن وچّ۔
 پنجھی سال ابدلّ نے انہاں ہی تھانھیاں، چ دھگے کھاندے ہن۔ الاکے دا
 کھڑا بدماشا، چور، جیب-تراش جاں سٹیباڈا سی جہڑا اُس دی ہادری نہیں
 سی بھردا۔ جدوں ابدلّ دا پُتر وکالت کردا ہووے تان انہاں دی کی مجال ن
 کسے ہور دے تھڑے، تے جا چڑھن۔ پیار والے نال پیار، ڈنڈے والے نال
 ڈنڈا۔ ہسپتلی والے نوں ہسپتلی، دارو سکے والے نوں دارو سیکا۔ وہ
 سال کچھریاں وچّ ہی دھگے کھادھے سن۔ سارے دا پیچاں توں ابدلّ
 واکپھ سی۔ پھٹے تے بیٹھ کے گوٹ پُچارے، رنڈراں، سٹینویاں نال گٹھ۔
 تپ کیتی۔ ساری امر ججاں دیاں کیتیاں وگاراں دا پھاندا اٹھایا۔ دناں وچّ
 ہی صصص رہمان ضضض، صصص رہمان ضضض ہو گئی۔ ہنھ کوٹھی
 ہے، کار ہے اتے ہر ترہاں دا ٹور ٹپا۔

گرمکھ ائجھ کرن لئی تیار نہیں سی۔ چیلے چپٹے رن چکے ہولداراں
 منشییاں دے ہاڑے کڈھنھا اُس دے سُبھاا دے اُلٹ سی۔ جنہاں نوں پریم
 کھڑا دکھائی نہیں دندا انہاں نوں بیٹھا کی کھاکی دکھائی دیوئیکا؟ اُس دا مت
 سی۔

کھیر! ہنھ نا باپو رہا سی تے نا ہی کوئی گلا شکوا۔ ن اپنھی مرزی دی
 زندگی جس گیا سی، پریم نے اپنھا رن چنھنا سی۔
 ہالے وی جے اُس نوں باپو دی تھان تھانہیداری مل جاوے سمجھیگا اُس
 نوں وراست وچّ سونے دے آندے دینھ والی مرگی ملی ہے۔ پر مرگی سی
 کہ ہالے ہتھ آندی نذر نہیں سی آ رہی۔

اسے مرگی دی اڈیک وچّ پریم سویر توں سواگتی گیت، تے کھڑا سی۔
 دھوڑاں پُندی پھاٹ کار دیکھ کے پریم نوں تھوڑا جہا دھرواس ہوئیا۔
 ذرور اس وچّ کوئی افسر ہوئیکا۔ اج کلہ دیاں ماڑاں دھڑاں نوں دیکھدے
 ہوئے ذروری تان نہیں کہ افسراں دے دورے دا لائوڈ سپیکراں، تے رولا

پائیا جاوے۔ بھنڈی پر چار لئی ن کھڑا کوئی سرکاری پروگرام ہے۔ افسر
چپکے جہے آ کے وی آپیٹمینٹ دے سکدا ہے۔
گنمیناں نال گھرے سنڈپ نوں گڈی، چوں اتر دیاں دیکھ کے پریتم اندر
وہو گھنہ لگی۔ اُس دے مارچو جہے موڈھیاں، تے لشکدے دو سٹار سپاں
وانگ اُس نوں ڈسن لگے۔

دس ورہے پہلاں کس نوں پتا سی کہ الہ دے کھنبھ توں ڈرن والا، گلی
مہلے دے ہر بچے توں مار کھانہ والا ن صصص نلی چوچ ضضض
کسے دن تھانہیدار بنہ جائیگا۔ کس نوں پتا سی ریڈمیڈ کپڑیاں دی دکان
تے پنج پنج رپے دیاں بنینہاں ویچنہ والے سنڈپ دے اچانک بھاگ
جاگ پینہگے۔ اُس دے باپ نے جیندیاں وی دھن اکٹھا کرن دی کسر نہیں
سی چھڈی۔ موئیا وی تاں ہاتھی وانگ سوا لکھ دا ہو کے۔ سارے تین
مہنے رہندتے سن اُس دے رٹائرمینٹ دے۔ اینا کُ چر ہور منجی، چ پیا
رہندا تاں کسے نے سنڈپ نوں چپڑاسی وی بھرتی نہیں سی کرنا۔ لوک
لکھ اکھی جانہ سنڈپ نے ڈاکٹر نال مل کے اپنے باپ نوں ذہر دا ٹیکا
لوائے۔ بھرتی ہندیاں ہی اہدی اتو ادیاں نال مٹھ بھیر ہو گی۔ نالے بلے
بلے ہو گی نالے اک سٹار ہور لگ گیا۔ سبھ اپھو اہاں دب گئیاں۔
سنڈپ دی ٹھاٹھ باٹھ دیکھ کے پریتم دے دل، چ لالسا جاگی سی۔ اجب
اجب جہے وچار اہدے ذہن وچ اچے سن۔ نت دہارے اُس نوں باپو دی
موت دی کامنا رہنہ لگی سی۔ نوکری دا گرمکھ دا سارا اک سال رہندا
سی۔ کہندے نے رٹائر ہو کے پلس والے بہتا چر نہیں جندے۔ جے سال
دو سال پہلاں صصص مائیا دا مون ضضض ٹٹ جاوے تاں کی فرک پیندا
ہے۔

جس ترہاں دی گرمکھ دی سیہت سی اُس ہساب تاں اُس نے وہ سال نہیں
سی مرنا۔ شراب اُس نے کدی پتی نہیں۔ بناں شراب پتے چاہے جینا
مرزی تیز موٹر-سائیکل بھجا لو کدے ایکسڈینٹ نہیں ہندا۔
ہنہ تاں ڈاکو بدماش وی اُس نوں بھل بھلا گئے۔ امانداری نے دساں سالاں
توں اُس نوں پلس لائین دکھائی ہوئی سی۔ اج کلہ دے پلس کپتان گرمکھ

وَرگیاں نوں تھانھے لا کے کسے ہور دا پیسے کماونہ دا چانس کھراب
نہس کردے۔

اتوادیباں ولوں وی کدے اُس نوں کوئی دھمکی نہس آئی۔ ن نہس کہ اُس
نوں کدے اتوادیباں نال نِبڑن دا مَوکا نہس ملیا۔ اُس دا پُرانہا رِکارڈ دیکھ
کے اِک وَا اُس نوں منڈ وِچ بھیجیا گیا سی۔ اتوادیباں نوں لوہے دے ہتھ
دیکھاونہ لئی۔ افسراں نوں اُمِد سی اُس دی بَبِر شیراں والی گرج ساہمنھے
اتوادی دُنم دبا کے بھج جانھگے۔ خترناک توں خترناک بدماشاں اتے
نکسلِیاں نوں ٹھکانے لاونہ دا اُس دا بہت تجربا سی۔

لوک اکھدے نے جتھے ن تھانھیدار لگدا سی سانسِی باذِنگر کُلِّیاں چُک
چُک پَنجِل پَنجِل کون دُور نِکل جاندے سن۔ اِفِمْ شراباں والے سُسری
وَانگ سَوں جاندے۔ اِسے ترہاں اُس نے نکسلِیاں دے چھگے چھڈائے
سن۔

گَرِبڑے باذِنگراں سانسِیاں نال کوِیں نِبڑیا جاندا سی، اِس دا تاں پَرِتم
نوں اِلم نہس۔ جدوں نکسلِیاں نال مُٹھ بھیڑ ہوئی سی اَدوں ن کالج جانہ لگا
سی تے اَلے ڈیالے دی سُوچھ رکھنہ لگا سی۔

پَرِتم نال پڑھدے راج نوں سِنِیمے وِچوں چُک کے تِنن دِن اُنہاں دے گھر
ہی اِنٹیروگیٹ کِیتا گیا سی۔ کئی دِن پُٹھا لٹک کے وی جدوں ن کُجھ نا
صصص بکِیا ضضض تاں رُوں وَانگ بوری وِچ تِنن کے نہر وِل جاندے
اُس نے تکه سن۔ اگلے دِن اُس دے پُلِس مُکابلے وِچ مارے جانہ دی
کھیر چھپی سی۔ جگتار نوں نہر وِچ ڈوبنہ دی سکِیم اُس دے پڑھن والے
کمرے وِچ ہی بنھی سی۔ سنکجیاں، چ کسے، تیز روشنِیاں ساہمنھے
بیٹھے اتے جُموراں نال ماس کھچو اوندے بیئنت، جگجبت اتے جُونس اِج
تک اُس نوں جھنجورڈے ہن۔ اُبو اِتہاس دُہراونہ لئی اُس نوں منڈ بھیجیا گیا
سی۔

ن ڈھلدی اُمر دا تکاجا سی جاں بدلے ہلاتاں دا منڈ توں گُرمکھ نوں سِنہ
وَانگ ڈر لگدا سی۔ کئی مہنے مِیڈیکل گھلدا اتے گھر والی دی بیماری دے
بہانے گھڑدا رہا۔

ستہاں ، چ بیٹھ کے گھر بیٹھنہ دے سپیشٹکرن دندا ن آکھدا پہلاں گل ہور سی۔ چاہے وہ بدماشاں نوں چونک ، چ کھڑا کے گولی مار دؤ مجال سی کوئی پلس ول اکھ بھر کے وی دیکھ جاندا۔ نکسلئے وی گنہتی منہتی دے سن۔ دناں وچ چکے گئے۔ ہنہ گل ہور ہے۔ دھرم دی کبچ انہاں دی رکھیا کردی ہے۔ لکنہ واییاں تھواں ، چ داکھل ہونہ توں سرکار ڈردی ہے۔ اک وار کسے دے پچھے پے جانہ تاں کنبے دا کنبہ تیل کر دندے ہن۔ ڈی □ آئی □ جی □ اٹوال اتے ڈی □ ایس □ پی □ بچن سنگھ وریاں دے کسے سبہ دے ساہمنہ سن۔

مجبوری وس گیا وی تاں کبوتر وانگ اکھاں میچ لئیاں۔ کتے کجھ وی ہندا رہے اس نے کدے پروں نہں کیتی۔ واردات پورب وچ ہندی پلس پچھم ول جاندی۔ بینک ڈکیتیاں کاراں والے کردے کٹاپا سانسیاں ، تے چڑھدا۔ کوئی جھپٹ نہں۔ کوئی پلس مکابلا نہں۔ اک کے آپے ایس □ ایس □ پی □ نے ہتھیار سٹ دتے۔ مڑ ابو پلس لائین۔

جہڑا صصص کھاڑکویاں ضضض دے کتم وچ دکھل ہی نہں دندا تاں انہاں دا سر بھویاں ہے کہ اس نوں اپنی ہٹ لسٹ ، تے چاڑی پھرن۔ گرمکھ دا سال دے اندر اندر اکال چلانہا کرن دا تاں پھیر اکورن سی۔ ابو رن جس ، تے لوک اکھدے نے سندپ تریا سی۔

ن وکیل سی۔ کانوئن جانہن والے دا من کمزور ہندا ہے۔ اس نوں پتا سی پلس چاہے تاں دناں وچ ہیٹھلی دھرتی اتے کر سکی ہے۔ کئی بھاڑے دا ٹٹو کریا تاں پہلے ہورے وچ ہی اس نے سبہ کجھ انگل دینہیں۔ ن گورٹا گھٹ تاں اس نوں خد ہی بھرنا پینہا سی۔

پاٹھ دی اکھری واک سنہ کے پرہتم دے سنل سکنہ لگے۔ کجھ ہی پلاں باد بناں تھانہیداری دا موٹہ بنہائے اس دے وہ ہزار نوں تھک لگ جانہا سی۔

این اکھری وکت تے ترے آندے پردھان نوں دیکھ کے اس نوں لگا واپگرو خد دبدے نوں تنکے دا سہارا بنہ کے آئیا ہے۔ چلو کوئی بولنہ والا تاں پوجیا ہے۔ پریس ، چ خبراں دینہ جوگے تاں ہوئے۔

پردھان دی مدھم چال دیکھ کے اِکّ وَاَر پھیر اُدا دِل دھک دھک کرن لگیا۔ پردھان دی تور اُدوں ہی مٹھی پیندی ہے جدوں اُن اُداس ہووے۔ نہیں تان اُن گھوڑے وَاَنگ چھالاں ماردا ہے۔

ہور سبر کرن دی ہنمت نہیں سی۔ تیز کدمی اُن پردھان نال نال جا رلیا۔ پردھان اُس توں وی زیادا کھجھیا پیا سی۔ پریتم دے پہلے ہی سوال دے جواب وِچ اُس نے ٹھہل سوٹا جرّھ دتا۔

صصص صصص سرکار تینوں نوکری دینہ نوں تیار نہیں۔ سالے اکھدے نے کتل کسے دشمنہ نے کیتے۔ اتوادیاں نال تان اُدا لاگا۔ دیگا ہی نہیں سی۔ ضضض ضضض

صصص صصص اُن سبھ بکو اُس ہے۔ اُہناں دا کی ہے؟ ماڑی جہی گلّ تے ہی بنّدا مار دندے نے۔ اُہناں نوں باپو دا روالور چاہدا سی۔ نتّ دیاں ماڑاں دھاڑاں کرن وَاِلیاں لئی اسلا کوٹی مامولی چن نہیں ہندی۔ ضضض ضضض

پردھان دے سدھے سپاٹ جواب تے پریتم اُن بڑبڑا اُٹھیا جوویں اُس نوں کاتل گردانیا گیا ہووے۔

صصص صصص ہور کی کہندے نے؟ پھیر کس نے کتل کیتا ہوئی؟ ضضض ضضض پریتم دی زبان تھتھلاونہ لگی سی۔

صصص صصص مینوں بہتا پتا نہیں □ ...رنہجیت پچھے اُندے ... ہنہ تپھسس اُن کر رہے۔ سبھ کجھ دس دو □ ... توں گھبرا نا آپاں نوکری لے کے چھڈانگے ... ضضض ضضض

کیرتن سماپت ہو گیا سی۔ تکربراں دی واری سی۔ پریتم دی پٹھ تھاپڑ کے اُن پنڈال ول ودھ گیا۔ سٹیج دا کتّم اُس نے سنبھالنا سی۔ بُت بنھے پریتم نوں ساری دھرتی گھنّمدی نذر اُنھی لگی۔

اسے مکّدمے دی چھانہ بنہ اینی شدت نال کس ہو رہی ہے؟ صصص صصص انھچھاتے واکیاں ضضض ضضض ہتھوں کتل ہوئے مکّدمے دی تپھسس توں تان ہر پلس افسر بھوت وَاَنگ ڈردا ہے جوویں کمیٹی والے مرے کتے دی پوچھ، چ رسی پا کے روڑی، تے سُنّھ تک ذنمیوار ہندے ہن اسے ترہاں پلس اگلے دا پوسٹ مارٹم کرا کے لاش وارساں دے

ہوالے کر کے گہری نیند سوں جاندی ہے۔ کاتل بھاؤیں تھانہیدار دے
 برابر گُرسی ڈاہی بیٹھے ہونہ مسلاں ، چ ن پاکستان اِڑے ہندے ہن جان
 کسے دھارمک ستھان ، چ چھپے ہندے ہن۔ پرہتم نوں تان اُمید سی اہناں
 دے کیس نال وی اِنجھے ہوویگی۔ نا کسے نوں کاراں گھٹمنہ نوں ملدیاں
 ہن اتے نا وسکیاں پنہ نوں۔ پھیر کس کول وکت ہے اس وگار تے متھا
 مارن دا۔

رنہجیت اَنکل نوں تفتیش نال جُڑیا سُنہ کے پرہتم دا سربر پسنو پسنی ہو
 گیا۔ ہندے جھٹے اِک گھمیر دل وچوں اُٹھ کے دماغ نوں جا چڑھدی۔ ڈگدا
 ڈگدا ن مسان ہی سنبھلیا سی۔

رنہجیت نوں کس اچانک اس پروار نال مون جاگ پیا سی۔ اس دی سمجھ
 ہنہ پرہتم نوں آئی سی۔ ٹھیک ہے باپو نے اُس نوں پلس ، چ بھرتی کرائیا۔
 ترگیاں دوائیاں۔ تان وی باپو دے جُوندے جُوندے سال ، چ ن ایک ادھ
 چکر ہی ماردا سی۔ اس سال تان ن کئی راتاں وی کٹ گیا سی۔ اِنے بہانے
 ن کئی وار وادات والی جگہا ، تے وی گیا سی اتے موٹر تے وی۔ گھنٹیاں
 بدھی ن باپو دے پُرانھے چٹھے کھولہی رکھدا۔ اِک وار پرہتم توں چوری
 چوری ن بندوک وی لے گیا۔ بندوک دی واپسی نے نال نال ہی ماں دے
 تور تریکے وی بدل گئے سن۔ کئی وار اُس نے بندوک نوں صصص دپھا
 کرن ضضض دی گل آکھی سی۔

کُجھ دِن پہلاں شوڈیالے والے کھون دی چھانہ پنہ وی ہوئی سی۔ چوری دا
 مال برآمد کرنا تان پلس دا ڈراما ہی سی۔ لبھنہ تان ن روالور ہی ائے سن۔
 جو اہناں لبھ لیا سی۔

سواگتی گیٹ ، تے کھڑیاں کھڑیاں ہی پرہتم دے کانوٹنی دماغ نے گُرمکھ
 دے کتل دی گتھی سلجھا لی۔

سواگتی گیٹ ، تے اُس دا کوئی کَنم نہس سی۔ منہ منہ دے کدم پُندا ن پندال
 دی اِک نُکر وچ جا بیٹھا۔

پردھان مائیک تے گرج رہا سی۔ جس دشا وُل پردھان دا بھاشنہ ودھ رہا
 سی اُس توں لگدا سی ن کسے وی سمیں گُرمکھ دے کاتلاں دی شناکھت

دا ایلان کر سکدا سی۔ کُجھ ہی دناں ، چ اہناں نوں کٹہرے وِچ کھڑا ونہ دا
داوا کر سکدا سی۔

کئلے نال سُنکڑے بیٹھے پرِتم نوں بندے جھٹے رنہجیت دا وِرات پُلسیا
رُوپ دکھائی دینہ لگدا۔ اُس نوں لگدا رنہجیت دیاں پُلسیاں اکھاں اُس نوں
تِنناں لوکاں وِچ کھوجنہ دی سمرتھا رکھدیاں سن۔ اُس دے لنبے
کھوٹکھار ہتھ ہولی ہولی پرِتم دی گچی وُل ودھ رہے سن۔
بہاشنہ دا اکّ اکّ شبد سِگا بنہ کے اُس دے کَنناں وِچ گھنمنہ لگیا۔ بولے
ہو چکے کَنناں نوں ساں ساں توں بناں کُجھ وِی نہیں سُنہ رہا۔
ماں دے کَنن ، چ گھسُر مُسر کردے رنہجیت نوں دیکھ کے پرِتم نوں
ہتھاں پیراں دی پے گئی۔ رنہجیت نال کِس مُونہ نال اکھ مِلاوے۔
ڈریا سہمیّا، مُردا دیہ نوں سنبھالدا اُن اٹھیا تے ہنیری سبات ، چ سنڈوکاں
لاگے پئے پلنگھ ، تے جا ڈگا۔

نم ہوئیاں اکھاں اگے بہنبو تارے نچنہ لگے۔ ترہاں ترہاں دے اہناں ، چ
اُبھردے چتر اہنوں ڈراونہ لگے۔ کِسے وِچ اُس نوں تھانہیدار دی تھان
گیدیاں والی وِردی مل رہی ہندی تے کِسے وِچ رنہجیت اُس دی ماں توں
چیک ہتھیا رہا ہندا۔

سبات وُلّ وُدھدے نگر بوٹاں دا کھڑکا سُنہ کے اُن ہور آپنھے آپ وِچ
سُنکڑ گیا۔

صصص صصص توں اتھے پئیں □ ... اسس تینوں لبھ لبھ ہنّب گئے ...
□۔ ضضض ضضض پرِتم اتلا کھیس کھسکا کے جدوں ماں نے تکیا
پرِتم سرہانھے ، چ مُونہ دیئی ہُکی-ہُکی رو رہا سی۔
ماں دی وِی بہب نکل گئی۔ بالاں وِانگ اُس نے پرِتم نوں گود وِچ پا لیا
تے وِابو دھابی چنمنہ لگی۔

صصص صصص توں اپنا کس اودر گئیں پُتر ... جو اس سنّسار ، تے
اُتے اُس نے اکّ دن جانھا ہی ہے □ ... تیرا باپ تاں ناں کما کے مرے
□۔ ... ضضض ضضض

آکھدی ماں دیاں گلہاں تے گرے نِگھے ہنجھویاں نے اُس اندرلی ادھی
ذہر چوس لئی۔ ماں تاں ہالے وِی اُس نوں اونا ہی مون کردی سی۔

پرِتم نوں سنبھلدا دیکھ کے رنہجیت وی اُبدے برابر بیٹھ گیا۔
 ساڈے ہندے تینوں کاہدا پھکر آے بھانہجے □ ...۔ تفتیش پٹھے رن پینہ
 لگی سی اس لئ مینوں دکھل۔ اندازی کرنی پئی۔ میں آپے کسے گربانی دے
 بگرے تے کیس پھٹ کر دئوں ...۔ دیکھس چار دناں نوں تھانہیداری
 تیرے پچھے پچھے پھرو۔ ضضض ضضض
 رنہجیت دے سہارے پرِتم اُٹھ کے بیٹھ گیا۔
 پردھان اُچی اُچی گڑک رہا سی۔ ایجنٹیشن دی دھمکی دتی جا رہی سی۔
 بلاریاں دیاں تکربراں سُنھ سُنھ کے اکّ وار پھیر پرِتم دیاں اکھاں وچّ
 سُنپے لٹکنہ لگے۔ موڈھیاں، تے لشکدے سٹاراں دے سُنپے۔

بدلی

لاگے بنھدے ڈیم دے ٹھیکیدار نے جدوں توں سُدرشن باؤ دے گھر
 ساہمنھے اپنھا بنگلا اُساریا سی اُس نوں لگدا سی جویں بنگلے نے اُس
 دے گھر دی پگ نوں ہتھ پائیا سی۔ لَشکاں مار دے بنگلے ساہمنھے اُس دا
 چھوٹا جہا کچا مکان اُس لگدا سی جویں بنگلے دے بچدے کوڑے دا
 کسے نے ڈھیر لا دتا ہووے۔

پہلاں پہل جدوں بنگلے دیاں سکماں بنھاؤندا ٹھیکیدار اُبدے گھر آئیا سی
 اُس نوں بڑی خُشی ہوئی سی۔ میلاں تک وکھرے اِکانت وچ رن رن اُک
 گیا سی۔ اُس نے ٹھیکیدار نوں بنگلا بنھاؤنہ وچ ہر ترہاں دی سہائتا دینھ
 دا وادا کیتا سی بہاویں اُس نوں پتا سی اُس نے ٹھیکیدار دی کسے وی سہائتا
 دے کابل نہیں سی۔

دناں وچ بنگلے دیاں نہاں پٹیاں گئیاں، بھریاں گئیاں اتے کمرے تے
 کمر اویں اُسرن لگیا جویں کسے جاڈوگر دی جاڈونگری اُسر دی ہووے۔
 ہر سُن اُٹھوونہ وچ داتن لئی سُدرشن جدوں باہر نکلدا تاں دُور دُور تک

لگے بریتی، بجری تے سِمنٹ دے ڈھیر اُس نوں دکھائی دندے۔ ہر شام
 جدوں اُس دیپھتروں مُڑدا تاں اُس کدھرے الوپ ہو گئے ہندے تے بنگلے دا
 کوئی نا کوئی ہسا لَشکاں مار رہا ہندا۔

سُدرشن، اُس دی پتنی تے بچے سارے دے سارے خُشی نال پھلے
 پھر دے سن۔ اکھے گیانڈھ تاں گتے بلیاں دا مانہ نہیں ہندا اہناں دے گیانڈھ
 تاں وڈا ٹھیکیدار آ کے وُسیا سی۔ پھیر اتناں دا بھلامانس۔ سُن اُٹھ شام

سُدرشن نوں آ کے اکھدا:

صصص صصص کوئی کتم کار ہووے دسنا □ ... تیس ادھی راتوں
 ہکم کرو اس ادھی راتوں وی تیار ہاں۔ ضضض ضضض
 سُدرشن ہوراں وی کوئی کسر نہیں چھڈی۔ اُس دے بنگلے وچ اہناں ہر
 ترہاں دا ہسا پائیا سی۔ دن، چ کئی کئی وار سُدرشن دی پتنی چل کر

پلاؤندی۔ جتنی دیر موٹر دا ائتدام نہیں سی ہوئیا، مزدوراں نے اہناں دے نلکے نوں ہی توڑیا سی۔

صصص صصص بڑے پُرانھے ڈھنگ دا آے تہاڈا مکان۔ بدل سٹو پرے... دو کمرے کھڑے کرو کی لگدے؟ سِمنٹ سمنٹ دی مدد اسیں کر دینا گے۔ ضضض ضضض اکّ دِن بیٹھیاں بیٹھیاں ٹھیکیدار نے سان دتی۔ سدرشن نوں گلّ کھاسی تئی۔ اُس نوں مہسوس ہوئیا اُن تان سچّ مچّ ہی نرک وچّ رن رہا سی۔ رہنھا تان ٹھیکیدار دے بنگلے وچّ ہے۔ ٹھنڈے ٹھار کمرے، پھلاں دی کھشبو تے گھلّ دے میدان۔

صصص صصص بہتے نہیں تان گھٹو گھٹّ دو چنگے کمرے ہونھے تان ذروری ہن۔ ضضض ضضض سوچ کے اکّ رات گلّ اُس نے اپنی پتنی سوتری کولوں توری۔ سوتری نوں جوئیں یکن نہیں سی آ رہا۔ اُٹھ کے اُن سدرشن دے منجے اُپر آ بیٹھی۔

صصص صصص اچّ پہلی وار تیس میرے من دی گلّ کیتی آے۔ کتنے دناں دی دل، چ آے بئی اسیں وی دو کمرے کھڑھے کر لئیے، ائے گئے توں بڑی شرم اُنندی ہے۔ دو کمرے تان ماڑا موٹا وی پا لیندے۔ گھر لیدی دے میرے تان ہتھ ہی جھڑ گئے۔ ساریاں اٹاں کھریاں پییاں نے۔ کدے ادھروں کر گیا کدے ادھروں۔ چوری دا اڈّ ڈر۔ جدوں مردی کوئی کدھ ٹپّ جائے۔ میں تان سورگ، چ ای پہنچ جاں جے کتے تیس مکان کھڑا کر لوو۔ پچھے جے جدوں لبالا دا پرانہا آئیا تان میں زمین، چ دھس دی جاواں۔ بڑی شرم آئی۔ جی کرے گھروں نکل جاواں۔ بنھی بنھائی سو منہ دی ادت مٹی، چ مل گئی۔ ضضض ضضض سوتری نے لُٹا لیکچر جھاڑیا۔

صصص صصص پر گلّ تان پیسیاں دی آے۔ ضضض ضضض صصص صصص کتّم شرو تان کرو۔ آپے سبھ کجھّ بنھ جانھے۔ اپنھا کتّم نالے اس ترہاں چلدے۔ نا ساونھ سکے نا ہاڑ ہرے۔ نا کجھّ پلے ہوئے نا سرے چڑئے۔ پچھے جے جدوں چھک دا کھرچا آئیا سی آپے کدھروں پیسے آگئے سی۔ پھیر تائے دی برسی ویلے وی پنچ سو لگ گیا سی

آپے وُدھ آمدن ہو گئی۔ ہور نہس تاں دپھتروں ہی دو پیسے وُدھ آ جاندے
آے۔ ضضض ضضض

اُہناں دِیاں گلاں کدھرے ادھ سٹی سروج دے کتنی پے گئییاں۔ نوں مکان
دی گل سُنھ کے اُس نے رجائی پرے وُگل ماری تے اُٹھ کے بیٹھ گئی۔
صصص صصص ہاں ڈیڈی۔ گھٹو گھٹ اِک ڈرائنگ رُوپ ذرور پالو۔

میں لوکاں دے گھرے جانی اُن تاں بس دیکھدی رن جانی اُن۔ ن نِلم دا باپ
وِی تاں تہسِل وِچ کلرک ے نا۔ اُہنے کڈی سوہنھی کوٹھی بنھائی آے۔ گیت
دے ڈیڈی ہوراں نے وِی ایتکی ڈرائنگ رُوپ بنھا لئے۔ دیکھو ڈیڈی
آپنھے گھروں تاں گوہے دی بو اُنڈی رہندی آے۔ منمی ے کے لپنو

پوچنو ے نی ہڈی، پچھے جے جدوں رِٹا آئی تاں نک، تے رُمال رکھ
کے ای بیٹھ گئی۔ میری ن بیڈتی ہوئی بس رہے ربّ دا ناں۔ ہُنہ ہر روز
میںوں کھجھاؤندی آے۔ جے ساڈا گھر وُدھیا ہووے میں وِی آپنھا

صصص برتھ-ڈے ضضض منائیا کران۔ وار وار میں سہیلیاں نوں گپھٹ
دے کے اُنڈی ہاں۔ پر میںوں گپھٹ لینہ دا مَوکا نہس ملدا۔ میرے بنھائے
سارے ڈیکوریشن پس مٹی گھٹے نال لِبڑ کے کھراب ہو جاندے نے۔

ڈیڈی جی ن کتم ذرور ... جویں مرذی کرو... . ضضض ضضض
پھیر اُٹھ کے ن نال دے کمرے وِچ آپنھے وُدھے بھرا رکیش کول دوڑ گئی۔
ن انہس دنی بی □ ے □ وِچ پڑھدا سی تے اُس دا وِی ابو شکایت سی۔

صصص صصص دیکھیا ... بچے کوں گھٹیا گھٹیا مہسوس کردے نے
... کھلے کے کدے اکھ وِی نہس سکدے ... اگوں نِس گل پے جاندے ہو
... دنییاں کتنی اگے لنگھ گئی آے ... بچے چنگے کولوں کالجاں، چ

پڑھدے نے۔ سوسائٹی وِچ رہنے لئی ماڑا موٹا سٹینڈرڈ تاں رکھنا ہی
پیندے، تاں ہی نبھدی آے۔ ضضض ضضض

صصص صصص میں کھڑا وُدھیا وُدھیا مہسوس کردا۔ میرا کھڑا دل
نہس کردا۔ میں سیر کرن گیا بابویاں دے گھر آپ جانا۔ تاں اُنہاں نوں نال
رلاونھا۔ میرا وِی دل کردے ن ساڈے گھرے اُنہ □ ... اِکٹھے بیٹھ کے

گپ-شپ کرئے ... تاش کھیڈئے ... تے ریڈیو سُنھئے ... پر ابو جہے
کچے کھولے وِچ گونہ اُنھا پسند کردے ... نا کیسے افسر نوں بُلا کے

پارٹی دے سکدے ہاں ... تاں ہی پچھے رن جائیدے ...۔ ضضض
ضضض

سروج کتتاں ہی چر رکیش نوں دھونہدی رہی۔ پر اُن اُس دی گلّ نوں سچّ
متنّ کے ٹچراں دا شکار نہیں سی ہونہا چاہندا۔
صصص صصص ڈیڈی! کی سروج ٹھیک آکھدی آے؟ ضضض
ضضض اُن وی اُسے بسترے وچ گھسٹ گئے، جتھے سدرشن اتے اُس
دی پتی بیٹھے سن۔

صصص صصص سچّ وی آے تے جھوٹھ وی۔ ضضض ضضض
صصص صصص کی متلب؟ ضضض ضضض
صصص صصص دل کردے بنہا لئیے ... پر بینک بیلنس کھندے پیسے
کتھوں آئنگے۔ ضضض ضضض

صصص صصص چھڈو پرہے۔ بہتا نا سوچیا کرو۔ جہڑا پنچ ہزار بیمے دا
ملنے، اُن لا دو۔ سنہئے تھانوں لون وی مل سکدے۔ کجھ ادھروں ادھروں
کر لو۔ دو کمرے دا مکان بنہاؤنہا کی آوکھے۔ ہاں، پر اکّ گلّ دا ذرور
دھیان رکھو۔ میرا ریڈنگ روم ذرور ہووے۔ ہر وار تیس شیکائیت کردے
ہو۔ میرے چنگے نئبر نہیں آئے۔ پر میں کی کراں۔ اتھے پڑھیا کتھے
جاندے۔ بھورا ٹھنڈ ہو جائے تاں برف جٹمنہ لگدی آے۔ ماڑی جی گرمی
ہو جائے تاں مچھر توڑ توڑ کھاندے نے۔ لویاں دا ناں سنہ کے تاں میرے
ہوش ہی اڈ جاندے نے۔ پڑھن لئی گھٹو گھٹ اکّ آرام-دائک کمرہ ذرور
ہووے۔ جتھے کوئی شور نا ہووے، گرمی سردی دا اسر نا ہووے۔ میرے
لئی بس ریڈنگ روپ بنہا دو۔ پھیر ویکھنہا میرے نئبر۔ جدوں کدے
سُریش دے گھر جائیدے پتا ئے نی لگدا باہر کی موسم ہندے۔ ضضض
ضضض

صصص صصص پر بیٹھے گلّ تاں ساری پیسیاں دی آے ...۔ ضضض
ضضض

اُس نے آکھ تاں دتے پنچ ہزار بیمے دا ... دو ک ہزار میں پیکیاں توں لیا
دیں۔ باکی دس ہزار دا لون لے لو۔ اِنے کُ نال دو کمرے پے جانہگے
بس ...۔ ضضض ضضض سوتری نے سدرشن دی گلّ ٹوکی۔

صصص صصص پر کُجھ اُتارن دا وِی سوچو۔ صصص صصص
 صصص صصص آپے اُتر جانہگے۔ دو سال تاں رہندے نے سارے
 رکیش دے۔ صصص صصص

صصص صصص ٹھیکیدار اَنکل وِی ہر روز اکھدے نے ... سِمنٹ
 وُگیرا منگوا دینہگے ... اُنہاں نوں کی فرک پینہ لگئے۔ صصص
 صصص سروج نے ٹھیکیدار دی وِی یاد دِیائی۔

اگلے دِن جدوں سُدِرشن نے ٹھیکیدار نال گلّ توری، اُن خُشی نال جوئیں نچ
 ہی اُٹھیا۔ اُس نے پیار بھریا ہتھ سُدِرشن دی پٹھ اُتے رکھیا تے پورن
 سہیوگ دا بچن دِتا۔ اُن اپنے ٹرگاں نال بجری، بریتی تے مٹی سٹوا
 دیوئیکا۔ بھاا دے بھاا کھرید دیوئیکا۔ اُس دا اوورسِار نکشا وِی بنھوا دیوئیکا
 اُتے کَنم کار دی دیکھ بھال وِی کردا رہیگا۔ اُن مکان۔ اُساری دے کَنم دا
 ماہر سی۔ اُس دے تجربے کارن ادھے کھرچے وِچ ہی اُنہاں دی یوجنا
 سرے چڑھ جائیگی۔ اُس نے کہا سی۔

سوچ سمجھ کے ساری یوجنا بنھائی گئی۔ وہ ہزار دا بجٹ۔ مکان وِچ دو
 بیڈروم، اک ریڈنگ رُوم، ڈرائنگ رُوم، رسوئی، گُسلکھانا تے سٹور۔
 اگلے ہی دِن سُدِرشن پیسیاں دے اِنْتجام وِچ رُجھ گیا۔ ارنِیاں لکھیاں،
 ٹائپ ہوئیاں تے دفتراں دے چکر وُجھ لگے۔ اتھنہ اُگھ گھر وِچ
 مہپھلاں لگدیاں اُتے یوجناواں بنھدیاں۔

پھیر اُن دِن وِی آ گیا جدوں سُدِرشن کر دے دی رکم لے کے گھر آئیا۔ گھر
 نوں اُنندا ہی اُن بھٹھے اُتے اِٹاں نوں اکھ آئیا، مستری نال سائی لا آئیا تے
 مذدُوراں نوں گھر دا تا ٹھکانھا سمجھا آئیا۔

دِناں وِچ ہی کَنم شرو ہو گیا۔ وہ ہزار پھوسٹے وانگ ہی اُڈ گیا۔ ہالی تاں
 اُنہاں دے مکان دے دو کمریاں دا ڈھانچا ہی مساں کھڑھا ہوئیا سی۔
 رکیش دا ریڈنگ رُوم، سروج دا ڈرائنگ رُوم تے باکی دا سارا کَنم ہالِیں
 رہندا سی۔

اُنہاں دی یوجنا اسپھل ہو گئی سی۔ سِمنٹ تھڑ گیا سی۔ جتھوں آس سی
 اُتھوں تتکا وِی نا ملیا۔ ہالِیں درواذے جوڑیاں دا کَنم سر اُتے کھڑھا سی۔

اَوکھے سَوکھے دو کمرے ذرور اُسر گئے سن، پر کئی گلاں نکھر کے
 ساہمنہ آ گئیاں سن۔ جس ٹھیکیدار دے گیانڈھ اتے اُن حُش ہوئے پھر دے
 سن اُن نرا پھراڈ نکلیا سی۔ دن وچ وہ وہ وار سہائتا دا یکین دو اُونہ والے
 مِیاں مٹھو نوں جدوں اُس نے سوال پائیا تاں شریف جاں موٹہ بنھا کے
 اُس نے کورا جواب دے دتا سی۔

صصص صصص سارا سٹاک ختم ہوئیا پئے ... نو اُن ایکسبان اہو جا
 آئے اِک بوری نہیں ہنہ دندا □ ... دو ٹھیکیداراں تے کیس بنھا دتے ...
 بس کجھ ک دن ٹھہرے۔ جتنا مردی لے لو □ ... ضضض ضضض
 پر سُدرشن توں کی بھلیا سی۔ نت ٹر الیاں دیاں ٹر الیاں اُن سِمنٹ دیاں
 وِچدا سی۔ سُدرشن نے ساف دس دتا سی اُن مُپھت دا اچھک نہیں سی۔ اُن
 تاں بلیک وچ سِمنٹ کھر بدنہ توں اسمرتھ سی۔ بس کجھ ریائت دی اُس
 رکھدا سی۔

پر بوریاں تاں کی اُن تاں سدھے موٹہ گلّ وی کرنوں ہٹ گیا سی۔ گھنٹا
 گھنٹا اُس نوں کوٹھی دے گیٹ آگے ہی اُس نوں اڈکنھا پیندا۔
 پھیر اُس نوں پتا لگیا سی اُن پدا سی سُدرشن اُس نوں پیسے پھرا دیوے

تے اُن اپنے بلیک دے سمان نال مکان اُسا کے پیسے ہدم کر لئے۔ پر
 اِس ترہاں کرنا سُدرشن نوں چنگا نہیں سی لگیا۔
 چلو اُن تاں وڈا آدمی سی۔ اُس نوں سُدرشن تک کی لوڑ۔ اُس نوں تاں اوکڑ
 سمیں جگری دوست نرنڈر نے وی ساتھ نا دتا۔ اِک اُن سی کہ اُس نے
 اپنے بیوی دی بیماری دی پروان نا کر دے ہوئے نرنڈر دی بیوی دی
 ڈلوری اتے اُس نوں اِک مہنا اُس دے گھر چھٹی رکھیا سی۔ جدوں اُس
 نے کیول پنج سو رپے منگے سن تاں اُس نے ساف آکھ دتا سی:
 صصص صصص دوست پیسیاں دے مسلے وچ میں مجبور ہاں۔ دراصل
 سارا کتم پتا جی دے ہتھ آے ... ہور جو کہیں میں ہادر ہاں۔ ضضض
 ضضض

سُدرشن رونہ ہاکا ہو کے مڑ آئیا سی۔ ہور نرنڈر نوں کی اُس نے چہلے
 پاؤنھا سی۔

کرائے اُتے ہی دینھے۔ ہولی ہولی آپے ٹھہک ہو جاؤ۔ نالے رکیش وڈا ہو
جاؤ۔ ضضض ضضض

سُدرشن کئی دن اپنھی گلّ تے اڑیا رہا۔ اکّ دن مُونہ-ہنیرے ہی پنڈوں گڈا
آئیا، اُس وچّ سمان لڊیا گیا۔ بہاں بہاں کردے مکان نوں چھڈّ کے اُن پنڈ وُل
تُر پئے۔

سویرے سویرے سیر کرن نکلیا ٹھیکیدار لڊیا سمان دیکھ کے بیران رن
گیا۔ اُس نے اگے ودھ کے پُچھیا:

صصص صصص کدھر سُدرشن بابو؟ ضضض ضضض

صصص صصص بدلی ہو گئی۔ ضضض ضضض

اُس نے سنکھیپ جہا جواب دتا تے تیز کدمی اگے لنگھ چکے گڈے نال
رلنہ دا یتن کرن لگیا۔

گورو سبھا

شیشے والی کھڑکی کول بیٹھی کڑی پھراں نے دبوچ رکھی سی۔ اُس
 نوں لگدا ن بسّ وچّ نہس دُریودھن دی سبھا وچّ بیٹھی ہے۔ وار وار اُبدی
 نِگن اپنے پھٹے کپڑیاں، تے جاندی جہڑے رکشے دے تِن وچّ پھس
 کے پاٹ گئے سن۔ کالجیٹ مُنڈیاں دیاں اکھاں اُس دے پھٹے کپڑیاں
 وچوں جھاتی مار دے گورے سر بر اُپر جنمیاں ہوئیاں سن۔ گسے نال اُس
 دا چہرا سُوبا ہو گیا سی اتے نساں کسّیاں گئیاں سن۔

بیوس دروپتی وانگ ن نیوس پائی بیٹھی سی اتے تاکی راہس باہر جھاک
 کے باذار دے بھڑ بھڑگے وچّ گیا چنہ دی کوشش کر رہی سی۔
 اُس دی نِگن چوک وچّ کھڑے سپاہی اُپر جا رکی۔ اُس نوں لگا سپاہی بھم
 بنہ کے ننگا کرن والے دُشاشن نوں وچکاروں چر دیوگا۔

اُس اندر خُشی دی لہر دَوڑ گئی۔ اُس دیاں اکھاں نے رکشے والے دا
 مروندا بُندا تکیا۔ ن کھڑکھڑا کے ہسّ پئی۔

ہسّی کڑی نوں دیکھ کے باپو سہم گیا۔ گسے نال اُس نے کڑی دیاں
 اکھاں وچّ تکیا۔ کڑی پھیر سہم گئی۔ اُس نوں لگا اُس دا ہاسا تاں دروپتی دا
 ہاسا ہے جو مہانبھارت کرا کے چھڈیگا۔

صصص صصص باپو ن جاندے رکشیوالا جس نے میرے کپڑے پاڑے
 اے ... اُس چوک، چ سپاہی کھڑے □ ... کراں اُس تے پینھے دی جھنڈ
 □ ... ضضض ضضض

بڈھے دے جھڑپیاں والے ہتھ نوں اپنے ہتھوں وچّ گھنڈی کڑی نے
 بڈھے توں انساپہ دی منگ کیتی۔ اکّ وار پھر اُس نے سوارِیاں ول تکیا
 جہڑیاں ہور شدت نال اُبدے ننگے ہونہ دا اِنذار کرن لگیاں سن۔

بڈھا مُسکرائیا۔ سپہید داڑھی، چ ہتھ پھیریا۔ پھیری کڑی دے کَن، چ اُس
 نے نوں گنتا دا سار سُنھائیا:

صصص صصص کوئی نی کڑے سبر کر □ ... رکشے والے نے تاں
 کپڑے پاڑے ای نے ... سواں لوانگے ... جے تھانھے شکایت کرن

گئے تاں اُہناں بھلیمانہساں نے کپڑے لَن ہی لَینھے نے □ ... پھیر کی
 کرائگے؟ ضضض ضضض
 نَموجھُونھی ہوئی کُڑی نے بڈھے دِیاں تجربیکار اکھاں وِچ تگیا۔ بڈھا
 نہس نِ تاں کرشن سی۔ پیار۔ مُگدھ ہوئی نِ بڈھے نال چپک گئی۔
 اُس نوں لگا اِس وَاں باؤ نے اِک ہور درویتی نوں گورواں دی سبھا وِچ
 نِروستر ہونھ توں بچا لیا ہے۔

نیل کٹھ

دوسرا دن وی اکھری ساہاں، تے آگئے۔ ماروتھل وانگ تپدا من تپدا ہی جا رہے۔ کی کرے وچارا؟ مہبت دیاں ٹھنڈکاں ونددی سمدی دی اک وی نذر ہالے تک اس نوں نسب نہیں ہوئی۔

جس جس سماں سکنت-سکنت کر کے ہتھوں کر رہے تئیں-تئیں میرا من وی لہو لہان ہندا جا رہے۔ اٹھدی بیٹھدی، نچدی-ٹپدی ہر وکت میریاں اکھاں وچ اکھاں پائی رکھنہ والی سمدی پہاڑ جڈے دو دن پٹھ وکھا کے ہی کڈھ دیوے ن شبہ شگن تھوڑا سی؟

میرا متھا تاں تین دن پہلاں آئی چٹھی پڑھ کے ہی ٹھنک گیا سی۔ پہلی وار اس نے ملنہ توں مجبوری جابر کیتی سی۔ نہیں تاں ملنہ واستے پاوندیاں اس دیاں چٹھیاں ہی میرے پانھی وانگ ٹکے من اندر پتھر سٹ کے لہراں پیدا کر دیاں سن۔ ہر با دی آگ وچ سڑدی سمدی دے دل دیاں گہرائیاں وچوں اٹھدیاں تراٹاں نوں بیان دیاں، کوتا ورگیاں چٹھیاں میرے من اندر دھوڑاں پٹ دندیاں۔ ہر ستر وچوں اپنی خوشنسی دیاں بلندیوں دی جھلک دیکھدا دیکھدا، پیاریاں پیاریاں نیکیاں-نیکیاں باہاں وچ سمٹنہ دی کلپنا کردا-کردا میں اکٹک پل نوں اک-اک یگ وانگ ہندا ونہ لگدا۔

ناذک جہی سمدی جو پورے پنج سال میرے ذہن اُپر چھائی رہی ہووے اس دی بیرکھی کوئی سہارا۔ اس دے دھڑکدے دل وچوں اٹھدیاں مدھر ترنگاں اتے سنگتئی سُران نوں سنہ-سنہ میرا اُپورن جون پورنتا ول ودھیا۔ ودروہی ہو کے بلدے سڑدے میرے من نوں اُسدیاں پلکاں دیاں چھاواں تے ٹھنڈک ملی۔ اس دیاں پیار-چھوہاں نے ٹھنڈیاں ٹھنڈیاں کنھیاں وانگ اس دی میل نوں دھو کے نرم بنھایا۔ سوچاں دیاں کالکھاں کدھرے اڈاری مار گئیاں۔ دُنیاں دیاں رنگنیاں دے درشن کر اونہ والی ن سمدی ہی تاں ہے۔

اس کول ہنہ میرے لی سماں نہیں رہا؟ ن میل ول تگدی کس نہیں؟ ن سوال پچھا نہیں چھڑ رہے۔

میں دیکھ رہا ان اپنے نوں ججے اُپر لٹو ہے۔ اے بہانے اُس کول جا
 بیٹھدی ہے۔ اُس دیاں اکھاں وچ اُسے ترہاں تکدی ہے جویں کدے
 میریاں اکھاں وچ تکدی ہندی سی۔ میرے سینے، تے سپ لیٹ رہے ہن۔
 میرا جی کردا ہے میں ہنھے واپس اڈاری مار جاواں۔ پر بھائی ساہب دی
 لائی ڈٹوٹی ہالے پوری نہیں ہوئی۔ جینا چر گھر وچ چلدا پھنکشن مک نہیں
 جاندا میں نہیں جا سکا۔

میںوں بھائی ساہب تے گسا آ رہے۔ انہاں نے ہی میںوں اس جھنجٹ وچ
 پھسائے۔

سُدا انہاں دی سالی ہے۔ جدوں انہاں دا ویٹ ہوئیا دسویں وچ پڑھدی سی۔
 اک دو وار اتھے آئیا میں تھوڑا تھوڑا اس بارے سوچنہ لگیا ساں۔
 پینٹ کمبڈ وچ دبکدی چھوٹیاں۔ چھوٹیاں دو گٹاں نوں چھاتیاں اُپر
 نچاوندی ن بلبل میرے ذہن دی کسے نگرے آہنہا بنھا گئی۔
 دو۔ تین سال میں اُس دیاں گٹاں توں ودھ کدے وی نا سوچ سکیا۔ پر جدوں
 اُن ساڈے نال ہر دُیار گئی تاں اک دم میرے ذہن اُپر چھا گئی۔ بھائی ساہب
 بھابی وچ الجھے رہندے اتے میں سُدا وچ گیا گیا۔ گنگا دیاں ٹھنڈیاں
 لہراں نے ساڈے سربراں نوں تپش بکھشی۔ اے بہانے میں اُس دا ہتھ
 پھڑدا۔ اُن گنگا وچ ڈبکیاں لاوندی۔ جدوں باہر نکلدی میری ہک نال
 چنبری ہندی۔ اُس دے سربراں نوں چھون کے اے پانھی نوں میں اُمرت
 سمجھ کے پندا۔ گنگا دیاں لہراں وچ گیاچے ساڈے دلاں دی ادلا۔ بدلی ہو
 گئی۔ کئی دن گنگا کنارے بیٹھ کے زندگی بھر ساتھ نبھاونہ دے وادے
 ہوئے۔ کدے باہاں وچ باہاں پا کے امر اشرم تک سیر کرن گئے اسس کلپنا
 دے گھوڑیاں، تے سوار ست اسمانی جا چڑھدے۔ تے کدے سرننگ دے
 ہنیرے دا پھاندا اٹھا کے ساڈے جلدے ہونٹھ ٹھنڈک دی تلاش وچ اک
 دوجے دے ہوٹھاں نال چپک جاندے۔

واپس اے نوں میںوں لگیا میرا سبھ کجھ ہر دُیار ہی رن گئے۔ کئی وار من
 مچلیا ہر دُیار والی گڈی اکلا ہی چڑھ جاواں۔ گنگا دی رُون تاں سُدا چرا
 لیای ہے۔۔ اُس بناں اتھے کی اے؟

اُنسِ دِنسِ مِیرِی پوسِٹنگِ سُمدا دے شہروں کوئی بہت دُور نہیں سی۔
پوسِٹنگِ وَا لے شہر توں پِنڈ پھنچنہ لئی اُس دے شہرِ وِچ دی گُذرنا پیندا
سی۔

اُس دے شہرِ پُچّ کے میرے پیرِ جکڑے جاندے۔ اِنے بہانے مِیں سُمدا نوں
پھون کر دا۔ جاں رُکنہ دا بہانا لبھّے کے رُک ہی جاندَا۔ میرا سنگاؤ سُبھا اُس
دے گھر دیاں دا دل جتنہ لئی کاپھی سی۔ پھیر مِیں کھڑا کوئی بگانا سی۔
اُنہاں دے جیائی دا سکا بھرا سی۔

میری پر اُپنا چاری دی ساری دَنمیواری سُمدا اپنے ہتھ وِچ لے لینی۔
روٹی کھاننہ لئی مینوں اپنے کول ہی بہا لینی۔ نِگے-نِگے ہتھان وِچ
نچدیاں چھوٹیاں چھوٹیاں روٹیاں وِچوں نکلدیاں کسے امر-گیت دیاں
دھنناں میرے کَنناں وِچ شہد گھولدیاں۔ مِیں اُس دیاں سُمندر وُرگیاں
اکھاں وِچ گُیاچ جاندَا۔ مینوں اِس ترہاں تکدا دیکھ کے اُن لال سوہی ہو
جاندی۔ کدے اُس دی روٹی مچّ جاندی اتے کدے بُرکی سمجھ کے مِیں
اُنگل چبّ جاندَا۔ ہاسا ٹھٹھا ہندا۔ ساڈی کھاموشی اکھاں ہزاراں وَا دے
کر دیاں۔ جتنا چر مِیں اُس دے گھر رہندا اُن میرے اگے پچھے نچدی
پھردی۔

اِس وَا پتا نہیں اُس نوں کی ہو گئے۔ اِک وَا وی نہیں تک رہی۔
کی اُہی سُمدا ہے جس نے میرے کارن سر پیر دا روگ سہیڑ لیا سی۔
دُیائی دے بہانے پٹیالے جانہ دا اُن ودھییا بہانا بنہ گیا سی۔
اُس دے شہر توں پٹیالے تکّ دا سفر اِکّ کاوک سفر ہندا۔ اُن میرے نال
سِمٹ کے بیٹھدی۔ میریاں اکھاں وِچ اکھاں پا کے مُسکراوندی۔ اُس دے
سر بر نال سر بر چھہا کے مینوں اجب جہی کنبھی چھڑدی۔ شال نوں
دوہاں دے پٹاں اتر وچھا کے اُن میرے ہتھ وِچ اپنا ہتھ رکھدی۔ مینوں
جوہیں دُنیاں بھر دا خذانا مل جاندَا۔ جُنّ-جُنّ اِس سِپھر لُٹبا ہونہ دیاں
سُکھاں سُکھدے تِنّ تِنّ اُن ہور چھوٹا ہو جاندَا۔

اِس بہاویں پکچر دیکھدے، بہاویں مہاراجا ہوٹل دے ہنیرے کونے وِچ
بیٹھ کے اِکّ دے مُونہ وِچ بُرکیاں پاوندے بہاویں اُن باراندری دے کسے
ہرے ہرے میدان وِچ میرے پٹاں، تے سر رکھ کے میریاں اکھاں وِچوں

کُجھ لِبھدی۔ اُندروں اِس اِکو دُیا کر رہے ہُنْدے۔ ربا! ساڈے ساتھی نوں
 جنم جنم تک اِسے ترہاں مُہبتاں نبھاونہ دا بل بخشس۔
 ساڈی مُہبت دِیاں پَنگھاں اچیاں ہُنْدیاں-ہُنْدیاں اسمانس جا چڑھیاں۔
 اِس اِکّ دُوجے توں کُجھ وِی بچا کے نا رکھ سکے۔ کئی وار اُس نے
 اِنھا تن من میرے اگے ڈھیر کیتا۔
 مین ہزار وار اُس نوں اِنھے کلاوے وِچ بھر کے ستّ سمندر پار اڈ جانہ
 دی کلپنا کیتی۔ پر اُن میرے وانگ کدے وِی بھاوناواں دے سمندر وِچ نہس
 گُیاچی۔

صصص صصص تُس ویاہے ہوئے ہو۔ ساڈی شادی سنّہو نہس۔ نالے
 وِیل اتے مُہبت دا کی سنّندھ؟ اِس سِدیاں تک اِسے ترہاں مُہبتاں
 نبھاونگے۔ ضضض ضضض

اُس دے اِس اُتر نال مینوں اِنھے وِیل تے ہمیشا پچھتاوا ہوئیا۔ مینوں اُن
 پہلاں کُن نہس ملی۔ کاش! کدھرے سمداسدا-سدا لئی میری ہو سکی۔
 ذندگی دا مذا ہی ہور ہندا۔

ٹھہک ہے اُس دا دل پارے وانگ نرمل ہے پر اُس دی چٹان ورگی
 سکھتی وِی تاں مینوں بھلی نہس۔ اُس دی بھابی دے ہتھ لگی اِکّ چٹھی
 نے سارے گھر وِچ ہنگاما کھڑا کر دتا سی۔ پر اُن چٹان وانگ اڈول کھڑی
 رہی۔ اُس نے کدے وِی مینوں ملنھا بند نہس کیتا۔ بس اِس گھر دی تھاں
 سٹیشن، تے ملنہ لگے۔

مُہبت دے نشے وِچ مین اجہا بیسُدھ ہوئیا کہ مینوں پتا وِی نا لگیا کدوں
 تِن سال اڈاری مار گئے۔ میری پوسٹنگ دی ٹرم پوری ہو گئی۔ لکھ بھج۔
 نٹھ کرن تے وِی میری بدلی رُک نا سکی۔ مینوں پنجاب دے دوسرے
 کونے وِل دھک دتا گیا۔

اُس نے پورے دو ورہے دُوری مہسوس نہس ہونہ دتی۔ دیوالی اتے نوین
 سال دے گریٹنگ میرے پیار نوں تاذگی بخشدے رہے۔ اُس دِیاں چٹھیاں
 وِچلی برہا دی تڑپ مینوں سکون بخشدی رہی۔ کدے-کدے اُن ملنہ لئی
 سماں نیت کردی۔ مین پاگلاں وانگ سبھ کُجھ وِچے ہی چھڈ کے اُس دِیاں
 باباں وِچ جا سمٹدا۔

پچھلا پہاڑ جڈا وُرہا اُس دی چھون نوں ترسدا لنگھ گیا۔ مینوں اُس دی چٹھی دی تانگھ سی۔ کئی وار مینوں لگدا وُگدے پانھی کھڑو گئے نے۔ توکھلا ہونہ لگدا کدھرے کھڑے پانھیاں وِچ ساڑا ہی نا پئے جائے۔ میں مڑ اُسدیاں جھل وُرگیاں اکھاں وِچ تک کے لہراں پیدا کرنا چاہندا سی۔ اسے لئی میں اُس نوں ملنہ دی پہل کیتی۔ پر اُس نے جھٹ جواب پا دتا۔ ملنہ دا کوئی رستا نہیں لبھدا۔

سُمدّا دے وڈے بھرا دے لڑکا ہوئے۔ اُس دی خُشی وِچ انہاں دے گھر پروگرام ہے۔ کارڈ مینوں وی پائیا گیا سی تے بھائی ساہب نوں وی۔ بھائی ساہب کاروبار دے سنبندھ وِچ مُنّبی گئے سن، اس لئی انہاں میری ہی ڈٹوٹی لائی سی۔

میرا سوئے۔ ابھمان مینوں اتھوں اتھوں روکدا رہا۔ پر دل سُمدّا دی بیرکھی جانہن لئی کاہلا پیندا رہا۔ دُبدا وِچ پھسیا میں چلیا آئیا۔ دو دن اڈکدا رہا۔ سُمدّا نے میرے لئی اکّ پل وی وہلا نا کیتا۔ کئی وار دل کیتا باہوں پھڑ کے کھڑا لوں۔ پر اُن بھڑ بھڑکے وِچ گیا چدی رہی۔ اکّ وار ہنمت کر کے میں اُس دے چبارے، چ گیا وی۔ جس گُستاکی نال اُن پیش آئی اُس نے میری کلپنا دے مہل کھیروں کھیروں کر دتے۔ رونہ ہگا ہوئیا میں رجائی وِچ دُبک گیا۔ مینوں اُن بھلّ نہیں سکدی۔ کدے وی نہیں۔ جدوں اسس پیار دی پہلی پونھی کتی سی تاں اُن سولہویں وُرہے نوں نتھ پائی پھردی سی۔ الہڑپنھے دا پیار تاں مڑھیاں وِچ وی کھہڑا نہیں چھڈدا۔ میرے لئی ہر ترہاں دا جوکھم اٹھاونہ والی سُمدّا کدے اس ترہاں وی پیش آئیگی، اُن تاں میں کدے سوچیا وی نہیں۔

میرا اندر لا ودرن جاگ اٹھدا ہے۔ میں اتھوں جتنا جلدی ہو سکے نکل جانہ دی سوچدا ہاں۔ پر صصص پنّجاب بندّ ضضض میرا وُسّ نہیں جانہ دندا۔

مینوں اکلے بیٹھیاں دیکھ کے اُس دا ججا میرے کول آ جاندا ہے۔ اُن سُمدّا توں ہی گلّ شرو کردا ہے۔ بڑی سوہنھی ہے، بڑی دلیر ہے تے گہنھیاں دی بڑی شوکین ہے، اُن دسدا ہے اُس نے سُمدّا لئی سونے دی چھاپ بنھوا کے دتی ہے۔ دلی توں ہاتھی دند دیاں ونگاں منگوائیاں ہن۔ نوں پھیشن

دے لہنگے تے سوٹ سوائے ہن۔ جو گلّ ن کہنھا چاہندا ہے اُس نوں
میرے کتن سنھن نوں تیار نہیں۔ میں وشا بدلنھ لئ گلّ بجنیس ولّ مورڈا
ہاں۔

سُمدِا دی نراندگی دا اتر ن دے گئے۔ ن سونے چاندی دی چمک وچ گُیاچ
گئی ہے۔ ن سادھارن کڑی ہی تاں ہے۔ اُس نوں چھاپاں، چھلیاں تے
لشکدے کپڑیاں وچوں مان سمنان دی جھلک پئی ہوئیگی۔ اُس نوں کی پتے
میرا ساہتک من کسے ہور تاج مہل دی تلاش وچ ہے۔ میں مہبت دی
دُنیاں وچ اُس نوں مُمتاذ وانگ چمکاونھا چاہندا ہاں۔ کتنے ہی ہزار
چھانھے ہن۔ اکّ وی چنڈ اپنےہے اشک دے ہانھ دی نہیں لبھدی۔ جو کُجھ
وئی میرے کول ہے ن تاں میں اِکو جھٹکے وچ اُس اگے ڈھیر کر سکدا
ہاں۔

تُوں ڈھیر نہیں کیتا نا۔ اسے لئ پچھڑ گئیں۔ تیری لئی جدائی تے انھگہلی
نے تیتھوں سُمدِا کھون لئ آے۔

اگلے کئی گھنٹے میں اُس توں وکھ ہونھ دے بیتاں وچ گزاردا ہاں۔ اُس نوں
بھلنھ لئ من تکرّا کردا ہاں۔ اُنچ پتا ہے دن وچ ہزار ہزار وار یاد اُنھ والی
سُمدِا ذہن وچوں نہیں نکل سکیگی۔ میں ساہتک من نوں کوس رہا ہاں۔ اکّ
وَدھیا جہا کاو۔ سنّگرن لکھ کے اُس نوں بھینٹ کرن لئ ہی سوچدا رہا۔
کاو۔ سنّگرن وچ اپنےہی پریرنھا نوں چترن دے سپنے دیکھدا رہا۔ اس گلّ
توں ن خد ہی روکدی سی۔ کدھرے اُس دی شناکھت نا ہو جائے۔ ویاہتا
جیون بکھر نا جائے۔ میں چپّ رہا۔ نا کُجھ لکھیا نا اُس نوں بھینٹ کیتا۔
میں سُمدِا دے اندر ہی تگدا رہا۔ باہر لیاں اُس دیاں کیمتاں کدراں نوں
کدے وی نا چھوہیا۔ جے اُس نوں گھنھے ہی پسند ہن تاں میں اُس نوں
گھنھیاں نال لڈ دیاںگا۔ نراذ نہیں ہونھ دیاںگا۔

ساری رات مینوں اُس دی اڈیک رہی۔ شائد میرے دروازے اُپر دستک
ہوئے جاں وہڑے وچ آ کے کھنگھے۔ جویں ن اکسر کردی ہندی سی۔ پر
کُجھ وی نا ہوئیا۔ کدے کدے اُس دے ہسنھ دی آواز اُنندی تے من اندر
تراٹاں اٹھا کے چپّ ہو جاندی۔

اگلی سویر وی اُس دا کئی کارس رُجھیا رہنہا مینوں چنگا نہس لگدا۔
اکھبار چکّ کے کوسی-کوسی دھپّ دے بہانے کوٹھے اُپر جا بیٹھدا ہاں۔
کپڑے دھو رہی ہے۔ اُپر تاں آئیگی ہی۔

سچّ ن کوٹھے اُپر آ گئی۔ میرا دل زور-زور دی دھڑکنہ لگدا ہے جوئیں
کدے پہلی-پہلی وار دھڑکدا سی۔ ن جلدی-جلدی کپڑے سگنھے پاوندی
ہے تے بیٹھاں اتر جاندی ہے۔

اگلی وار میں اُس نوں گھیر لیندا ہاں۔ پچھان تاں سہی اکھر گلّ کی ہے؟
کجھ ک پلّ سانجھے ہندے ہن۔ پرشناں دا اتر سنہن لئی ن اکّ دن ہور رکنہ
دا ترلا کردی ہے۔

چپّ کریا میں انہاں پلاں دی اڈک کردا ہاں جہڑے اُس نے میرے لئی
راکھوئیں رکھے ہن۔

سچّ اُس نے کجھ ک پلّ لئی میرے لئی کڈھ ہی لئی۔ سمدّا نوں میرے
تے شکّ ہو گئے۔ اُس دے ویلّ دیاں گلاں چلّ رہیاں ہن۔ ویلّ پچھوں
کی ہونیگا؟ کدھرے اُس دے پتی کول گلّ نا کر بہاں۔ مینوں اُس دے
بھولپین تے ہاسا آ رہے۔ ن میری پریرنا ہے۔ اُس نے میری ساہت-کلا نوں
ٹھٹمنہا دتا ہے۔ میں تن نالوں زیادا اُس دے من نوں پیاریا ہے۔ بھلا کس
سوار تھ لئی میں ن کدم چگانگا؟ کینیاں وی بھٹھیاں تپدیاں رہنہ تے
میرے سننے نوں ساڑدیاں رہنہ۔ میری سمدّا نوں کدے انچ نہس آئیگی۔
اُس دا اداس چہرا میرا غم ہے۔ ن دی خُشی میری خُشی۔ خُشیاں دے باگ
گونہ اُجاڑیگا؟

اُس دے چہرے، تے چھائے پھکراں دے بدّل اڈاری مار گئے۔ میرے ہتھ
ن اپنے ہتھان وچّ گھڈی ہے۔ باکی سماں میں خُشی خُشی گزاردا ہاں۔
سویرے اسس وچھڑ جانہا ہے۔ کلّہ نوں سال چڑھنا ہے۔ مینوں اُس دی
چھون دی پیاس ہے۔

دلاں نوں دلاں والے رن گونہ روک سکدے؟ آنے-بہانے ن میرے اگے آ
کھلونڈی ہے۔ شائد اپنی بیرکھی تے پچھاتا وی رہی ہے۔
دُوری میتھوں سہار نہس ہندی۔ اُس دے تپدے بوٹھاں اُپر میں اپنے ہونٹھ
ٹکا دندا ہاں۔

میرے نال سِٹ کے نُ میرے اندر سما جانہ دے یتن کردی ہے۔ میرے
 دووین ہونٹھ اُس نے اندر سمو لئے ہن۔
 اُس دِیاں اکھاں وچ چھائے کھمار نوں دیکھ کے مین آپے توں باہر ہو
 جاندا ہاں۔ گلوکڑی ہور پبڈھی ہو جاندی ہے۔
 اُس توں وکھ ہو کے مین ہلکا پھلّ مہسوس کردا ہاں۔
 تِن دناں دے ذہن-منتھن، چوں نکلیا سارا ذہر سُمدا نے شو بنہ کے چوس
 لئے۔
 نُ نبل کنتھ بنہ کے سارے برہمڈ اُپر چھاندی جا رہی ہے اتے مین انمرت
 کُڈ ہاسل کر کے وی چھوٹا، ہور چھوٹا بُندا جا رہا۔
 ادنا جہا انسان بنھیا مین سر جھکاؤندا ہاں تے اُس توں وکھ ہونہ لئی
 پونسلا بٹورن لگدا ہاں۔
 اُس دِیاں اکھاں، چ امد آئے سمندر اگے کھڑونہ دی میرے، چ پنمت نہیں
 ہے۔

سرگھی ویلے دا سُپہنا

اگے تاں پہلے پیگ نال ہی اہدیاں اکھاں وچ نیند رڑکنہ لگدی۔ دوسرے پیگ لا کے تاں ن لکھ یتن کرن تے وی گھراڑے مارنوں نارن سکدا۔ اج سٹرانگ وِسکی دے وڈے وڈے نینٹ پیگ وی کوئی اسر نہیں سی دکھا رہے۔

رات ادھی توں ودھ ببت چُکی سی۔ بوتل وی ادھی توں ودھ خالی ہو گئی سی۔ پر کی مجال بھیانک سوچاں نے اک پلّ لئی وی اہدا کھڑا چھڈیا ہووے۔

ہر پلّ مَوْت نوں اڈکدا پون ديواراں نوں گھورن توں بنا کجھ نہیں سی کر سکدا۔ جو کر سکدا سی کر رہا سی۔ کوس رہا سی اُس منہوس گھڑی نوں جدوں ودھیا چلدی وکالت نوں لتّ مار کے ن سرکاری وکیل بھرتی ہوئیا سی۔ گھر نہا کر رہا سی پُلس توں سلٹ مروا کے ہک چوڑی کرن دے اپنے گھٹیا جہے شوئک نوں۔

ادوں اہنوں کی پتا سی، مجرماں نوں جمر اج بنہ کے ڈراونہ والے سرکاری وکیلاں نوں ہی کدے اہناں، چوں جمدوتاں دے جھلے پینہ لگنہگے۔

انہاں سمیاں نوں لنگھیاں تاں پہاڑ جڈا سماں ہو گیا سی جدوں دلایاں نوں پیش کردیاں اہدی دہاڑ ساری کچھری وچ گونجی ہندی سی۔ اہنوں کدے خیال وی نہیں سی آیا کہ کتھرے وچ کھڑے مجرم دا ہلیا کی ہے؟ ن سردار ہے، چودھری ہے جاں مذکور۔ پون دیاں دلایاں سبھ دے دلاں، چ اکو جہا ڈوب پاوندیاں سن۔

سماں بدلایا تاں کجھ کجھ ن وی بدلایا سی۔ انہیں دینس ن مکدمے دی پیروائی مجرم تے لگیاں دفافاں انساں کردا ہے۔ کوئی افیم شراب دا کیس ہووے تاں اہدی بڑھک پہلاں ورگی ہی ہندی ہے۔ ٹیرورسٹ ایکٹ ہووے تاں ن گنہویں ہنہویں شبد بولدا ہے، مٹھت دی چاشنہی چاڑھ کے۔ ملکرے جہے۔ جہڑے مجرم تکّ تاں کی اپڑنے ہن ججّ دے کتّناں تکّ وی مسان ہی اپڑدے ہن۔

اِس دوگلی ننتی دے ادھار، تے ہی نِ دہشتگرداں دے اِس گڑھ وِچ دو
وَر بے کتّ سکیا سی۔ کدے کسے نے اُبدے وُلّ کھری اکھّ نال نہس سی
تگیا۔ دھمکی تاں کی کسے نے کھنگھورا تک نہس سی ماریا۔

چھوٹیاں وڈیاں واداتاں ادھر روز دا کتّم سی۔ کدے شہر وِچ گولی
چلّی۔ ستھّر چگیاں وایاں دے وچھدا، سیر کرن وایاں دے جاں پھیر
سنگھیاں دے۔ کدے گولی پنڈاں وِچ چلّی۔ مکانھاں کدے مکھبراں دے
اُنڈیاں، کدے کامریڈاں دے تے کدے ہٹبانھیاں دے۔

وَادات ائمّر تسر ہندی بھاویں دلی، سہم اتھے چھاوُندا۔ سُورج چھپدیاں ہی
دُکاناں دے شٹر گرن لگدے۔ اڈیاں ٹھیکیاں، تے مُردہانی چھا جاندی۔
سویر شام سیر کرن نکلدیاں لوکاں دیاں ڈاراں دیاں ڈاراں کُجھ دِنان
□ کدھرے چھائیں مائیں ہو جاندیاں۔

کدھرے کُجھ وِی ہندا رہا پون نے سویر دی سیر دا نیم نہس سی توڑیا۔
ہنہ جدوں چھٹتھے تے آئیا تاں سیر تاں کی کھانھا۔ پینھا وِی چھٹّ گیا۔
سیر تاں اُبدی اُس دن ہی چھٹّ گئی سی۔ جدوں اُنوں لگا سی کنبلاں دیاں
بُگلاں ماری دو انہ۔ پچھاتے نوجوان اُدا ہی پچھا کر رہے ہن۔
گلّ کرب مہنا پُرانھی ہے۔ اُس دن توں اِجّ تک نِ ہتھوں نکلے اِکّ اِکّ
مُکدّمے دی پُرتال کردا رہا ہے۔ کِہڑا ہندا جاں دھڑا اُس توں نراذ ہو گیا۔
اُنوں سمجھ نہس سی آئی۔

اِکّ دو مُکدّمے ذرور اُبدی نِگن چڑھے سن جنہاں وِچ لوڑوں وُدھ پُلس
رمانڈ ملیا سی۔ اُنہاں وچوں سنتے دا تاں سبھ نوں پتا ہے نِ کڈا کُ وڈا
اتوادی ہے۔ نامی چور ہے۔ سال، چوں نوں مہنے جیلہ، چ رہندا ہے۔ پُلس
نے پنج چار مہنے اُبتوں کھہڑا چھڈاؤنھ لئی ہی نِ اِیکٹ ورتیا سی۔
دوجا وِی مہنے دا تھانھے بیٹھائیا ہوئیا سی۔ گھر دیاں نے ہی پھڑائیا
سی۔ اُنہاں نوں ڈر سی باہر پھردا رہا تاں پُلس مُکابلے وِچ ماریا جاؤ۔ چار
دن وُدھ تھانھے بیٹھا رہا تاں کی پھرک پیندا ہے۔ اُبدے وارس تاں اُنوں
جیلہ بھیج کے باگو باگ ہو گئے سن۔

نِت ورتدے بھانھیاں توں ڈردے کدے کدے دہشتگرد دے وارس وِی اُنوں
پیسے دے جائیا کردے سن۔ پیسے نِ لے لیا کردا سی۔ کسے لالچ، چ

نہیں۔ آیویں اُہناں دا دل جتّھ لئی۔ پیسے ل لہندے تاں کچھری ، چ مجبوری ، چ بولے شبدان تے وی پردا پے جاندا۔ بس ایسے خیال نال۔
 پُلس والے اُس دی اس کمزوری تے اکسر گھسر مُسر کردے۔ سرکاری
 وکیل دی چپ کرکے پورا پُلس رمانڈ نہں ملدا۔ تیہتیش ادھوری رن
 جاندی ہے۔ اتوادیاں نال ہمدردی رکھدا ہے۔
 پون نوں کوئی فکر نہں سی۔ مہکمے والے کھڑے پھاہا لا دینہگے۔
 اپہسر اُپروں اُپروں جو مردی کھنہ اُنجہ ہدانتاں ساپہ بن۔ اپنھی جان بچاؤ
 جو ہندے ہوئی جاوے۔

پھیر وی جے کسے نوں اُہدا پچھا کرن دی ذرورت پئی تاں کس؟
 کجھ دن بُرکی اُہدے گلے ، چ پھلادی رہی۔ ہر کدم ن پھوک پھوک دھردا۔
 گھروں کچھری اتے کچھریوں گھرے جانہ تک کسے نا کسے بہانے اک
 دو سپاہیاں نوں نال رکھدا۔

چاہندا تاں اک دو سکڑٹی گارڈ وی مل سکدے سن۔ پون نوں اس ڈرامے
 نال نفرت سی۔ اہناں وچاریاں نے اپنھیاں جاناں گو اونہ توں سوا کسے دا
 کجھ سنوارئے بہلا؟ موکے تے جاں تاں اہناں دے ہتھیاراں دے گھوڑے
 جام ہو جاندے ہن جاں پھیر گھنٹیاں باد، کتدے ہتھاں نال کیتے پھائر
 نشانے توں چک جاندے ہن۔

گارڈاں دی رہائش لئی وی پون کول نا وادھو کمرا ہے اتے نا ہی ٹینٹ
 گڈنہ لئی کھلہا لان۔ اتھنہ اگنہ مرگے وسکیاں وی بہالدے ہن۔ نہں تاں
 اہناں نوں کی چٹی پئی ہے بی کسے ملنگ کھاتر جان تلی ، تے دھری
 پھرن۔ اہناں نوں لیڈراں ، سرداراں ، سیٹھاں جاں وڈے افسراں دیاں
 کوٹھیاں ہی مبارک۔

اُنجہ گارد کھڑا اہنوں پہلے ہلے مل جانھی سی۔ کھترے دے پگے سبوت
 چاہدے ہن۔ دھمکیاں و الیاں چٹھیاں دا تہبا ہووے۔ اہنوں تاں ہالے تک
 اک وی چٹھی نہں آئی۔ پُلس وہلی نہں بی ہر ڈرپوک دے اگے پچھے
 پھردی رہے۔

ہالے تک تاں ن ڈر اہنے اپنے سنے وچ ہی دبا رکھیا سی۔ گارد آگئی
 تاں بوئی بچیاں دے سل تاں سکنھے ہی سن گیانڈھیاں نے وی بڑا بڑا

اُٹھنا سی۔ کی پتے اُبنوں مارن آئے گیانڈھیاں، تے ہی نذلا جھاڑ جانہ۔
ڈردے نے کسے نے پون کول نہس کھلونہا۔ کی پتے اُبدے نال اگلا وی
شہد ہو جاوے۔

ہوراں نوں کجھ ہووے جاں نا پون دی جان نوں کھترا سُنہ کے اُبدی ماں
نے ذرور پرانہ تیاگ دینھے سن۔ ن تان پہلاں ہی ہال دُہائی دندی رہندی
ہے۔ اگ، چ کھپڈنہ نالوں تان نوکری چھڈی بھلی۔ گھرے کھانہ نوں بیگا۔
بس پون ہی ذد پھڑی بیٹھا سی۔ ن کالے دن کوئی سدا تان نہس رہے۔
وَدھیا سٹیٹس ہے۔ آویں تھوڑا چھڈ دینھے۔

اپنی رکھیا آپ کرن دی نیت نال ن لوڑوں وُدھ چوکس رہنہ لگا۔ ہر
انجانہ بندا اُبنوں شگی لگدا۔ گرجہ وانگ اُبدیاں تیز ننگاہاں ملاں تک
گھوکھ کر دیاں رہندیاں۔ کوئی دوسری بار دفتر اگوں لنگھ جاندا جاں
ساہنھے کھڑو کے مچھ مروڑ جاندا اُبا دل دھک دھک کرن لگدا۔ جھٹ
سپاہی اُبدے پچھے لا دندا۔ جتنا چر اُس گریب دی پوری شناکت نا ہو
جاندا اُبا من نا ٹکدا۔

دس پندراں دن اسے ترہاں گڈرے تان من تھوڑھا تھوڑھا تھاس سر اُنھا
لگا۔ جے اُباں پون نوں مارنا ہندا تان اِنے دن نہس سی پینہ دندے۔ ہنہ
نوں نہتھے دا اُبا کدوں دا ارداسا سو دھیا ہندا۔ ہور نہس تان اگ ادھ چٹھی
ذرور اپڑ جاندی۔

پہلی گھٹنا نوں وِہم سمجھ کے مڑ سیر شرو کرن دا پروگرام بنھایا ہی
سی کہ نوں گھٹنا گھٹ گئی۔

کل گھس مُسا جہا ہندیاں دو نوجواناں نے اُبدی کوٹھی دی بیل کھڑکائی
سی۔ اگ سکوٹر سٹارٹ کری گلی وچ کھڑا رہا تے دوجا بگل ماری پون
دی پتنی توں اُبا تھہ ٹھکانہ پچھدا رہا۔ چنگی کسمت نوں جے ن بدار نا
گیا ہندا تان بھانہا کل ہی ورت گیا ہندا۔

لکھ پتن کرن تے وی پتنی اُباں وچوں کسے نوں پہچانہ نہس سکی۔ اِنّا
ک دس دی سی کہ ن پہلاں کدے نہس آئے، وہاں پنچھیاں دے درمیان سن
تے نا لے کے اُسے نوں پچھ رہے سن۔

اس توں پچھوں وى شك وچ رہنا بیو کو پھی سی۔ اپنی جانہ پہچانہ
والیاں سبھ تهاواں، تے اہنے پُچھ پڑتال کیتی۔ کسے نے وى اُس ول
بندے نہیں سی گھلے۔

سویر تک اہنے بہتی پروں نہیں کیتی۔ جس نوں کتم ہوو آپے سویرے آ
دھمکو۔

جدوں دُپہر تک وى کوئی نا اپڑیا تاں اہدے پھراں دی پنڈ بھاری ہو گئی۔
رات پیندیاں ہی موت اہنوں سر اہنے کھڑی دکھائی دینہ لنگی۔
پنتی دے منہاں کر دیاں وى دو وڈے وڈے پیگ اہنے اندر سٹ لئے۔ بند
جھٹ نوں نشے دی لور وچ آپے بند آ جائیگی۔ اگلے دن کوئی ہلا
سوچیکا۔ اہدا خیال سی۔

ویا ہتا جوں دے دساں سالان وچ ن پہلی وار سی کہ اہنوں اپنی پنتی، تے
ترس اُنھ لگا سی تے اہنوں آپے توں نفرت ہو رہی سی۔ اہدے تر جانہ
باد دکھاں دا سبھ توں لُنا سفر اُس نے کرنا سی۔ اُسے پنتی دیاں اکھاں
وچ مردے دم تک ہنجھویاں دی جھڑی لگی رہنی سی جس نوں ہالے
تک اہنے اپنی پنتی نہیں مَنیا۔ لکھاں رُپے کما کے وى دھیلا اہدی
ہتھیلی، تے نہیں رکھیا، من پسند دی ساڑھی نہیں کھردی، کسے پارٹی
تے نہیں لے کے گیا تے کدے کھڑے متھے اہدے رشتیدار ان نوں مونہ
نہیں لایا۔ اہدی ذروری لوڑ وى وگار ورگی لگدی سی۔

ام وانگ جلدی ہی سوں گئی پنتی نوں اہنے مون بھریا ہتھ پھیر کے اٹھایا۔
جھلیا وانگ گلاں کر دا رہا۔ پون دیاں گلاں سنہ سنہ اہدی پنتی دا مونہ
اڈے دا اڈیا رن گیا۔ سچمچ اہناں کول اِنے پیسے ہن؟ اہدی منگل سوتر دی
منگ تاں پنجاں سالان توں پیسیاں کارن لٹکدی آ رہی ہے۔ اج ن اکھ رہے
بٹھنڈے والیاں کول اک نبر دے دو لکھ جمہاں ہن۔ دلی، پٹیالا بینک

وچلے لاکر وچ سونے دے دس بسکٹ رکھے ہن۔ چابی بھویا دے پتر
کول ہے۔ اُدھیانھے والیاں دے کول دو نبر دا اک لکھ رُپیا پیا ہے۔ سکھ
رہی تاں ن کل ہی رکم پھڑ لیاںیگا۔ سارے پیسے پنتی سنگتا نوں پھڑا
دیویگا۔ جویں مردی کھرچ کرے پیسے دا ہساب نہیں لئیگا۔ اکھر سنگتا
اہدی صصص گھر والی ضضض ہے۔

پہلی وار اُہنے پتتی دے من بھاؤندا پیار کیتا۔ اجب جہا سکون ہاسل کر کے ن گہری نیند سوں گی۔

ن چاہندا سی پتتی نال ساری رات گلاں کردا رہے۔ جتنا چر ن جاگدی رہی من ٹکیا رہا۔ سوں گی تاں ڈر مونہ نوں اُنہ لگا۔ تھوڑھی جہی آہٹ وچوں اُس نوں موت دا سُنہیا سُنہائی دینہ لگدا۔

سنگیتا نوں جگاونہ دی اُہدی ہنمت نا پئی۔ کی پتے ن امن چین نال سونہ والی سنگیتا دی اکھری رات ہی ہووے؟ کی پتے کل نوں اہنوں پون دی لاش دُبالے بیٹھ کے کیرنہے پاونہے پینہ۔

دل کرڑا کر کے اُہنے اکلیاں ہی سنتاپ بھوگنہ دا من بنھایا۔
صصص صصص لے دھئے۔ ہنہ میں تینوں کدے نہس مارانگا۔ پڑھنا ہوو پڑھس، نہس پڑھنا ہوو نا پڑھس۔ تیرا دھندا بھوکھ تیرے ہوالے ...
□۔ ضضض ضضض

بیٹی نیرد دے سہمے چہرے نوں دیکھ کے پون دا گچ بھر آیا۔ کہو جہا باپ سی ن؟ کچہریاں والا روہب گھر وی لے آیا۔ پون دے گھر وڑدیاں ہی ڈری سہمی ن لک لکی رہندی۔ پڑھاونہ لگیان ن بھل جاندا نیرد پون جڈی نہس۔ دس منٹ پڑھاوندا تاں وہ وار کُٹدا۔ کی وار سٹی پئی ن بڑاونہ لگدی۔ اچی اچی پہاڑا سُنھاوندی۔ پون دے مرن نال شائد اک وار تاں ن سکھ دا سل لے۔ وچاری نیرد۔

بچیاں پرتی جاگے مون نے پون نوں ماں پو دی یاد دوا دتی۔ کدے اہناں وی سکھالے بڈھاوے دے سپہنے لے کے اہنوں ربحھاں نال وڈا کیتا ہونہا ہے۔ باپ تاں ادھوریاں سدھراں لی جوانی وچ ہی چتا جا چڑھیا۔ ماں دے سپہنیاں دا گلا گھٹ کے سینکڑے مل دور ن اتھے آ بیٹھا۔ کدے پاسا تھنہ اتھے آ جاوے۔ پون دا سل گھنٹھ لگدا۔ سارے تیر دے کھانہ۔ پینہ، اٹھنہ۔ بیٹھنہ اتے پڑھن لکھنہ وچ وگھن پے جاندا۔ پنجی سٹس دینس ن اہنوں پنڈ والی بس بٹھا اُندا۔

پو گیا سو گیا۔ ماں نوں من مسوس کے ن مرن نہس دیویگا۔ لڑائی اُہدی وڈے بھرا نال ہے۔ ماں تاں سبھ دی سانجھی ہندی ہے۔ پنڈ والی بینک وچ

اُبدے ہتھیرے پیسے جمہاں ہن۔ جی/ک۔ بکّ ماں دے ہوالے کر آئیگا۔ پُنن کرے، تیرتھاں، تے جاوے جاں دوہتیاں، پوتیاں نوں دیوے اُبدی مردی۔ وڈے بھرا رمیش توں میا پھی منگھ لئ وئی ن ترو مچھی ہو رہا سی۔ اکو تھالی، چ روٹی کھادھیاں کنتے وُربے بت گئے ہن۔ جِنڈیاں ن لکھ پون نوں بُرا بھلا کہندا رہے مرن پچھوں اُسے نوں پون دے بچیاں دے سر، تے ہتھ رکھنھا پینھا ہے۔

اُبدی پنتی کھڑے موئہ رمیش دی دیہلی چڑھیگی۔ پون نے تاں اُنوں اُجاڑن دی کوئی کسر نہیں چھٹی۔ اکھے ماں جے میں تھانہیدار بنھ گیا تاں پہلاں تیرے ہی ہڈ بھنوں۔ سرکاری وکیل نے پلس توں پھاندا اٹھایا وئی تاں وڈے بھرا تے ڈنڈا پھراونہ لئ۔ تماشبنان دے چکے چکائے۔ ایویں ہینکڑ دکھاونہ لئ۔

جھگڑا وئی کی سی؟ خالی پلاٹ دا اکّ چھوٹا جہا ٹکڑا۔ رمیش دے نال لگدا ہے۔ وادھو گھاٹو سمان رکھ لئندا سی تاں اُدا کی وگڑدا سی۔ ن کرائیا دینہ نوں وئی تیار سی۔ نال لگدی جگہا دا سکھ تگدا سی۔ جگہا خالی کرکے کھڑا ن بھکھ مرن لگ پیا۔ کندھ، تے جا بیٹھے ڈبویاں نے مامولی جہے مسلے نوں کچی لسی وانگ ودا ودا کے تھانھے کچہریاں تک پہنچا دتا۔

گھڑی، تے دو نا وچے ہندے تاں گیانڈھیاں دے جا کے ن ہنھے ٹیلیپھون، تے گلّ کردا۔ اکھر نہیں ماس دا رشتا ہے۔ دو گٹھاں جگہا کھاتر کتنا ک چر موئہ موٹا رکھنھگے۔ اُبدے بچیاں نے تاں پتا نہیں کتھے کتھے دھگے کھانھے ہن۔ بھرا تاں سکھی وُسے۔ وادھو گھاٹو سمان تاں کی ن بھاویں ہویلی اُسا لئے۔

کتنا ہی کجھ چل رہا سی پون۔ پر سمان اِننا تھوڑا سی کہ کجھ وئی نیپرے چڑھن دی اُس نہیں سی۔

کی پتے کدوں کوئی کُنڈا کھڑکا دیوے؟ کدوں کوئی کندھ ٹپ آئے؟ چنگا ہووے جے ن پون دے جاگدیاں جاگدیاں آ جانہ چنگا ہووے ن مارن توں پہلاں اُبدی بینتی سُنھ لئینہ ہتھ بننہ کے ن اکھیگا میرے سارے تیر نوں

مار دُو۔ پچھوں انہاں بُرے دِناں نوں یاد کر کے کِر نہیے پآونہ وَا لا کوئی نا رہے۔

اُدیے چاہنہ جاں نا چاہنہ دا کی ہے؟ ن تان چاہندا ہے اُدی دو گھڑی اکھ لگ جاوے۔ اکھاں دی رڑک تھوڑی مٹھی پوے تے من دا بوجھ ہلکا ہووے۔

وسکی تان کوئی اسر نہیں کر سکی۔ ملکڑے جہے اٹھ کے اُہنے دواییاں وَا لا ڈبا کھولہیا۔ سنگتا دِیاں نِنْد وَا لیاں گولیاں ہی شائد کجھ رابت دِوا دینہ۔

جدوں توں سنگتا نوں پوُن دے اِنِتا نال اِشک دی بھنھک پئی ہے ن اِنْدروں اِنْدِر کھردی جا رہی ہے۔ جدوں من اکھڑدا ہے تان اِبو گولیاں اُدا سہارا بنھیاں ہن۔

گلاں گلاں وچ پوُن نے اُہنوں وہ وَا ر سمجھائیا ہے۔ اِنِتا نال ہنہ اُدا کوئی وَا ستا نہیں۔ اُہنوں تان ویاہیاں وِی وِرا ہو گئے۔ جنم جنمانتراں تک ساتھ نبھاونہ دے وَا دے کرن وَا لی اِنِتا بھل بھلیکھے کدے ٹکر وِی جاوے تان ڈری سہمی اِشک دی کہانہی نوں دفن کرن دے ترلے کردی ہے۔ چٹھیاں، گرِبتنگاں اتے پھوٹویاں نوں ہتھس ساڑ کے وِی اُہنوں یکن نہیں آئیا۔

پوُن دے نال ہی اِنِتا دے پھکر وِی مٹ جانہگے۔ پچھوں پارس بنھی اِنِتا نوں ستی سوتری وَا لا جِوُن جِنھ وِچ کوئی دِکت نہیں ہونگی۔

اِنِتا نوں مُبارکاں دِندا ن پوریاں تِن گولیاں نگل گیا۔
دِنْدگی دے گوڑے مٹھے سچاں نوں پھولدیاں اُہنوں لگا شائد سچمچ اُدی اکھ لگ گئی سی۔ نہیں تان بدلی دے آرڈراں نوں پڑھ پڑھ خُش ہونہ کا کی متلب؟ ن سُنھنا نہیں تان کی سی؟

بدلی دا خِیاں اُدی دے ڈولدے من نوں بہتا چر ٹھننا نا دے سکیا۔ آپنھے پورے رسوکھ ورت کے بدلی انہیں دِنس وِی کرا سکدا ہے پر بدلی کرا کے اِس چھوٹی جہی پنجابڑی وِچ جائیگا وِی کتھے؟ جہڑا اِک وَا ر ہٹ لِسٹ، تے چڑھ گیا، ن بھاوِیں ستوِیں اسمان، تے جا لکے مجال ہے بچ

جائے۔ جج، ڈی □ آئی □ جی □، آیس □ پی □، ڈی □ آیس □ پی □
 تے کتے پی ہور۔ کسے نوں کوئی وی ڈھنگ بچا نہیں سکیا۔
 پنجاب چھڈ کے وی نہیں جا سکدا۔ جائیگا کتھے؟ پنجاب دے دو ذلیہیاں
 توں باہر تاں ابدی جانہ پہچانہ وی نہیں رشتیداری تاں چھڈو۔
 باہر جا کے کریگا وی کی؟ اتھے تاں ابدی وکالت دا سگا چلدا ہے۔ پھٹا لا
 کے وی بیٹھ جائے تاں وی ہزاراں رپے مہنا کما سکدے۔ باہر تاں کسے
 نے دہاڑی، تے وی نہیں لاونہا۔ نلکے، چوں کدے پانھی دی بالٹی بھرنی
 پے جائے تاں تین دن ڈھونہی دکھدی رہندی ہے۔ وئیپار لئی نا تجربا ہے نا
 ساتھی۔ سنگی۔ شوئک شوئک، چ پنجاب چھڈ کے گئے ننگ ملنگ ہو کے
 مڑ آئے۔ ہنہ اکھدے نے باہر بھکھے مرن نالوں تاں اتھے گولی کھا کے
 مرنا چنگا ہے۔

پون لئی تاں گولی وی تیار ہے۔ کسے وی سمیں ٹھون ٹھون ہو سکدی ہے۔
 صصص صصص کوئی وارننگ نہیں کسے نوں کوئی گلا شکوا نہیں۔
 کس مارنگے ن بھلا تینوں۔ آیویں ابو ڈریوکاں والی آدت۔ ضضض
 ضضض

ڈبڈے پون کول اکت ابو تنہکے دا سہارا سی۔ کئی وار انہوں مہسوس ہوئی
 سی مکرئی وانگ آیویں اپنے ہی بٹھے جال وچ ن پھس گیا سی۔ اپنے
 ہی دیش وچ انہوں کوئی کھترا نہیں سی۔

اس سکھد وچار نال انہوں کوئی کھترا نہیں سی۔
 نویں دیش دے ناہرے ابدے کتناں وچ گونجنہ لگے... گڈیاں بساں وچ
 تئیںیاں بھڑاں اپنے اپنے دیش نوں دوڑنہ لگیاں □... پون کدھر جا
 رہے؟ □... بیوی... بچے... سمان... کھڑی بھڑ وچ رل گئے؟...
 □ خالی ہتھ لٹکائی ن چک رہا ہے □...

نہیں نہیں کجھ وی نہیں گواچا۔ ابدی بیوی ابدے کول سٹی پی ہے۔ بچے
 انہوں جیہی پای پئے ہن۔ سارا سمان اپنی تھان سر ہے۔
 شکر ہے! ن وی اکت سپہنا ہی سی۔

اکھاں پھاڑ پھاڑ اپنے وپڑے ول تگیا۔ گھپ ہنیرا سی، شاں شاں وگدی ہوا
 سی جاں انہاں وچ گھریا پون۔

چنگا ہووے جے اِکّ پاسا ہو جاوے۔ ہر روز دی کھچ کھچ مُگے۔ کِنّے سال تاں ہو گئے سر، تے تلوار لٹکدیاں۔ نوں جاں پُرانھے کِسے دیش، چ تاں اُنوں تھان ملیگی ہی۔ دو چار سال دھگے کھا کے آپے گھر بار بنھ جو۔ گھٹو گھٹ نوکری تاں نہس جاؤ۔ اچ دیاں ہالاتاں وچّ تاں دھوبی دے کتے وانگ نال ن گھر دے بن تے نا گھاٹ دے۔

اِکّ پاسا ہونھا لگیاں وی ہالے ورہے لگّ جانھے بن۔ اُدوں تک تاں پون بذار وار مر چکا ہونیکا۔ اِکّ وار ن چل وِسیا، پچھوں بھاوین نوں دیش اُسرے، بھاوین پُرانھے سانجھے سبھیاچار دی سرت اوے، اُنوں کی! سانجھا نوں تاں ہالے وی گجھ نہس ہوئیا۔ تہ ورہے پہلاں لسوڑے دے ٹابنھے، تے بیٹھ کے اِکّ دوجے دیاں جوٹھیاں لسوڑیاں کھانھ والے چوہڑیاں دے پالے، تھانھیدار دے بلدیو، مستربیاں دے جتے جاں پٹواریاں دے گرجت کِسے نوں وی سُنیا گھلے دونالیاں لے کے آ کھڑونھگے۔ کالج دے دناں، چ اِکٹھے ہاکی کھیڈنھ والے سوداگر، سُرندر جاں سربجنت لئی پون دا خون وی وُن جائے تاں کی پھرک پیندا ہے۔ اہو جہے پیارے مٹراں نوں کوں اپنے خون دے پیاسے متن لے۔

... ن ایویں ڈریا بیٹھا ہے ... کالی بنھیری تاں کدوں دی لنگھ گی۔ دلایاں پیش کر دے پون دی دہاڑ مڑ ساری کچھری وچّ گونجھ لگی ہے۔ بھلّ بھلا گیا ہے اُنوں کہ بہس کر دیاں مجرم دے ہلے جاں اُبدے تے لگیاں دفاواں دا خیال رکھنھا چاہدے □ ... مڑ، چماراں وہڑے گولیاں چلا کے پھٹور پاونھ والے سرداراں، مذدوراں نوں کاراں تھلے دے کے مارن والے چودھریاں جاں گھو وچّ گو دی چربی ملا کے ویچنھ والے لالیاں وچّ اُنوں فرک دکھائی دینھوں ہٹ گئے □ ...

نرد دی بھیانک چک نے پون دا سُکھانت سُنھنا کھیروں کھیروں کر دتا۔ نرد نے وی سُنھنا دیکھیا ہونھا ہے۔ شائد پون دے بجدی گولی دا۔ گردیاں اتے مندراں دے لائوڈ سپیکر اِکّ دم وچنھ لگے۔ سدیاں توں گئی بجلی دا کرنٹ جوں اِکّ دم پرت آئیا ہووے۔ رات دا سناتا بت چکا سی۔ ن سُنھنا سرگھی ویلا سی۔

اس شُبھ سمیں اِکّ سُوہنا اُہنے تگیا ہے اتے اِکّ نئی نیرذ نے۔ ماں اکھدی
 بُندی سی سرگھی ویلے دا سُوہنا کدے جھوٹھا نہیں جاندا۔
 بھٹھ، چ پینھ ن سُوہنے۔ جے ن سچے وی ہونہ لگے تاں وی پہلاں واری
 نیرذ دے سُوہنے دی آئیگی۔ جدوں پون دا سُوہنا سچا ہونہ لگیگا، اُدوں تاں
 اُنوں مریاں وُربے بست گئے ہونہگے۔
 اِکلے پون دے مریاں کہانہی ختم ہو جائے تاں وی کوئی نہیں۔ اس خونی
 ساکے نے تاں پتا نہیں کئے وُربے ہونہ چلنہا ہے۔ پھیر اُہدے پُتر شالو
 دی واری آئیگی۔ کدے سُر جبت، گُر جبت تے سُرندر پُلس مُکابلے، چ
 مرنگے.... پھیر اُنہاں دے لاڈلے گُر جور، بہادر تے میتپال... اتے
 پھیر...

اگے سوچنہ توں پہلاں اُہدی بھبّ نکل گئی۔ دو کوسے کوسے ہنجھو اکھاں
 ،چوں ٹپک کے گلہاں، تے وُن تَرے۔
 نیرذ دے سُوہنے پھلّ چڑھاؤندا پون جو مردا ہے تاں مر جائے۔ چنگا
 ہووے جے لکھاں ہور گھر اُجڑن توں پہلاں اُہدا سُوہنا وی سچا ہو جاوے۔
 کجھّ راہت مہسوس کر کے اکھاں مچدا پون تے سُوہنے دیاں تنداں
 جوڑن دے یتن کرن لگا۔

شناخت

سابب دا ہکم ملدیاں ہی بگھیل سنگھ نوں ہتھاں پیراں دی پے گی۔ اُس دا پینتیاں سالان دا تجربا اکھدا سی افسر کدے مکھ نوں یاد نہیں کردے۔ ذرور اُس توں کوئی گلتی ہو گئی ہے۔ پر کی گلتی ہو گئی ابو اُس دی اکل دے کھانے وچ نہیں آ رہا۔

اُس دی نیند تان پہلاں ہی ہرام ہوئی پئی سی۔ مہنے دی ہڑتال کوئی گھٹ نہیں ہندی، پھیر اجھے شیلراں وچ جنہاں دی پہنچ سدھی مکھ منتری تک ہووے۔ ہڑتال کاہدی شرو ہوئی سی، بگھیل سنگھ دی جیب تے گرن چڑھیا سی۔ آنے بہانے نت نوں افسر آٹپکدا جوین اتھے لگی اگ انہاں بناں بوجھ پی نہیں سکدی۔ کاجو، بداماں اتے مرگے وسکیاں دا انتظام کردے کردے اُس دی ٹنڈ گنجی ہو گئی سی۔ ادھروں تھانھے پب نہیں سی پیندا۔ کرسی تے بیٹھے تان کھرچا نکلے۔

اس توں وی ودھ پھکر اُس نوں اپنے من دا سی جہڑا مذکور ریلیاں وچ ہندے نت دے بہاشنہ سنہ سنہ ڈول گیا سی۔ پندرہ سال پہلاں وی اُس دا من اسے ترہاں ڈولیا سی تے اُس نے خترناک اکھو اوندے تنن نکسلیئے تھانھیں بھجا دتے سن۔ انہاں نوں انٹروگیٹ کردا کردا اُن خد ہی بدل گیا سی۔ پچھوں سسپینڈ ہونہ اتے بہالی لئی اس سال دفتران دے دھگے کھانہ وچ اُس نوں کوئی رنج نہیں سی ہوئی۔

انہاں وچوں دو دے پلس مکابلے وچ مارے جانھے پچھوں جدوں اُس نوں بہالی دے آرڈر ملے سن اُس سمیں ذرور اُس دے ہتھ کتبے سن اتے ملو ملی اکھاں سنم آئیاں سن۔

اُس نوں کئی وار بھلیکھا پیا سی جوین اُس اندر دھڑدھڑی پیدا کرن والے مذکور نیتا دے نکش بچ رہنہ والے تیسرے نکسلیئے نال ملدے جلدے سن۔ اُن کدے بہتا پلس دے خلاف وی نہیں بولیا۔ نہیں تان بہتے نیتاواں دا ندلا پلس تے ہی جھڑا سی۔ اپنے آپ اتے اپنی وردی نال پیدا ہندی جا رہی نفرت اُس نوں گھنہ وانگ کھانہ لگی سی۔

اُس نوں تان اہناں آرتھک اتے مانسک پریشانییاں نے ہی گھٹ بیچین نہیں سی کر رکھیا کہ اُپروں کسے ہور مُسبت دا پہاڑ تَنہ دا سُنہا ملنہ والا سی۔

اِس نوں مُسبت دی جڑھ اُس نوں آپنہا مُنشی لگدا سی۔ مُنشی تھانہ دی ماں ہندا ہے۔ تھانہ دا سارا اِنْتدام اُس نے آپنہی اکل دے سر، تے چلاونہا ہندا۔ پر اِس پُٹھی مت والے نے سگوں ساری تانہی ہی الجھا دتی۔ اُس دا فرزند سی ن رِبڈر توں سارے ویروے لیندا۔ ساہب نے تھانہیدار نوں کئیں بلائے؟ کوئی شکایت تان نہیں۔ جے ہے تان شکایت دا پتا ٹھکانہا پچھدا۔ بگھیل سنگھ دے اُنہ توں پہلاں ہی شکایتی نوں بلا کے اُس دی تسلی کر دندا۔ اِس دُن نے صصص جی ہڈور ضضض اکھ کے ہی ٹیلپھون نوں متھا ٹیک دتا جاوے ساہب نے پھون وچوں نکل پینہا سی۔

اُس نوں کوئی پتا نہیں رِبڈر دی آواز تلکھ سی جاں نرم۔ اُس نوں دیپتر بلائے جاں کوٹھی۔ ہنہ ن کس بھڑوئے توں پچھے بی ساہب نوں اُس دی کی لوڑ ہے؟

ہیران پریشان بگھیل سنگھ ستھتی دا جائجا لینہ لگا۔ سبھ توں پہلاں اُس نے باہر بیٹھیاں پنچائتاں ٹالیاں۔ تھانہ دا دروازا بند کروا کے ہوالتا اتے بیرکان وچ بند مُستویاں نوں کتار وچ کھڑا لیا۔ اُس دیاں پارکھو اکھاں نے اِک اِک دے چہرے، تے ابھر دے ہاؤ۔ بھاواں دے ارتھ کڈھنہ شرو کیتے۔ نتھو ساسی، گیلو باڈیگر، بھانا مہابی اتے مینا چمار۔ اہناں

وچوں کس دی مجال ہے ساہب کول شکایت تان کی اُبدی کوٹھی وی پھڑک جاوے۔

اگلے ہی پل پنچائت اَلِکشناں لئ دھوڑاں پُڈیاں جپیاں دے ہارن اُس دے کئناں وچ گونجھے۔ ن سانسے باڈیگر تان ہر پارٹی دے ووٹ بینک ہن۔ اہو جہے دناں، چ ہر کوئی اہناں دیاں لالان چنڈے۔ اِک نوں پھرو وہ لِنڈر تھانہ اُٹیکدے نے۔ کی پتے کوئی مُپھت دی وُن وُن کھنٹھ لئ ساہب کُل پُج گیا ہووے۔ پُلس جاں پٹواری نال ٹگر لینہا ہی صصص صصص

کھوٹڈھاں دے لِنڈراں ضَضض ضَضض دا چوَنہ مَینِپِہِیسٹو ہُنْدے۔ اہو
 جہے خترناک ماہول وِچ کُٹ کُٹ کے بَندیاں نوں تھانہے بہائی رکھنھا
 کتھوں دی اکلمندی سی؟ اُس نے جھوٹھیاں سچیاں سونہاں کھوٹیاں۔
 نک نالے لکیراں کڈھائیاں اتے اِک اِک کر کے سبھ توں کھڑا چھڈا لیا۔
 اہناں دی رہائی درشن ہولدار اتے شو جی تھانہیدار دے سپ وَانگ لڑ گئی۔
 نتھو نے چار چوریاں مننیاں سن، گولو نے سرداراں دا نرمان چُگیا سی۔
 بھانے اتے متے نے چماراں دی نوٹھ نال موٹھ کالا کیتا سی۔ اہناں وچوں
 کسے دا وی وارس اہناں دے متھے نہس لگیا۔ چھتر پولا اہناں نے کیتا۔
 تفتیس اہناں دی۔ تھانہیدار نوں کوئی ہک نہس اہناں نوں بنا پُچھے ن
 مُلجماں نوں چھڈ دیوے۔ اہناں دیاں لال پلِیاں اکھاں دا بگھیل سِنگھ تے
 کوئی اسر نہس سی۔ ن اِیس □ اِیچ □ او □ سی۔ جو ٹھیک سمجھے
 کرے۔ اُس نوں گوَنہ روک سکدے۔

تھانہا خالی کر کے ن وائرلیس سیٹ اُپر جا بیٹھا۔ ساہب دے سبھ ٹھکانہیاں
 تے تار کھڑکائی۔ نا ن وپھادار دوستاں راہس بگھیل سِنگھ نے پُچھ پڑتال
 کیتی۔ کسے نوں وی اُس خِلاپہ کسے شکایت جاں ارذی۔ پتر دی سون نہس
 سی۔ پر اُس دی تسلی نہس سی ہوئی۔ پلس مہکما ہے۔ سچی گل اپنےہے باپ
 نوں وی نہس دسدا۔

پُچھ پڑتال کر دیاں کر دیاں شام دے ست وچ گئے۔ ساہب دا دفتر اُنھ دا
 سوال ہی پیدا نہس سی ہندا۔ اُس نے کوٹھی دے اردالی دی ڈٹوٹی لائی،
 جدوں وی ساہب کوٹھی اوے ن ٹرنٹ وائرلیس تے اتلان دیوے۔
 شیلر وچ پھون کیتا۔ گڈی تیار سی۔ ٹیٹ پھیٹ ہو کے ن اردالی دے سنیہے
 دی اڈک کرن لگا۔

تِن دن پہلاں ہی ن ساہب نوں مل کے آئیا سی۔ بڑا خُش سی۔ اُس دی
 ترگی دیاں گلاں کردا سی۔ ہنہ کھڑا سپ سِنگھ گیا جو نراذ ہوئیا بیٹھے؟
 اُس دا تفتیسی دماغ ساہب دی نراذگی دے کارن لیٹھ لگا۔

ساہب کول سبھ توں ودھ پھنچ ڈھانھی والے بھائو یاں دی ہے۔ ن وڈیر
 ساہب دے کھاس بندے ہن تے پلس مہکما اہناں دے ہی ادھن ہے۔ پہلے
 دن ہی اہناں دی سپھارش ساہب راہس اپڑ گئی سی۔ گولی کبھدی اتے

گہنھے کبہدے۔ وَذِر سَابِ دِی سِپہارِش اُس نے کھڑے متھے کبُولی۔ اُن دِن تے اُن دِن بگھیل سَنگھ دِی کِی مَجال اُن بھانُویاں نوں ڈوڈے وَیچنھوں روکے۔ اِکّ وَار بھُلّ بھُلّیکھے سٹاپھ وَالیاں نے بھُگی دا تُرکّ ذرور پھڑ لیا سی۔ وَذِر سَابِ دا اِشارا مِلدِیاں ہی اُن بھریا بھرائیا تُرکّ خُد اہناں دے وَبڑے کھڑا کرکے آئیا سی۔ لوکاں دِیاں اکھاں ، چ گھٹّا پاونھا لئی تُرکّ دِی لیبِر دے دو بھئییاں تے دس دس کِلو ڈوڈیاں دے کیس بنھا دتے سن۔ اُن وَی بھنُویاں دِی رِذامندی نال۔ بھئییاں دا کِی اے اِکّ اِٹّ چُکو سَو نِکلدے نے۔ اہناں دِی چھٹی کرکے اُنہاں ہور رکھ لئے۔ اُس توں باد سبھ اچھا سی۔ مُڑ کدے اُس نے بھانُویاں نوں شِکائِت دا مَوکا نہس دتّا۔ کبوتر وَانگ اکھاں مِٹی رکھیاں۔ نہس تاں جِس سَاب نال ڈوڈے وَکدے سن اُس دا دس ہزار رُپے دا مہنا وَٹّ تے سی۔ بھانُویاں نوں اُس وَرگا تھانھیدار نہس مل سکدا۔ نالے ہالے راتیں تاں اُن ہم-پیالا ہو کے گئے نے۔ اُن بھانُویاں دا کَنم نہس۔

تاں ہو سکدے جتھیدار گیا ہووے۔ آنے بہانے افسراں دِی کوٹھی گِیرا مارنا لیدراں دا کَنم ہُندے۔ اکھے بیٹھلے مُلاذماں ، تے روہب رِہندے۔ کوئی ہور کَنم نا نِکلیا تاں کِسے نا کِسے دِی شِکائِت ہی کر دِو۔ آپنھے وَلوں اُس نے جتھیدار نوں کدے شِکائِت کرن دا مَوکا نہس دتّا۔ جتھیدار نے دُوروں نیڑے دے رشتیدار دِی سِپہارِش کِتی، جھٹّ اُس نے اُس سِپاہی نوں نائِب کورٹ لا دتّا۔ پَنجھی رُپے روز دا ڈی □ □ ٹی □ □ ہے □۔ اتلا ٹھیل ٹھپا اڈ۔ کوئی پھرا نہس۔ کوئی بھجّ نٹھ نہس۔ چھٹی نال چھٹی۔ اُس نِکَمے توں جے اُن سبھ گُجھ سَنبھالیا نا گیا تاں اُس دا کِی کسور؟ بھلامانہس ججّ دے ناں تے ہی پیسے کھانہ لگا۔ افسراں دا ہُکم وَجا کے اُس نے اِکّ دِن ہی سِپاہی نوں پھرے ، تے کھڑا اِیا سی کہ جتھیدار نے گِیرے تے گِیرے بننہ دتّا۔ رُونِگ پارٹی ، چ جتھیدار دِی پوجِشن دیکھدیاں اُس نے افسراں دِی نراذگی تاں مُلّ لے لئی، پر جتھیدار نوں نراذ نہس کِنتا۔ بیشرمی دا ماریا مُڑ اُن ججّ دے متھے نہس لگّ سکِیا۔ اگلا کُرسی ، تے بیٹھا دھاڑ دھڑ اُس دے کھلاف لکھی جا رہے۔ جے پھیر وَی جتھیدار نراذ ہے تاں اُس دِی مرذی۔

جتھدار تان پاکستان گیا ہوئیا۔ پچھلے بیہتے اُس دا بھرا وُگار ، چ ڈوڈیاں
دِیاں بوریاں ائینہ ائنا اُس نوں دسّ کے تان گیا سی۔ جدوں دا نوں کائونن
بنہئے افم ڈوڈیاں دے بھاا اسمانی جا لگے نے۔ سِریاں پالیاں دا اہناں
بناں سردا نہس۔ ساہب نوں سلوٹ ن جتھدار دے جانہ توں بااد ہی تان مار
کے ائئے۔

اُس نوں ججّ دی نراذگی دا وی گھٹّ فکر نہس سی۔ اِکلا بگھیل سِنگھ کی
کرے۔ ہڑتال نے اُس دی بھوتتی بھلا رکھی ہے۔ وُذیر دے دورے ، چ ن
ائنا اُلجھ گیا کہ مِٹنگ تے جانہ لی ججّ نوں کار وی نا گھلّ سکیا۔ اُبدی
ساہب نال یاری ہے۔ کدے اِکٹھے ٹریننگ کردے رہے نے۔ کدے اُبو نا
ساہب دے کتن ، چ پھوک مار آئیا ہووے۔ ن ججّ نوں کوئیں سمجھاوے؟
وُگاراں کرن والا ن اِکلا ہے پاونہ والے وہ۔ پھیر ہتھاں تے سرہوں جما
دندے۔ سارا ادھا گھنٹا پہلاں تان سُنیا مِلیا سی۔ سُنیا مِلدیاں ہی اُس نے
سارے سٹاپہ نوں گڈیاں پھرن بھیج دتا اُس نوں کُرسی ، تے بیٹھے نوں
کی پتے سپاہی دا موٹہ ٹیکسی سٹینڈ ولّ ہنڈیاں ہی سٹینڈ خالی ہو جاندے۔
وُگاراں کردے کردے سبھ ہنہے پئے نے۔ پُلس مہکما کھڑا اہناں نال لہاج
کردے۔ جدوں تان کوئی پھس جائے پھس لئے ، بناں کوئی نہس چھڈدا۔ اِک
دِن لئ گیا افسر تِن دِن مُردا نہس۔ ہالے تان ٹرگاں وِالیاں دا سپاہی ہی نہس
سی مُکيا۔ ٹیکسی وِالیاں نال پنکا لے کے اُس نے لائین ہاذر تان نہس سی
ہونہا۔ سارے شیلراں اتے پھیکٹریاں وچّ پھون کھڑکا لیا سی۔ سارے مُکھ
منتری نوں ملنہ لئ ڈیپوٹیشن لے کے گئے سن۔ ابو جہے ہالتاں وچّ جے
ن گڈی نہس گھلّ سکیا تان اُس دا کی کسور!

جہڑا اہسان بگھیل سِنگھ نے ججّ ، تے کیتے ن اینی جلدی بھنہ والا تان
نہس۔ جھوٹے دے سر وُرگی پنڈراں کلے ذمِن تے ججّ دے رشتیداراں دا
کبدا ن ہی کرا گیا۔ کوئی ہور ہندا وہ تہ ہذار لے کے دڑ وٹّ جاندا۔ پر
اُس نے اپنے رسوکھ نال تِن ٹولیاں بدماشان دِیاں باہروں منگو ائیاں۔
چار وار پھائرنگ کیتی۔ بھکھے بھانہیاں نے پنڈراں دِن کھیت ، چ تنبو
گڈی رکھے۔ ہنہ لکھاں رپے دی پھسل ہندی ہے۔ اُس نے کدے بوری
کنہک دی لنگر لئ وی نہس منگی۔ اُس سمیں تان ساری امر کتم اُنہ دے

وَادے کر داسی۔ اُنجھ ائیآ وی۔ جس دا جیا کریا پُلس رمانڈ لے آندا۔ جس
تے دل آئیآ ذمانت کرا دتی۔ سارے اکھتیار بگھیل سَنگھ نوں دینھ وَا لا جج
ماڑی جہی گلّ، تے اُس دی شکایت نہس کر سکدا۔

سابب دے اردلی دا کوئی صصص مَیسنِ ضضض نہس آئیآ۔ تھانھے دا
لانگری سُنیہے تے سُنیہا گھلّ رہا سی۔ کھانھا کھانھ وَا لا اِکلا بگھیل سَنگھ
ہی رہندا سی۔ بگھیل سَنگھ دُبدھا وِچ سی۔ روٹی کھانھ توں پہلاں اِکّ دو
پیگ مارنے ذروری سن۔ جے اُس نے گھٹّ پی لئی تاں سابب دے کوں
پیش ہونیکا؟

گھڑی دیکھی۔ نوں وِج گئے سن۔ گھنٹے دا سفر۔ رات دے دس وِجے
سابب دی کوٹھی جانھ دی کوئی تُک نہس سی۔
کُرسی چھڈّ کے اُس نے تھانھے دا رائونڈ لائیآ۔ چارے پاسے بھان بھان
ہو رہی سی۔ ہُوالات تے بیرکاں سبھ خالی سن۔
دروانے اگے کھڑا سنتری اُونگھ رہا سی۔

چلّ دے دو کپاں توں بناں اُس نوں سویر دا کُجھّ وی نسب نہس سی ہونیا۔
پھیر وی بھکھ کوساں دُور سی۔ لانگری نوں کھانھا کُیاٹر پہنچانھ دا ہُکم
سُنھا کے اُن کُیاٹر وُلّ تِر پیا۔ جدوں بھکھ چمکیگی، آپے کھا لئیگا۔
جگدیو دے کُیاٹر، تے لٹکدا سیر دا جندا دیکھ کے اُس دا دل اِکّ وار پھیر
دھڑکیا۔ جس دن توں اُس نے جگدیو دے کھلاف روذنامچے، چ رپٹ
لکھی سی اُسے دن توں اُن اکھڑیا رہندا سی۔ اُن خد کھڑا خُش ہونیا سی۔
ساری امر، چ اُس نے کدے کسے دے کھلاف اِکّ اکھڑ نہس سی لکھیا۔
اس وار اُس دی مجبوری سی۔ کوئی اُس دے ناں تے پنچ چار سو کھا لوے
تاں چلو کھا لوے۔ پنڈراں ہزار تاں برداشت نہس ہندے۔ بھلے مانھس نے
اِکّ کتل دے کیس، چ پورے وہ ہزار لے کے پنچ ہی اُس دے پلے پائیآ۔
مرن وَا لا گریبڑا جہا سی اُن سوچ کے اُس نے پنچ ہی کبول کر لیا۔ نالے
اُنہاں دا گھر مُلذم پارٹی توں پورا ہو گیا سی۔ مدئی دا دل ٹکاؤنھ لئی اُس
نے پنچ ہزار لئی ہی ہاں کر دتی سی۔ چوری یاری وَا ننگ رشوت وی نہس
چھپدی ہندی۔ تُردی تُردی گلّ اُس تک اپڑ گی۔ جے جگدیو دے کھلاپھ نا
لکھدا تاں ہور کی کردا؟ کلّہ نوں کسے ہور نوں موٹہ پیندا۔

ڈی □ ایس □ پی □ دے وچ پینہ نال گلّ آئی گئی ہو گئی سی۔ شراب دے ٹھیکیدار ان توں ملنہ والے مہنے وچوں اُس دا ہسا بند۔ ہولی ہولی بگھیل سنگھ دے پیسے پورے ہو جانہ سن۔ اُس دے من دی میل شائد دھوتی نہس سی گئی۔ کلہ دا گیر ہاذر سی۔ ذرور اُس نے کتّے بجے ہونہ گے۔ نالے چور نالے چترائی؟ ڈپٹی توں اُپر دی ن ساہب کول جانہ دی ہنمت نہس کر سکدا۔

پھیر ہور کھڑی آپت آپی بی ساہب نوں اُس دے درشن دی لوڑ پے گئی؟ صصص صصص چلو جو ہوؤ دیکھی جاؤ۔ پلس دی نوکری ہے۔ بوریاں بسترا گول ہی رہندے۔ جدوں ہکم ہوئیا چک کے اگلی تہاں۔ ودھ توں ودھ لائین ہاذر ہی کر دو۔ مونتہ، چ تا نی پالو۔ ضضض ضضض سوچدیاں بگھیل سنگھ نے من نوں تسلی دتی اتے وردی لان کے کلی، تے تنگ دتی۔

لانگری تاجے پانہی دا جگ، نمکن اتے گلاس میز اُپر سجا گیا۔ بگھیل سنگھ نے پہلے توڑ دی شراب دا اک وڈا سارا پیگ اندر سٹیا۔ پھراں توں کھڑا چھڈا ونھ لئی ن اپنے شانداری اتے ول جھاکن لگا۔ انہاں دے گھر بھنگ بھجدی سی جدوں ن سپاہی بھرتی ہوئیا سی۔ ترگی کر دا کر دا ن تھانہیدار بنہیا۔ تھانہیدار وی کوئی لُو پلو نہس، پورا مننیا پر مننیا تھانہیدار۔ اپنی دلیری دے سر، تے اُس نے ودھیا توں ودھیا تھانہ کتے۔ پیسے منہ وانگ ورسدے رہے۔ کھڑا دن سی جس دن اُس نے پنج چار ہزار دے نوٹ بوجھے وچ نہس پائے۔ اُس نے تنگی ترشی دے دن دیکھے سن اس لئی باکی تھانہیدار ان وانگ پیسے بیتلاں پچھے نہس گوائے۔ اک اک کر کے تہ کیلیاں دا فارم بنھایا۔ وچ دو موٹراں پھٹ کر اییاں۔ کڑی کینیڈا ویابی گئی۔ منڈا سپاہی بھرتی ہو گیا۔ آپے ہولی ہولی تھانہیدار بنھ جاؤ۔ سارے پنڈ وچ بلے بلے ہے۔ ساری امر ویہلا بیٹھا رہے تاں وی کھاہا پتا نہیں مکدا۔

پیسیاں دا خیال اُنڈیاں ہی اُس دا دھیان و ساکھے ولوں کاغذ، چ لپیٹ کے پھڑائے پنج ہزار دے بنڈل ول چلا گیا۔ اُس نے پینٹ وچوں بنڈل کڈھیا تے نوٹ گنہنے شرو کیتے۔ اُس کتجر دا کی اے پنج چار نوٹ گھٹ پا دیوے۔

پچھوں دند کڈھ کے صصص ہی ہی ضضض ہی کرنی ہے۔ پر نہیں۔
 نوٹ پورے سن۔ تھبّا نوٹاں دا دیکھ کے اُس دا چہرا گلاب وَاَنگ کھل
 اُٹھیا۔ کِنّے ہی دِنّاں بااد اُس نے پیسے دا مَوَنہ دیکھیا سی۔ نہیں تاں جدوں
 دی ہڑتال شَرُو ہوئی سی لگو لگ ہی سی۔

ہڑتال اتے پھیر ساہب دا خیال اَنُندیّاں ہی اُس دا سُیاد کرِکِرا ہو گیا۔
 کدھرے اِس کیس وَاَلے ...۔ اُس نوں یکن سی اُس نے اِس کیس وِچ
 پیسے لے کے کوئی گلتی نہیں کیتی۔ سِری اتے ذِمِنْدَار دوہاں نے رل
 کے بھٹھی لائی سی۔ پرچا بھاوِیں اِکّے سِری، تے دتے ذِمِنْدَار نوں
 چھڈیا تاں نہیں۔ اُس نوں ساری گلّ سمجھائی ہوئی ہے۔ دو چار دِنّاں وِچ گلّ
 آئی گی جو پھیر اُن اپنے گھر اتے بگھیل سِنگھ اپنے۔ بگھیل سِنگھ
 نے دل کھولہ کے اُس دے پھاندے کیتے نے۔ جے چھوٹا موٹا کیس وی
 بنھا دِنْدّا نالے اُس دا لائیسینس جاندا، نالے نَبَر داری کھسّ جاندی۔
 سرپنچی دے سُنّے لَیْنْدّا لَیْنْدّا جیلہ دی ہوا کھانہ لگدا۔ سِری نوں وی کی
 نُکسان ہوئے؟ اُس نوں بگھیل سِنگھ نے چھوٹی بھٹھی دا لارا لائیا
 ہوئے۔ وِکِل دی پھس ذِمِنْدَار توں دِوا دتی۔ تھوڑا موٹا کھرچا وی دِوا
 دتا۔ اُس وِکت تاں چوڑا ہو کے بھٹھی دا مالک بنھیا بیٹھا سی۔ پر اِن گلّ
 تاں چار کُ وِجے سرے چڑھی سی۔ پھون آئیا کوئی دو ڈھائی وِجے۔ اُس
 سمیں تاں اِس کیس دا ناں نشان وی نہیں سی۔

دھیان اُسے پاسے مڑ جانہ تے بگھیل سِنگھ نے دو چار کراریاں
 کراریاں گالہاں اپنے کمزور من نوں کڈھیاں۔ جھوٹیکٹ اکھو اُونہ وَاَلّا
 تھانھیدار پھون توں ہی ڈری جا رہے۔ وُڈے وُڈے سمگلراں اتے بدماشاں
 دا بِنج ناش کر کے ہولداریاں لَیْنہ وَاَلّا بگھیل سِنگھ چماراں، جتھیداراں
 اتے ہولداراں دی دھونس وی نہیں جھلّ سکدا۔

اِکّ ہور وُڈا سارا پیگّ اَنْدَر سٹیا۔ روٹی دِیاں دو کُ بُرکیاں ملو ملی اَنْدَر
 دھکّ کے اُن بسترے وِچ جا گھسیا۔

سوچاں دے گھوڑیاں نوں چڑھدی کلا وُلّ دُڑا وُنْدّا اُن سونہ دے یتن کرن
 لگّا۔

اِکّ دو وَاَر اِکھّ جھپکی۔ کدے نُ ساہب دے پیش ہو رہا ہُنّدا۔ کدے تھانھیدار
دِیاں مِنتتاں کر رہا ہُنّدا۔ کدے ججّ دی کچھری دے باہر کھڑا آپی واری
دی اُدیک کردا۔ کدے ٹرگاں والے اُس دا جلوس کڈھدے ہُنّدے اتے کدے
ٹیکسیاں والے دھرنا دیئے بیٹھے دکھدے۔
پاسے مارِیاں سویر دے پنج وچ گئے۔

گھبراہٹ کارن نُ رچّ کے سوں سکیا اتے نا ہی رچّ کے کھا سکیا۔ ساری
رات اِکلپن اُس نوں وڈھ وڈھ کھاندا رہا۔ جدوں توں ہڑتال شرو ہوئی سی
اُس نوں کھانھا چھڈّھا اُوکھا ہو گیا سی۔ دوویں دھراں پُلِس تے اُوکھیاں
سن۔ لیبر دُکھی سی پُلِس نے اہناں، اوؤ اِلڈر بناں متلب جیلہ بھیج دتے

سن۔ مالک دُکھی سن، پُلِس چپّ بیٹھی سی۔ چار دِن کُٹاپا چڑھ جاوے تان
پنجویں دِن آپے ہڑتال کھلے جاوے۔ بگھیل سِنگھ پُچھدا سی اِکلی پُلِس کی
کرے۔ مسلا پوری ترہاں راجننتک بنھ گیا سی۔ وڈیر ساہب تکّ تان ذور اذ
مائی ہو چُکی سی۔ اُس نوں تان مَنّتری جی دی وی ننتی سمجھ نہیں سی
آئی۔ مِٹنگاں وچّ نُ ڈکا لیبر وُلّ سُنّدے سن پر جانڈے ہوئے مالکاں دی مدد
دا اشارا کر گئے۔ اہو جہے ہالتاں وچّ پُلِس لئی تان صصص جیسے تھے
ضضض والی ننتی ہی ٹھک سی۔

لیبر، تے لاٹھپچار ج ہونہ نال مسلا اُلجھ گیا سی۔ اکھباراں وچّ سُرکھیاں
اُنھ لگیاں سن۔ ہولی ہولی مسلا پارلیمینٹ تکّ اپڑ گیا سی۔ اِس سارے
گورکھ دھندے وچّ بگھیل دا ناں سبھ توں وڈھ چمکدا سی۔ اہو پھکر والی
گلّ سی۔

لیبر وَاِیاں نے ذلہے پدھر، تے ریلی رکھی سی۔ ذرور اُتھے کوئی سیاپا
چھڑیا ہونھے۔

بگھیل سِنگھ توں ہر اِنّتدار نا ہوئیا۔ اُس نے اُٹھ کے مُونّہ، تے پانھی دے
چھٹے مارے اتے وِردی کسّ لئی۔

سُورج دِیاں پہلیاں کرناں نال ہی اُس نے موٹر سائیکل ساہب دی کوٹھی
اگے جا لایا۔

کوٹھی وڑدیاں ہی اُس نے ریڈر، اردلی اتے جِپ دے ڈرائیور نوں سو
سو دے نوٹ دے درشن کرائے۔ اردلی نے دَوڑ کے نالے اُس دے اُنڈا دی
اتان ساہب نوں دتی نالے گرم گرم چل دا اک پِیالا پیش کیتا۔ ڈرائیور نے
یکین دوائیا کہ سارے دن وچ کوی ڈیپوٹیشن جاں بنڈا اُس دے کھلاپہ نہیں
بھگتیا۔ ریڈر نوں بس اپنا کُ پتا سی کہ مکھ منتری نے ہر تال دی رپورٹ
منگی سی۔

صصص صصص بس ابو سیاپا ہوؤ۔ صصص صصص سوچدا بگھیل
سنگھ مُلاکات دا انتذار کرن لگا۔

صصص صصص آبی جھوٹیکٹ صصص صصص ساہب نے اُنڈیاں
ہی جوئیں اُس دے اک کرارا جہا تھپڑ جڑیا۔
ساہب دے موٹھوں نکلے صصص جھوٹیکٹ صصص شبد نوں سنھدیاں
ہی اُس دا سلوٹ لئی تنھیا ہتھ ڈھالا پے گیا۔
صصص صصص جھوٹیکٹ بگھیل سنگھ تان کدوں دا مر گیا۔ ہنہ تان اُن
کسے نوں گالہ تک نہیں کڈھدا۔ ذرور کسے نے کٹاپا چاڑھن دی جھوٹھی
شکایت کیتی ہونھی ہے۔ صصص صصص اُن سوچنہ لگا۔
ساہب دا ہکم سنھن لئی اُس نے نیوہں پالی۔

پرانھے سمیاں دی گل ساہب نوں کس نے آدسی؟ اڈوں سچ مچ اُن جھوٹے
کُندا ہندا سی۔ سماج وچ کھروڈ پاونہ والے جھوٹے۔ شریف گنویاں دا ہک
کھوہنہ والے سانہ۔ اجھے کئی نوں بلے لا کے اُن سپاہی توں تھانھیدار
بنھیا۔ لوک اُس نوں رب سمجھدے سن۔ سرکارے دربارے اُس دی پچھ
ہندی سی۔ ہنہ تان سمیں نوں پٹھا گیڑ پے گیا۔ اُس دے کُٹے جھوٹے
کروڑپتی توں لے کے وزیر تک بنھے بیٹھے نے۔ ہر تھان اہناں دی توتی
بولدی ہے۔ بگھیل سنگھ دے کُٹھ لئی گنویاں رن گنویاں۔ گنویاں کدے اُس
نے کُٹیاں نہیں۔ اسے لئی ترگی رُک گئی۔ اُس دے متہت رن چکے جھوٹے
تھانھیدار دو دو سٹار کُٹ کے انسپیکٹر بنھ گئے۔ اُن دساں سالاں توں
اتھے دا اتھے ہی بیٹھا ہے۔ اُس نے کدے دل تے نہیں لیاندی۔ اُس دا
جدوں من ساف سی تان ترگییاں دا کی ہے۔

صصص صصص تیرا من ساپھ کتھے ہے؟ ضضض ضضض تیتھوں
 جھوٹے کُٹ نہں کھاندے اِس لئ کُٹتھوں ہٹ گئیں۔ تُوں گُٹیاں کُٹدا تاں
 نہں، اُٹدا تاں ہیں۔ بھائوِیاں دی تھان بہاری، ذمِندار دی تھان سِری۔ آنے
 بہانے تُوں وِی جھوٹیاں دی پٹھ ہی تھاپڑدیں۔ ضضض ضضض اُس اَندر
 جاگے جھوٹیکُٹ نے بگھیل سِنگھ نوں وُنکارِیا۔

صصص صصص بی بگھیل سِنگھ تیرے اِلاکے، چ چلدی ن ہڑتال ختم
 کُں نہں ہو رہی؟ شیشن بیٹھنہ وَا لے۔ مَکھ مَنتری جی بڑے پریشان ہن۔ اُن
 چاہندے ہن شیشن شُرُو ہونہ توں پہلاں پہلاں ن جھگڑا ذرور مُک جاوے۔
 ضضض ضضض

صصص صصص جناب نا شیلراں وَا لے ڈکا سُدے نے ... نا لیبر
 جھکدی ہے ...۔ ضضض ضضض

دبوس جہی اواد وِچ اُس نے مجبوری دسی۔ اُنجھ اُس اَندر لا جھوٹیکُٹ آکھ
 رہا سی ہڑتال شُرُو کراونھی جان کھتم کراونھی پُلس دا کتم نہں۔ پُلس دا
 کتم امن بہان رکھنہے۔ اُن ڈسپلنڈ پھورس دا ذنمیوار افسر ہے۔ افسر دے
 ہُکم دی پالنہا کرنا اُس دا پھرذ ہے۔ اِس لئ اُن چپ رہا۔

صصص صصص پھیر تُوں جھوٹیکُٹ کاہدا ہوئیا؟ بڑکاں مارن وَا لے
 جھوٹے دو چار کُ نے۔ اہناں، چ اِک کوی پُرانہا نکسلیا ے ...۔ اہناں
 سبھ دا سپھائیا کرو۔ جوین مردی۔ ساری سرکار ساڈے نال ہے ...۔ براڑ
 شیلراں وَا لے میرے رشتیدار ہن □ ...۔ جتنے پیسے چاہندے ہونہ میرا
 ناں لے کے منگوا لئیں □ ...۔ ضضض ضضض

صصص صصص ٹھیک ہے سر ضضض ضضض اکھدا بگھیل سِنگھ
 باہر آ گیا۔

ساہب نے اُس اَندر لے جھوٹیکُٹ نوں جگا دتا سی۔ ہڑتال ختم کراونہا اُس
 دے کہتے ہتھ دی کھیڈ سی۔ دو چار جھوٹیاں نوں ہتھ پھیرن نال مسلا ہل
 ہو جانہا سی۔ پر اُس دی اتے ساہب دی سوچ وِچ ذمِن اسمان دا پھرک
 سی۔ ساہب نوں بھکھی مردی لیبر وِچوں جھوٹیاں دے اکس دکھائی دتے
 سن اتے اُس نوں گوگڑاں وَا لے مالکاں وِچوں۔ ساہب نوں پنج پیسے وِی
 بوری وُدھ منگدی لیبر دی اواد وِچوں جھوٹیاں دی بڑک سُنھائی دتی سی۔

اتے اُس نوں منتربیاں اتے افسراں دے رشتیدار ملّ-مالکاں دیاں
دھمکیاں وچوں۔ کس دی اینک دے شیشے دھندھلے بن اُس نوں سمجھ
نہیں آ رہی۔

بُجھے من نال اُس نے موٹر سائیکل سٹارٹ کیتا اتے تھانھے ولّ موڑ لیا۔
اُس نے ہساب کتاب لا کے دیکھیا رٹائر ہونہ وچّ دو ورہے رہندے سن۔
سپاہی رٹائر ہووے جاں انسپیکٹر کی فرک پیندے۔ جھوٹیکٹ کے ن
سپاہی توں انسپیکٹر بنھیا۔ جھوٹے کڈا کڈا مڑ سپاہی بنھ جاوے تاں کھڑا
پھاڑ گر جانھے۔ انسپیکٹر نالوں جھوٹے کٹّ بنھ کے رٹائر ہونھا چنگا،
بھاویں ن سارے رینک کھسّ جانھ۔

سارے رن نوجوان مُنڈے دے بھاشنہ اُس دے ذہن وچّ گونجدے رہے۔
جھوٹے اتے گنویاں دی شناخت کرن وچّ اُس دی مدد کردے رہے۔
سمجھاوندے رہے کہ چند سگیاں دے مون، چّ اُس نوں لوٹو جمات دا
موہرا نہیں بنھنا چاہدا۔

تھانھے تک پُجڈیاں پُجڈیاں اُس دیاں اکھاں اگے چھائی دھندھ اکّ پاسے
ہٹّ گی۔ اُس دا ڈولدا من ستھر ہو گیا۔

تھانھے پُجّ کے بگھیل سَنگھ سِدھا آدم-بُتّ شیشے اگے جا کھڑوتا۔ کئییاں
سالاں باد مڑے جھوٹیکٹ دے ن درشن کرنا چاہندا سی۔ جھوٹیکٹ
چڑھدی کلا وچّ سی۔ اُس دیاں اکھاں مڑ چیتے دیاں اکھاں وانگ چمکنہ
لگنیاں سن۔ اُس دے پھولادی ڈنلے کسے وی جھوٹے، تے ڈانگ پھیرن
دی تاکت رکھدے سن۔

جھوٹیکٹ نوں بگھیل سَنگھ دے موڈھے، تے لَشکدے دو سٹار اوپرے
اوپرے جہے لگے۔ وڈّیاں وڈّیاں ملاں دے مالکاں، منتربیاں اتے
اپھسراں دے رشتیداراں نوں کُٹنہ والا بھلا کدے دو سٹاراں دا ہگدار رن
سکدے!

صصص صصص کدے وی نہیں۔ ضضض ضضض اکھدے بگھیل سَنگھ
نے جھوٹیکٹ نوں دھرتی بلا دینہ والا سلوٹ ماریا اتے اکّ سٹار لَن کے
جیب وچّ پالیا۔

ہڑتال ختم ہونہ دی سُوچنا دے نال ہی اُن ن سٹار وِی ساہب دی ٹیبل اُپر
رکھ آئیگا۔

پل پل و دھدا پھاسلا

ماروتی دی پچھلی سیٹ، تے بیٹھے رام سروپ نوں لگ رہا سی جوین کجھ پلاں لی اُس نوں راج-گڈی مل گئی ہووے۔
 ن گل نہیں کہ ن پھلی واری کار وچ بیٹھا ہے۔ ن خُشنسب تان جنمیا ہی کار وچ سی۔ ن وی اہناں بھلے دناں، چ جدوں بہتیاں نے کار دے درشن وی نہیں سی کیتے۔ کاراں اہدے اگے پچھے پھر دیاں ہن۔ بھانت بھانت دیاں گڈیاں وچ بیٹھ کے کشمیر توں کننیا کُماری تک ہندستان دا کھڑا کونا ہے جہڑا اُس نے نہیں گھنمیا۔

پھیر کھڑی گل سی کہ رام سروپ نوں اپنا آپ وڈا وڈا لگ رہا سی؟ ن کس چاہندا سی کہ اہدے دفتر دے بابو، چپڑاسی، آندھی گیانڈھی اتے ہور سکے تان رشتیدار وی ہجوم بنہ کے آئے اکھاں پھاڑ پھاڑ اہنوں تگنہ ن اچھا کار دی پچھلی سیٹ، تے بیٹھینہ کر کے جاگی سی جاں سونے نال لڈے سیٹھ دے برابر بیٹھنہ کر کے تے جاں پھیر بندے جھٹے سیٹھ ولوں کیتیاں جا رہیاں مینتاں کر کے اُس نوں کجھ پتا نہیں سی۔

سابب نال کار وچ بیٹھ کے کوٹھوؤں کچھری اتے کچھروں کوٹھی جانھا اہدی ڈنوٹی وچ شامل ہے۔ اچ کل کھڑا سیشن جج ہے جس کول نوین توں نوین ماڈل دی کار نہیں۔ اردلی تھوڑا جہا وپھادار ہووے تان کار نوں بھاوین ریہڑے وانگ ورتدا رہے۔ ن تان خاندانی اردلی ہے۔ وفاداری اُس وچ کٹ کے بھری ہوئی ہے۔ اہناں دیاں کئی پڑھیاں افسراں دی سیوا کر دیاں آ رہیاں ہن۔ بچپن توں ہی ودھیا توں ودھیا چنڈا ن ہنڈھاؤندا آ رہا ہے۔ بھاوین ادھر-انھیاں ہی سہی۔ اِس لی کار وچ بیٹھنھا اہدا سونک نہیں۔ پر جے مالکاں والی سیٹ مل جاوے، پھیر تان لوکاں تے تھوڑا بہت روپ پاونہ نوں دل کر ہی آندا ہے۔

چھٹی والا دن سی۔ چارے پاسے سننساں سی۔ ٹھاٹھ دیکھنہ والے بہتے نہیں سن۔ اُنجھ وی کار ہوا نال گلاں کردی جا رہی سی۔ کسے دی نگل پیا وی ہووے تان وی کھڑا اگلے توں پچھانہ ہو سکی ہونہی ہے کہ پچھے بیٹھا رام سروپ ہی ہے۔

نِراش ہو کے اُبنے سارا بوجھ پچھلے گدے ، تے سٹ دتا اتے نیند دے
جھولے اُبنہ لگا۔

ڈاکٹر دی رہائی دا پروانا رام سروپ دی جیب وچ سی۔ کجھ منٹ پہلاں
ڈاکٹر دی پُلس ہراست دے اٹھتالی گھنٹے پورے ہوئے سن۔ اک ادھ
گھنٹے دی ہیرا پھیری تاں پُلس والے ارام نال کر دندے ہن۔ ودھ گھنٹیاں
لی چڑھاوا ودھ چڑھاونا پیندا ہے۔ پروانے نوں تھانھے پہنچانہا رام
سروپ دی ڈنٹوٹی ہے۔ ن رام سروپ دی مردی ہے کہ ن سرکاری ہدانتاں
انسار کسے ٹٹی جہی بس ، تے چڑھ کے تین گھنٹیاں وچ تھانھے پُجے
جاں ماروتی وچ بیٹھ کے ادھے گھنٹے وچ۔ کھڑا مورکھ ہے جہڑا نوں
نکور کار چھڈ کے ، ٹٹی سڑک تے ہچکولے کھاندی بس وچ بیٹھ کے ،
نالے بکھیاں بہناوین نالے ٹییاں دا ریتا پھگے۔

مینتاں ترلے کرا کے رام سروپ نے کار وچ بیٹھنا منن لیا سی۔ جے
کدھرے اٹھتالی گھنٹیاں دے اندر اندر رہائی نا ہوئی تاں ڈاکٹر نے سسپینڈ
ہو جانہا سی۔ سسپینڈ ہونہ نال جو نکسان ہونہا سی ن انگلاں ، تے نہں
گنہیا جا سکدا۔

سوچ سمجھ کے ہی اہناں نے رام سروپ نوں صصص سکاچ ضضض
نال ہوا پیاجی کرنا دا وادا کیتا سی تے کار وچ بٹھایا سی۔
کار وچ بیٹھا رام سروپ وار وار ٹی □ وی □ دے اس مرید نوں اسسساں
دے رہا سی۔ جس نے رشوت دے کیس وچ ڈاکٹر نوں پھسا کے اہناں دے
بھاگ جگائے سن۔ ڈاکٹر دی گرفتاری ساریاں کچھریاں لی وردان بنہ
کے آئی سی۔ کجھ ہی گھنٹیاں وچ چارے پاسے نوٹ ہی نوٹ ہو گئے سن۔
اہو جہے ہی کجھ نوین نوین نوٹاں دی اس رام سروپ لای بیٹھا سی۔
ڈرائیور نال گلے لگا شام سندر اپنی سوم بھینہ تے کھجھ رہا سی۔ جس
ہساب نال رشوت لی جاندی ہے جے اسے ہساب کھرچی نا جاوے تاں
نینجا ماڑا نکلدا ہے۔ ٹھیک ہے ڈاکٹر جج نال بیٹھ کے جویا کھیڈا سی ،
اکلے دارو وی پندے سن۔ ویلے کویلے مپھت دوائیاں وی گھلدا سی۔
پھیر وی جے سرکاری وکیل دی ہاں وچ ہاں نا ملدی ن اکلہ ہی کر سکدا
سی؟ وجلینس والیاں توں تاں وڈے توں وڈے جج ہل جاندے ہن۔ اس

بانہنے، چ دلیری کتھے! ڈاکٹر دے کبے سُبھاا نے مِٹراں نالوں ذیادا
دُشمنہاں دی لسٹ لنبی بنھا رکھی ہے۔ اکّ دو اُپرلے افسراں نوں چھڈ
کے باکیاں نوں تاں بنّدا ہی نہیں سمجھدا۔ ماڑی جہی گلّ، تے جے
سرکاری وکیل نال نا وگاڑی ہندی تاں نِ دِن نا دیکھنھا پیندا۔ اگے کھڑا
کوئی گلت کنم نہیں کیتا۔ بناں چہر پہاڑ کرے پوسٹ مارٹم دیاں رپورٹاں
دے دندے۔ بناں سٹّ توں چھٹی بنھا دندے۔ پھیر جے سرکاری وکیل دے
آکھے توں پھٹیس سرٹپھکیٹ بنھا دندا تاں کھڑی آپت آجانھی سی۔
ڈرائونگ لائیسینس وچ پھٹیس سرٹپھکیٹ دُو۔ اُدا کھڑا کنم رُک گیا؟
ہسپتال، چ وہ ڈاکٹر نے۔ اس نوں چھڈیا کسے ہور توں کرا لیا۔ ہنہ اگلے
دا دا لگ گیا۔ ساریاں یاریاں بھلا دتیاں۔ ٹھوک وُجا کے پنجاب دناں دا
پُلِس رمانڈ لیا اُسے وکیل نے۔

چنگا ہوئیا شام سُندر نوں وُکت سر پتا لگ گیا۔ کھچّ-دھون کرکے اُہنے
ذمانت کرا لئی۔ سسپینڈ ہونہ نال اُہناں دے گھروں دانھے تاں نہیں سی مُک
جانھے، پر کئی ڈھکے ڈھول ننگے ہو جانھے سن۔ دواییاں دا سارا سٹاک
کھاہا پتا پئے۔ دواییاں تاں پنجاب میڈیکل سٹور راہس وک وی چُگیاں
ہن۔ سٹاک نل کرنا رن گیا۔ ہسپتال دے سارے کیمتی اُوڈار ڈاکٹر متل دے
کلینک وچ پئے ہن۔ وادھو سمیں وچ ڈاکٹر اُتھے ہی پریکٹس کردا ہے،
پھوڑے پھنسیاں توں لے کے دِماگ تک دے اپریشن اُتھے ہی ہندے ہن۔
پچھوں بھاویں مرید ہسپتال، چ پیا ارام کردا رہے۔ لنگوٹئے یاراں توں نِ
وی نہیں سریا بئی ڈاکٹر تاں پھڑیا گیا پچھوں اُوڈار دواییاں تاں پوریاں
کر دینہ۔ وِجلینس وِلیاں دا کی پتے؟ جدوں مگر پے جانہ تاں پوتریاں تک
پھول دندے نے۔ گُریشن دے کیس دا انتظام تاں مرید دیاں مینتاں ترلے
کرکے جاں کُجھ لے دے کے ہو جائیگا۔ کدھرے گبن دا کیس بنھا گیا تاں
نانی یاد آ جاؤ۔ اُہناں دا سوچیا ہونھے ڈاکٹر تاں پھس گیا، مال ہذم کرو۔
اُہناں نوں نہیں پتا شام سُندر ہالے جُوندا ہے؟ سٹاک پورا کرن اتے
مُکدّمے دا کھرچ کڈھنہ لئی ڈاکٹر دا کُرسی، تے بنھے رہنھا بہت ذروری
ہے۔ اسے لئی ستاں پتنہاں دا تارو، ڈاکٹر دا سالا شام سُندر میدان وچ نتریا

ہے۔ کاپھی سارے مورچے پھتہ ہو گئے۔ اکو باکی ہے۔ اِک دو گھنٹیاں
دی ہیر پھیر کر کے ڈاکٹر دی رہائی اٹھتالی گھنٹیاں دے اندر اندر کر اونها۔
رام سروپ اہناں دیاں گلاں سُنھ سُنھ خُش ہندا رہا۔ چنگا ہوئیا کچھری
پُجِدیاں پُجِدیاں اہناں نوں ترکالاں پے گئیاں۔ درکھاست کوٹھی دتی تاں ہی
رام سروپ دا داا لگا۔ سہگل وکیل دی دریا۔ دلی دُور دُور تک مشہور ہے۔
مُنشی انا ہی کمنا۔ سائلاں توں بہاویں پنجن لئے بہاویں سو اہلکاراں دے
ہتھ تے پنچ توں ودھ نہیں دھردا۔ چنگا سی اُس سمیں کدھرے بیٹھا دارو
پی رہا سی۔ کوٹھی ورن دی ہنمت نہیں پئی۔ جے ریڈر وی ہادر ہندا تاں
وی دساں توں ودھ پلے نہیں سی پینھے۔ موٹا بُرک اُس نے مار لینھا سی۔
سُنھوائی سمیں اُن سی، وکیل سی جاں پھیر ساہب۔ اشارے نال وکیل نے
شام سندر نوں سمجھا دتا سی۔ ساہب نالوں ودھ کتّم رام سروپ نے کرنا
ہے۔

ذمانت تاں ہو سگدی سی جے نوٹس دی تمیل ہووے۔ تمیل کرائے جاں نا
ن رام سروپ دی مرزی۔
باہر نکلِدیاں ہی شام سندر نے وہ دا اِک کڑکڑ کردا نوٹ اُدی جیب وچ
اڑا دتا۔ ن پیشگی سی۔ تمیل ہو گئی تاں سکاچ دی بوتل الگ۔
ادھا نشا تاں رام سروپ نوں سکاچ دا ناں سُنھ کے ہی ہو گیا۔ نوویں نوٹ دا
نشا وی نوں دلہن ورگا ہندا ہے۔ شائد اِسے لئ شام سندر نوویں نوٹاں دی
گٹی لے کے آئیا سی۔ نوویں نوٹاں دی کیمت بہاویں اُنی ہی ہندی ہے، پر
کھچّ مکناتنسی ہندی ہے۔ پنچ دا نوٹ پنجاباں جننا کتّم کردے۔
خیالی نشے، چ جھومدے رام سروپ دا سائیکل دے پیڈل مارِدیاں بھورا
وی نور نہیں سی لگ رہا۔ وجلینس انسپیکٹر کدھرے گائب سی۔ نا گھر نا
دفتر۔ کوئی اکھدا مسل تیار کردے۔ کوئی اکھدا ساہب دے پیش ہو گئے۔ پنچ
دس رُپیاں دی گل ہندی رام سروپ ڈھوپس نا ماردا، ڈھائی تنن سو دی
سکاچ نہیں سی چھڈی جا سگدی۔

رام سروپ پُرانھا گھلاٹیا سی۔ مرزی ہووے تاں پُلس وایاں دا کھرا لبھنھا
کوئی اوکھا نہیں سی۔ ہنیرا ہو چلے۔ ذرور کتے دارو پندا ہوو۔ دارو
پندے پُلس والے نوں بلاونھا شیر دی پُوچھ نوں ہتھ لاونھ والی گل ہندی

ہے۔ گھوڑے چڑھیا تاں سپاہی وی ججّ نوں گالہ کڈھ دندے۔ اُن اردلی ہے
تے ساہمنھے انسپیکٹر۔

چونک، چ کھڑی ماروتی، شام سُندر دی نوٹاں نال بھری جیب اتے سکاچ
دا نشا وی تاں گھٹّ نہیں۔ اہو جہا سال وچّ اکّ ادھا دن ہی اُندے۔
صصص صصص سیشن ججّ دا نوٹس ہے۔ اُہدی کی مجال جواب دے
دیوے۔ ضضض ضضض سوچ کے رام سُرُوپ نے بِنمت بٹوری تے باہر
گارد تے کھڑے سپاہی ہتھ نوٹس اندر گھلّ دتا۔

رام سُرُوپ ایویں ڈر رہا سی۔ نوٹس نوں اُن بیہے کڑن وانگ پیا۔ اُہنوں
سگوں اکّ پیگ وی ملیا اتے پنج چار پندر دے پگورے وی۔ اکھر اُن
شیشن ججّ دا اردلی ہے۔ مکھول دی گھگری نہیں۔

کسے ودھیا برانڈ دی وسکی نے اُہدا سارا تھکیواں لان دتا۔ اُن وسکی دا
کمال سی جاں شام سُندر توں ملنہ والے انام دا اُہنوں کوئی پھرک نہیں۔
اکّ اکّ کر کے رام سُرُوپ نے سبھ افسراں دیاں کوٹھیاں شام سُندر نوں
دکھائیاں۔ ڈسٹرکٹ اٹارنی دی، اُہدے دوست آیس ڈی او □ دی،
وِجیلینس انسپیکٹر دی، اُہدے کھاس مٹر پرو □ گلّ دی۔ اُہنے شام سُندر
نوں سمجھا وی دتا کسے نوں وچّ پاونہ دی ذرورت نہیں۔ سدھے جا کے
سلام کرو بیہتر رہیگا۔

صصص صصص جہڑی مرذی اے چکّ لے۔ ضضض ضضض سارے
کنم جدوں نیڑ گئے تاں شام سُندر نے وسکی دے ڈبے ولّ اشارا کر کے
پھراکھ دلی دکھائی۔

صصص صصص میں سکاچ کی کرنی اے؟ جو سردے پیسے ہی دے
دیوے۔ ضضض ضضض رام سُرُوپ نوں سکاچ نالوں نوٹاں دی چمک
پیاری لگی سی۔

سودا مہنگا نہیں سی۔ پتا نہیں ہالے کس کس دے درواڈے، تے دستک
دینھی پئے۔ سکاچ ہر تھان چلیگی۔

سوچ سمجھ کے شام سُندر نے سو دا اکّ نوٹ رام سُرُوپ ولّ ودھایا۔
صصص صصص اینی بھکائی دے سارے سو ای ... ضضض ضضض
رام سُرُوپ چونک پیا۔ اکّ وار تاں دل کیتا نوٹ وگلی کے اُہدے موٹہ، تے

مارے۔ ن شریام ٹھگی سی۔ ماڑی توں ماڑی سکاچ وی تِنن سو توں گھٹ
نہس اُنڈی۔ پورے دو سو دی ٹھگی۔

صصص صصص توں گھبرا نا۔ تیرا بھانگا کلّ نوں کڈھ دینا گے۔ سارا
کنم تاں توں ہی کرنیں۔ ضضض ضضض متھے دِیاں تِنڑیاں نوں
بھانپدیاں شام سندر نے اِک دس دا نوٹ ہور اُبدے ہتھ وچ پھڑا کے گڈی
تور لی۔

سبر دا گھٹ بھرن توں الاوا رام سروپ کول کوئی چارا نہیں سی۔ چلے
سو ہی سہی۔ کھڑا منگی ویچی ہے۔ سوچ کے اُبنے گسا ٹھنڈھا کیتا۔
کلّ نوں گلّ کھولہے بناں پیر نہیں پٹنھا۔ چھٹی ہے۔ رام سروپ بناں کوئی
تھانھے نہیں جا سکدا۔ تھوڑی جہی وی ایناں ڈھلّ مس کیتی ابو جہی بس
، چ جا کے بیٹھوں جہڑی چھے گھنٹیاں ، چ تھانھے پُجے۔ اگلے دِن جنم
دِیاں چلاونہ دِیاں سکماں گھڑدا۔ رام سروپ کدے خُش ہندا تے کدے
اُداس۔

نوویں نوٹاں دا شوکین سی رام سروپ۔ چاہندا سی سو دے نوٹ نوں کھیس
دی تہ وچ پا کے پیٹی ، چ رکھ دیوے۔ پر ایناں وڈا نوٹ سانہہ کے نہیں
سی رکھیا جا سکدا۔ چھوٹے دا بیگ پھٹیا پئے۔ وڈے نوں صصص گائڈاں
ضضض لے کے دینھیاں نے۔ پڑھائی نوں چنگا موٹہ مار آیندے۔ کی آے
چار جماتاں پڑھ ای جائے! ن کھڑا وکیل جان جج بنہ نہیں سکدا؟ پھیر
وارے نیارے۔ پڑو تاں ہی جے وچارے کول ساریاں کتاباں ہونھگیاں۔
سنتی نوں وی چپلاں دا جوڑا لیا ہی دیوے۔ توپے لا لا ن ہنّی پئی ہے۔
اگے تاں ساہب دے گھروں کوئی جوڑا جٹی ملّ جاندی سی۔ بچت ہو
جاندی سی۔ اس ساہب دے بچے کنیڈا ، چ رہندے نے۔ میاں بووی نے۔
ایناں کھڑا کنھکاں گڈن جانھے بئی جوڑے ادھ-رانھے ہو جانہ دو سال ہو
گئے ، کدے اتلے نوں تیرّ وی نہیں آئی۔ دس پنڈراں ن آپنھے لی وی
رکھیگا۔ جدوں کدے اُدھیانھے گیا پنچ چار ہور پا کے ودھییا جہا کوٹ
لیائیگا۔ سردی ٹھاٹھ نال لنگھ جاؤ۔ ساری رات اُسل-وٹے آیندا رام سروپ
اِک نوٹ نال کی مسلے ہلّ کردا رہا۔

تھانھے وَلّ جاندی کار وِچ بیٹھا رام سرُوپ باگی ہو چلیا سی۔ تُرن توں پہلاں اہنے ساپھ اکھ دتا سی پیسے نہیں اہنوں بوتل چاہدی ہے۔ بھٹھ، چ پئے تُبر! اہنوں اکلے نوں لکھ کے تاں نی دتا بی سارا دن کوہلو دے بیل وَانگ جُریا رہے۔ تُبر دے سیاپے تاں مُکنھے ہی نہیں۔ کدے کسے جواک دی ادھرنگ نال تُنگ سُک گئی، کدے کسے نوں مرگی دے دورے پینھ لگ پئے، بڈھے نوں دما ہو گیا تاں بڈھی نوں ٹی □ بی □۔ کدے کسے نوں لوہڑی بھیجنھی ہے کدے کڑویا۔ بھاویں کجھ وی ہووے اچ پوری دی پوری بوتل پی کے ہی رہیگا۔

شراب پینھ دا اہنوں کوئی بہت شوَنک نہیں۔ اہنے ودھییا توں ودھییا شراب پیتی ہے۔ پر اُن پینھی وی کوئی پینھی ہے؟ جاں تاں افسراں نوں ورتاوندے ورتاوندے چوری پیگ لاو جاں پھیر بوتل، چ بچدی سڑاکو۔ جیناں چر ڈر دی تلوار سر، تے لٹکدی رہے نشا چڑھدا ای نہیں۔

نہا دھو کے، اذاد ہو کے اُن بیٹھک وِچ بیٹھیگا۔ ساہمنھے گھر والے مُنشی اتے نال والے دیسو نوں وی بلانئیکا۔ سالے سکولاں دے چیڑاسی نے۔ بھکھ ننگ نال گھلدے رہندے نے۔ سکاچ تاں کی اہناں نے تاں کدے اہناں ناں وی نہیں سُنھیا ہونھا۔ ماسٹر تاں اہنوں نوں صصص چل ضضض وی نہیں پلاوندے۔ لیڈری ذرور جانھدے نے۔ مین اہناں نوں پلائون۔ نالے کاجو کھوائوں۔ پگوریاں جہیاں نال تاں سواد ای نی اُنڈا۔ جے سکاچ آے تاں کاجو وی ہونھ جس کَنم لکی دساں دا نوٹ اہنے پہلاں ہی سنبھال رکھئے۔ پتا آے کاجو مُٹھی توں ودھ نہیں اُنھے۔ پر کاجویاں دا نال کھڑا رجنے۔ کدے ادھا کھا لیا، کدے پورا۔ اس گلّ دی ہدائت دیسو اتے مُنشی نوں پہلاں ہی کرنی پو۔ کاجویاں لئی تاں وڈے وڈے افسر کاہلے پے جاندے ہن۔ اُن تاں پھیر وی چیڑاسی نے۔ اُن وی سکول دے۔

ہوا، چ کلابادیاں لاوندے رام سرُوپ نوں پتا نہیں سی لگا کدوں سٹھ کلومیٹر دا پینڈا مُک گیا۔ اہنوں اُدوں ہی پتا لگا کدوں کار گلیاں دے ونگے ٹیڈھے موڑ کٹھ لگی۔

کار اہناں اِک پھر لانگ پچھے ہی کھڑا دتی۔ شام سُندر نوں پتا سی کار دیکھ کے تھانھے والیاں دا پیر بھاری ہو جاندے۔ جتنی ٹھاٹھ نال تھانھے

جاوگے انا ہی صصص وٹا ضضض وڈا رکھنہگے۔ اسے لئ گل، چ
 لٹکدی سونے دی چینی نوں اہنے کالر اتے بنینہ بیٹھاں لکو لیا سی۔
 صصص صصص لے بئ چودھری! آپاں ڈاکٹر دی ربائی اٹھالی گھنٹیاں
 دے اندر اندر کراونہی ہے۔ توں آپنہی پوری وُل لا دے۔ ضضض
 ضضض

گڈس اتر دیاں ہشام سندر نے رام سروپ دی پٹھ تھاپڑی۔
 ن کھڑا وڈا کتم ہے۔ رام سروپ چاہے تاں بندے نوں اُنجھ ہی چھڈا کے
 لے جاوے۔ اتھے تاں تھانہیدار اہدے گھر دا ہے۔ سر دُول سنگھ جدوں
 اہدے تے ماسٹرنی نال بلاتکار کرن دا مُکدما چلیا سی تاں رام سروپ نے
 تنوں منوں اہدی مدد کیتی سی۔ مَوکا لگدیاں ہی کئی وار ساہب کول اہدی
 تریپھ کیتی۔ تِنن پیشیاں گوں چڑھائی کر کے اُنڈے رہے۔ رام سروپ
 موڑدا رہا۔ کدے مسل ادھر ادھر کر کے۔ کدے ہور مُکدما پہلاں اڑا کے۔
 جدوں تک رازناما نا ہو گیا رام سروپ نے کسے دی پیش نا جانہ دتی۔
 ہُنہ بھلا ن کھڑا کتم ہے؟ ربائی گیاراں دی تھان دس وُجے پاونہی ہے۔
 اِنے نال ہی رام سروپ دا چار پنچ سو بنہ جاو۔ آپنہے بندے دا ابو پھاندا
 ہندے۔

رام سروپ نے کُرتے پجامے دے وٹ کڈھے، جُتی توں مٹی جھاڑی،
 وَاں وچ کنگھی کری اتے اِک اِنمپورٹڈٹ سِگرٹ سلگھا کے سدھا ایس
 □ ایچ □ او □ دے دیپتر وُل ہو لیا۔ شام سندر وی کبوتر وانگ اکھاں
 جھپکاوُندا اہدے پچھے ہو لیا۔

سبھ توں پہلاں اہدی نذر بلبیر بولداری، تے پی۔ لو بوتل تاں کھری ہے۔ شبھ
 شگن ہے۔ پر ہالے بلبیر کول کھڑن دا وُکت نہس۔ جِننی دیر ہوویگی انا ہی
 اوکھا ہونہا پئیگا۔

گلام الی تے اہنوں چڑ آئی۔ رام سروپ نوں دیکھدیاں ہی پٹھ بھلا لئی۔ رام
 سروپ دا ہاسا نکل گیا۔ گلام الی سوچدا ہونہے رام سروپ وُگار پاونہ آئیا
 ہوو۔ سیشن جج دی وُگار وی گھٹ نہس ہندی۔ گھٹو گھٹ وِسکی دی پیٹی
 جاں پنچ چار دناں لئی کار جاں پھیر گاں مجھ سوچدا ہوو آپے ایس □ ایچ
 □ او □ سمجھو۔ ٹن وچ ہی پھاندے۔ تھانہے دا اسول ہی وُکھڑے۔ جہڑا

بولے اُبو کُنڈی کھولہے۔ اُنہے رام سُرُوپ توں وُگار پُچھ لئی تاں اِیس □
 اِیچ □ او □ نے آکھ دینہے صصص صصص چل تُوں ہی پُری کر دے۔
 پھیر دیکھ لانگے۔ ضضض ضضض پچھوں دیکھنا دکھاؤنہا کِس نے
 بے!

صصص صصص جاں پرہے سُوما۔ اجّ رام سُرُوپ منگنہ لئی دینہ ائیے۔
 ضضض ضضض سوچدا رام سُرُوپ چک چک کے سدھا اِیس □ اِیچ □
 او □ دے دپھتر جا وُڑیا۔ گونہ روک سكدے اُنوں۔ ماڑی موٹی کسے نے
 صصص تُوں تان ضضض کیتی نہس تان پیشی بھگتان ائے نوں اُنہے
 سارا دِن دھپے بٹھاییا نہس۔ بہتا اکرے تان ساہب دے کَن، چ پھوک مار
 کے نوٹس وی دِوا سكدے۔ ساہب توں اُبدے کھلاپھ اِیس □ اِیس □ پی □
 نوں لکھوا سكدے۔

سوہرے سرڈول سِنگھ نے اُبدی پروں ائے نہس کیتی۔ پیراں، تے پانہی ائے
 نہس پینہ دتا۔ آکھدے ڈاکٹر دے دُشمنہاں دی گنہتی بہت زیادا ہے۔ کئی
 ڈاکٹر گیڑے مار گئے نے۔ اُنہاں دا اِتراج ہے کہ ن ڈاکٹر مِتل نال ملیا
 ہوئیے۔ سارے مرید اُتھے ہی گھل دندے۔ باکی ڈاکٹر بھکھے مردے نے۔
 کمِسٹ تان دھرنا دینہ نوں پھردے نے۔ ساریاں پرچپیاں پنجاب مِڈیکل
 وَا لے دے ہی جانڈیاں نے۔ باکیاں دِیاں دو اِیبیاں نامندو ر کر دندا ہے۔
 کئی سرکاری ڈاکٹر چنڈیگرھ نوں چڑھ وی گئے نے۔ بدلی لئی۔ لوک ڈاکٹر
 مِتل اتے پنجاب مِڈیکل وَا لے دے چھاپا مارن لئی نور پاوندے نے۔ اِبو
 جہے ہلاتاں وچّ ڈاکٹر دی مدد کرنا کھترے توں خالی نہس۔ اُبدی مجبوری
 ہے۔ ن وی سرکاری نوکر ہے۔ اُتے اپھسر کَن کھچنہ نوں بیٹھے ہن۔
 شام سُنڈر ساری سیاست سمجھ گیا سی۔ ن تان پہلاں ہی اِنمان لائی بیٹھا
 سی ن اکلے ٹی □ بی □ وَا لے مرید دی شرارت نہس۔ اُنوں کی پتے
 وِجلینس کی ہندے۔ ذرور کِسے دی چک ہے۔ ڈاکٹر منندا ائے نہس سی۔
 اکھے اُبدی کِسے نال کوئی دُشمنہی نہس۔ دیکھ لے دُشمنہاں دِیاں لائیناں۔
 رام سُرُوپ دے ہاڑے، سیشن ججّ دی رشتیداری دا ہوا لا جدوں گُجھ وی
 سرڈول سِنگھ نوں پگھلا نا سکیا تان شام سُنڈر نے اُنہے ہتھیار سنبھالے۔

پینٹ دی کھبی جیب ، چ پائیا اِک لِفافا ہولی دے کے اُہنے رام سُرُوپ دے پٹاں ، تے رکھیا۔ رام سُرُوپ نے ن لِفافا میڈ دے بیٹھاں دی تھانہیدار دے پٹاں تک پہنچا دتا۔ سر دُول سِنگھ نے رام سُرُوپ دا ہتھ وِی گھٹیا اتے لِفافے دی موٹائی دا وِی جائجا لیا۔

صصص صصص تُسِس بُہتا کھہڑے پیندے ہو تاں کوئی رن لبھ لینھے ہاں۔ پھیر وِی ن ملادم بھائی ہے۔ ضضض ضضض
 اکھدے آیس □ ایچ □ او □ نے بیل کھڑکائی۔ اردلی نوں بُلا کے صصص لمکیاں ضضض دا بُکم دتا۔

صصص صصص نالے رام سُرُوپ نوں کُیاٹر ، چ لجا کے اِہدی سیوا کرو۔ بڑے کَنم دا بندا ہے ن۔ ضضض ضضض رام سُرُوپ دی ہادری ، چ گھٹن مہسوس کردے تھانہیدار نے اردلی نوں دوسرا بُکم سُنھائیا۔
 رام سُرُوپ دا کُیاٹر وِچ دل نہیں سی لگ رہا۔ اُہنوں اپنے کَنم دی تلب سی۔ اردلی نے ہورے پھکر پا دتا۔ مُنشی دی ڈاکٹر نال کوئی پُرانھی لاگ ڈاٹ سی۔ مُنشی نے تاں اِک مِٹ لئ وِی ڈاکٹر نوں ہُوالات صصص

بابر نہیں کڈھیا۔ ایم □ ایل □ ہے □ دی وِی پروں نہیں کیتی۔ آیس □ ایچ □ او □ نوں وِی نہیں گُلّیا۔ مُنشی دی کِسے صصص سہیلی ضضض نوں اُہنے صصص مٹیرنٹی لیو ضضض ودھاونھ توں نانہ کر دتی سی۔
 اِنّی گل ہندی تاں وِی کوئی نہیں۔ اُہنے کِسے کنپائوڈر راہس ڈیڈھ سولے کے جھٹ چھٹی منجور کر دتی۔ مُنشی ہنہ اپنےیاں پاوراں دکھاونھ تے تُلّیا ہوئے۔ اُنجھ سپاہی کھڑا اُس تے خُش ہے۔ جدوں وِی کدے کنمس کارس ہسپتال جاندے تاں سوئی بگھیاری وانگوں پیندا سی۔ رام سُرُوپ نوں لگدا سی اُہدا کَنم بننا مُشکل ہے۔ چلو وادھو پیسے نہیں ملنھگے نا سہی۔ سکاچ تاں کدھرے نہیں گئی۔ ن تاں اُہنوں بُکم تھانھے جلدی پہنچانھ لئ ملنھی ہی سی۔ بُکم دستی نہیں سی لے کے آئیاں!
 دوچتی ، چ پیا رام سُرُوپ مُنشی کول آ بیٹھا۔ دیسی شراب پنھ نوں اُہدا دل نہیں سی کردا۔ اِک پیگ وِی لا لیا تاں سکاچ دا مذا جاندا رہیگا۔

جس ڈھنگ نال مُنشی تھانہیدار نوں بھجّ بھجّ پے رہا سی۔ اُس توں تان ستّری دی گلّ ٹھیک لگدی سی۔ ایس □ ایچ □ او □ خُد چل کے وی آئی۔ پھس دا لالچ وی دتا۔ اُن اربال ٹسّ توں مسّ نہیں ہوئی۔ تِنّ گھنٹے اُپر دی لنگھ چُکے سن۔ اُن تان تِنّ مِنٹاں دی ریات لئی تیار نہیں۔ اُہدی بولداری ڈاکٹر نے مٹی، چ رولی سی۔ اُن وی اُہدی ڈاکٹری نوں کھوں، چ دھگا دے کے ہی چھڈیگا۔

گلّ نا بنھدی دیکھ کے سرڈول سنگھ نوں جیب وچلے بھاری لفافے دا فکر پیا۔ پڑھے لکھے بندے بن۔ کی پتے واپس منگ لینہ۔ شام سنڈر اتے ڈاکٹر دی کھموشی اسے گلّ دی سوچک سی۔

صصص صصص پھیر کی پھاندا ہوئی۔ اکھر تیس ایس □ ایچ □ او □ ہو۔ تھانہ دے مالک۔ کُجھ وی کر سکدے ہو... اُن تان پھیر گلّ نا بنھیں... ضضض ضضض شام سنڈر دی اواد وچ تر لا وی سی تے روہب وی۔

صصص صصص سوُن دے ایس □ ایچ □ او □ ہاں۔ جدوں دا اُن بیڈ ایلیمینٹ پُلس، چ بھرتی ہوئیے ساڈا بھٹھا بیٹھ گیا۔ کوئی ڈسپلن نہیں۔ کسے وڈے چھوٹے دی کدر نہیں۔ ہر کوئی چودھری بنھیا پھردے۔ ضضض ضضض ڈاکٹر دے مذبوت موڈھیاں، تے ہتھ دھر کے باہر ولّ لجاندا سرڈول سنگھ تر لے لینہ لگا۔

صصص صصص تیس پھکر نا کرو۔ مہکمے نوں رپورٹ تان میں ہی کرنی ہے۔ پہلاں تان رپورٹ گھلدا ہی نہیں۔ گھنھی پے ہی گئی تان ٹھیک کر کے بھیجوں۔ مُنشی نے کھڑا بیٹھے رہنھے۔ سوڈا کٹم میرے جنمے۔

سالا بھاویں روجنامچا کھڑا نا پھوکنا پئے۔ ضضض ضضض سرڈور سنگھ دیاں گلاں اہناں نوں ہوائی پھائراں وُرگیاں لگیاں۔ موکے دے افسر سی۔ ہور کر وی کی سکدے سن۔ شائد کدے شرم کھا لئے۔ پچھے ترے اُنڈے رام سروپ دا کسے نوں خیال نہیں سی۔ اُہدا سارا مجا کرکرا ہندا جا رہا سی۔

گیٹ تک چھڈنہ آئے سرڈول سنگھ نے وی اُہدی جات نا پچھی۔ اس توں رام سروپ ہور وی چڑ گیا۔

ڈاکٹر تے شام سُندر گڈی وچ جا بیٹھے۔ پھیر وی کوئی اُس وَل نا جھاکیا۔
بیشرمی دھار کے جدوں اگلی سِٹ، تے بیٹھنہ لئی اہنے ہینڈل نوں ہتھ
پائیا تاں ڈرائیور تڑکیا:

صصص صصص بس سٹینڈ نال تاں ہے □ ... وہ گج وی نہیں ...۔
ضضض ضضض

صصص صصص شاماں پے گئیاں ... ہنہ کوئی بس نہیں جانھی ...
نالے میری بوتل □ ... - ضضض ضضض

صصص صصص کاہدی بوتل بی؟ وہ ہزار پہلاں ئے کھوں، چ پے گیا۔
ضضض ضضض شام سُندر ائیں اہسان کرن لگا جوئیں سارا کسور رام
سرُوپ دا ہی ہووے۔

صصص صصص چل دپھا کر۔ ضضض ضضض آکھ کے ڈاکٹر نے اک
دساں دا نوٹ اُس وَل ودھائیا۔

رہم کرن نوں ن کوئی منگتا ہے؟ سارا دین کھراب کیتے اہنے۔ ساہب دی
کوٹھی رہندا وہ تہ تاں پھیر وی نہیں سی چھڈدا۔ کتم وی رام سرُوپ نے
اہناں دے کہنہ مُتابک کیتا۔ وادے توں بھجنہا کتھوں دی انسانیت ہے؟
وہ ہزار اہدے تے تاں نہیں کھرچیا؟ اہدے تاں سو دے سو ہی چُبن لگے
نے۔

بھرا پنتا رام سرُوپ دو کدم پچھانہ ہٹ گیا۔
رستا ساہب سی۔ کار اگے ودھی۔

ودھیا ہتھ پچھانہ کھچنہا ڈاکٹر دی وی آدت نہیں سی۔
نوٹ اہنے ہوا وچ اچھال دتا۔

رام سرُوپ ہور وی بیڈت مہسوس کرن لگا۔ اہدیاں سوہیاں اکھاں
کوٹھیاں، چ الوپ ہندی کار نوں چپ چاپ تگدیاں رہیاں۔

بلی ولوں جھنجولے چوچے وانگ تھر تھر کنبدا رام سرُوپ کدے اپنے
کھسے نوں ٹٹولدا جس وچ دو چار اٹھیانیاں چیانیاں توں ودھ کجھ نہیں

سی، کدے سٹھ کلومیٹر دُور رن گئے اپنے کُیاٹر بارے سوچدا جتھے
پُجنہ لئی گھٹو گھٹ بارہاں رُپے چاہدے سن اتے کدے ہوا، چ تردے اُس

نوٹ وَل تگدا جہڑا ہر پل اُس توں دُور دُور ہندا جا رہا سی۔

لام

اَجّ کَلّ دے بلدے دِناں وِچّ بلدیو نوں چنڈیگرہ گِیاں پَنجواں دِن سی۔ نا
کوئی سُکھ سُنہیا نا کوئی کھبر سار۔ اُدیک اُدیک سارے تَبّر دِیاں اکھاں
پکّ گئییاں سن۔

دیوی دیوتیاں دِیاں تسویراں اگے متھے رگڑدی، تَلّیاں وُجاوَندی، پیراں
فکِراں نوں دھانڈی اتے سارا دِن مالا دے منہکے پھیردی بُڈھی ماں
آپنھے آپ اتے اتے دیوتیاں تے کھجھ-کھجھ پیندی۔ اُس چنّدری دی ذدّ نے
ہی بلدیو نوں چُراسی دے چکّر وِچّ پائیا سی۔ بُڈھی نوں سمجھ نہس سی ا
رہی، رادھے پنڈت دے آپا، شاستری دے تبت، مولوی دے ہتھولے،
آتھن اُگھ دے پاٹھ، پیراں فکِراں اتے دیوی دیوتیاں دِیاں سُکھاں راس
کُں نہس سی ا رہیاں۔ کَنّاں نوں ہتھ لائے۔ اِکّ وَا سُکھ ساند نال گھر ا
جاوے مڑ کدے ن بلدیو نوں بدلی گینسل کر اُونھ لئ نہس گھلیگی۔
کِس نوں پتا ہے سویرے سہی سلامت گھروں نکلیا ن شام نوں گھرے
مڑیگا وی کہ نہس؟ کی پتے کِس موڑ، تے بس روک لئ جاوے؟ من
مرذی دے بندیاں نوں اتار لیا جاوے اتے بال بچیاں دے دیکھدے۔
دیکھدے اہناں دے خون نال ہولی کھیڈ لئ جاوے۔ کی پتے کِس پُل، تے
سی □ آر □ پی □ کِسے نوں رُکن دا اِشارا کرے؟ ن گھٹ بریکاں
کرکے اگے لنگھنہ دی گستاکی کرکے اہناں دِیاں گولیاں دا شکار ہو
جاوے اتے اپنھا ناں صصص کھو فناک ضضض اتو ادیاں وِچّ لکھو ا
ہے۔

اسے مانسکتا دی شکار چنّی بندے جھٹے دیہلیاں، چ آ کھلوندی اتے
آپنھے آپ نوں کوسن لگدی۔ جے کدھرے پو وِرگے وِبرے نوں کُجھ ہو
گیا تاں سارا ٹھلہا اُس کلموٹھی دے سر ہی پھٹنھا ہے۔ اُس نے آپنھے
موئے پتی اتے چھے مہنیاں دی بچی دے وَاستے پا کے اُس نوں ترن۔
تارن ڈٹوٹی، تے ہاذر ہونہ توں روکیا سی۔ ہالے تاں ستندر دا سوا وی
ٹھنڈا نہس سی ہوئیا کدھرے ہور سوا بل اٹھیا۔ پھیر کی بنھیگا؟ اُس دا، اُس
دی ددھ چنگھدی بچی دا، بُڈھی ماں دا اتے بلدیو دے بچیاں دا کی بنھیگا؟

سنتدر دے مردیاں ہی اہناں دا وسدا رسدا گھر کھیروں کھیروں ہو گیا۔
 بڈھا سوہرا کرپھو وچ دم توڑ گیا۔ نت دیاں دھمکیاں توں تنگ آ کے اُس
 دا جیٹھ گھر نوں جنڈرا لا کے دلی دے کسے مندر وچ جا بیٹھا۔ اُس کول
 اپنے تیر دا ڈھڈ بھرن دا وسلا نہیں سی۔ اُن ودھوا بھر جائ اتے بچی دے
 بھار نوں کوں ڈھوئے؟ ہتھ، چ وہ ہزار دا سرکاری چیک اتے کچھڑ، چ
 بچی چکی اُن بلدیو دا دروازا نا کھڑکاوندی تاں کدھر جاندی؟ اُس دے نت
 دے کیرنیاں نے ہی بلدیو نوں چنڈیگرہ توریہ سی۔ اُس دا کالا پرچھاواں
 کدھرے بلدیو نوں ہی ولوندھر گیا تاں اُن کسے دے وی مونہ لگنہ جوگی
 نہیں رہیگی۔

سروج نوں بلدیو دی گیر ہاندی چبھ تاں رہی سی پر ڈرا نہیں سی رہی۔ اُن
 کسے پرانے نال نہیں گرویاں ورگے دوست سرجت نال گیا سی۔
 سرجت دی مکھ منتری کول اننی پہنچ سی جو چاہے ہتھ پھڑ کے لکھا
 لیاوے۔ پھیر بلدیو کھڑا ڈی □ سی □ لگئے۔ اک ممولی جہا ادھیپک ہے۔
 ڈی □ ای □ او □ نے پتا نہیں ڈی □ پی □ آئی □ نوں کہو جہی پٹی
 پڑھائی سی کہ سرجت ولوں کرائے تین وڈیراں دے ٹیلیپھوناں دا وی اُس
 تے اسر نہیں سی ہوئیا۔ اگوں مکھ منتری دی شکایت دی رٹ لا رکھدا
 سی۔ اُن مکھ منتری دے ہلکے دے بندے بن۔ صصص صصص کی پتے
 مکھ منتری نوں سچ-مچ کوئی گلا ہووے۔ ضضض ضضض سوچ کے
 وڈیراں دی بڑک مٹھی پے جاندی۔ سرجت توں نالے مکھ منتری کھڑا
 باہر ہے۔ اُن چاہے تاں بھاویں کسے نوں چیئرمین لگوا دیوے۔ جے
 سرجت مکھ منتری نوں چھڈ کے اہناں کول آئیا ہے تاں کوئی گڑبڑ ذرور
 ہے۔

مکھی منتری سی کہ اُس دا چنڈیگرہ پب ہی نہیں سی پیندا۔ اک لت دلی
 ہندی دوجی پٹیالے جاں انمرتسر۔ کدے ارادی کمشن دی رپورٹ دا رولا،
 کدے کھنڈ رہی پارٹی نوں سنبھالنا دا پھکر اتے کدے اتوادیاں ہتھوں
 مرے لوکاں دے پرواراں دے ہنجھو جھنہ اتے چیک بھیٹ کرن دی
 رسم۔

اُن چنڈیگرھ جانڈے، منتری جی دلی تڑ جانڈے۔ اُن واپس مُردے منتری جی چنڈیگرھ آ وُردے۔ اِس لکنھ مچی وِچ اہناں دے چار چگر لگ چکے سن۔ اِس وار اہناں پھیسلا کیتا سی اُن کتھ کرکے ہی مُرنگے بھاویں وہ دِن بیٹھنا پئے۔ سروج نوں پتا سی کتھ بنھیا نہس ہونھا۔ ہُکم ہو گیا ہندا تاں اُن گولی واگ گھر پُجڈے۔ اُن کپڑا روکڑ لے کے گیا ہے بی بیٹھ کھائی جانھگے۔ سارا ہزار رُپیا سی اِس کول۔

بلدیو دی کار نے جدوں گھر اگے آ کے بریکاں ماریاں تاں سارے پاسے بھج دَوڑ مچ گئی۔ حُشکھبری سُنھن لئی سارا تَبّر چبوترے تے آ کھڑوتا۔ پر سِر سٹی بلدیو جدوں بیٹھک وِچ وُڑیا تاں ساریاں دے چہریاں تے پلتنھ چھا گئی۔ بلدیو دے جھتھرا بنھے وال چھوٹی چھوٹی داہڑی وِچ چمکدے مٹی دے کنھکے، کالراں تے جنمی میل اتے متھے دِیاں تَنورِیاں دیکھ کے کسے نوں کجھ پُچھنھ دی لوڑ نہس سی۔

مُونہ لٹکائی چننی پانھی دھانھی دا اِنڈام کرن لئی رسوی وِچ جا وُڑی۔ سروج کار دے کرائے دا اِنڈام کرن لئی ٹرنک پیٹیاں پھروانھ لگی۔ اُسُنوں پتا سی ہزار رُپیا تاں کدوں دا اڈ گیا ہونھا ہے۔ چنڈیگرھ تَرن توں پہلاں وار وار اہناں منتری دے اتھے رہنھ دی تسلی کیتی سی۔ اہناں نوں یکین سی شام تک آرڈر لے کے مُڑ اُنھا سی کی پتا سی جانڈیاں ہی کسے سابکا منتری دے کتل دی خبر ملنھی سی تے مُکھ منتری جی نے سنسکار لئی تڑ جانھا سی۔ اُتھوں ہی اہناں نوں وُذارت دے بھوگ پینھ دی سُن لگی تے اُن منترییاں دا جہاز بھر کے دلی نوں تڑ پئے۔

اِک اِک کرکے مُکھ منتری جی نوں پنچواں دِن سی دلی، چ ٹکیا۔ ہنومان دی پُوچھ وانگ منتری جی دا دلی دا دُورا وُدھدا ہی جا رہا سی۔ جدوں بلکل ہی جیب کھالی ہو گئی تاں مُرن توں بناں اہناں کول کوئی چارا نہس سی۔ اُن تاں سُر جیت ہوٹل دا پکا گاہک سی، اِس لئی اہناں تھوڑھی بہت ریانت وی کیتی اتے کجھ کُ ادھار وی۔

ہُنھ کار والے نال تاں ادھار نہس سی پُگنھا۔ مذدُور بندے نے اہو کماونھا اتے اہو کھانھا۔

ستّ اٹھ سَو توں وَدھّ دا اِتّندام نا ہُنّدا دیکھ کے سروج بلدیو نوں اِشارا کرن
 لئِ مجبور سی۔ بَینک دی کاپی ، چ تاں سارے پَنج رُپے بچدے سن۔
 مہنّے توں گَیر-ہاڈری سی اِس لئِ تنکھل دا سَوال ہی پَیدا نہس ہُنّدا۔ دُدھ
 وَالیاں توں اڈوانس پھڑ کے اُس نے گھر دا خرچ چلائی اُن وَی تا اہناں
 وَرگے ہی مُلازم سن! وَاری وَاری کتھوں دینھ۔
 سُر جِت نوں اِکلا بیٹھا دیکھ کے ماں توں رہا نا گیا۔ ہالات دا جائِدا لَینھ لئِ
 اُن سُر جِت کول آ بیٹھی۔

صصص صصص کِئ پُتّ پھیر مِلیا نی وَنبر؟ کی بنھیا بدلی دا؟ اونترا
 افسر اِبو جا مگر پئے پُٹھے دِن آ گئے ساڈے ...۔ ضضض ضضض
 سوپھے نال ڈھاسنا لائ اتے لتاں نوں میڈ تے سجائ اُوگھ رہا سُر جِت
 بڈھی دے بول سُنھ کے تر بہکیا۔

صصص صصص تُوں فکر نا کر ماں۔ جِنناں چر مِیں بٹھاں، بلدیو دا
 کوئی بال وَنگا نہس کر سکدا۔ جس دِن وَی منتری مل گیا بکّ ، چ گوڈا دے
 کے کنم کرائوں ...۔ ضضض ضضض

بڈھی دِیاں اندر دھسیاں اکھاں ، چ نمی دیکھ کے سُر جِت دا وَی گچّ بھر
 آئی۔ اپنی لَمی داڑھی ، چ ہتھ پھیر کے اتے مُچھاں نوں تا دے کے اُس
 نے اپنے آپ نوں سنبھالیا اتے بڈھی دے ہونسلے بُلند کرن لئِ گڑھکیا:
 صصص صصص مِیں اُس بیبیماں افسر نوں وَی جھوٹیاں چُنگھا کے
 چھٹوں ... جے اُبدے گرداسپر دے آرڈر نا کرائے تاں ماں مِینوں
 سُر جِت نا اکھس۔ ضضض ضضض

اِس وَار ماں نے سُر جِت دی بڑھک وُل کوئی دھیان نا دِتا ہولی ہولی اُس
 دِیاں اکھاں مِچ گئییاں۔ اُس دے سجے ہتھ وِچ پھڑی مالا دے مانھ کے
 تیزی نال ہیٹھاں اُپر ہونھ لگے۔

سُر جِت دِیاں نِگاہاں بڈھی دے بُتّ توں تلک کے ساہمنھی کدّھ تے پئے
 لَین دے بُتّ نال ٹکرائیاں۔

صصص صصص ہالے تاں تُوں بلدیو نوں جھوٹیاں چُنگھا رہیں ...۔
 ضضض ضضض سُر جِت نوں لگا جوئیں لَین دا گُسیل چہرا اُس نوں
 گھور رہا ہووے۔

نال دے کمرے وچ ہندی گھسر مسر وی بلدیو نوں جھنجورن لگی۔ اُن کوئی بچا نہیں سی کہ اُس نوں سمجھ نا اُنندی بنھی بھج نٹھ کس کتھ لئی ہو رہی ہے۔ سارا نور لا کے وی اُن کرائیا اکتھا کرن وچ سپہل نہیں سی ہو رہے۔

کرائے لئی چلے سنگھرش نوں دیکھ کے بلدیو نوں لگا جویں پندراں سالان بااد اُس ہتھوں اک ہور کتل ہوئیا ہووے۔ ایتکس کسے بگانے دا نہیں سگوں پتراں، بھراواں اتے پو وُرگے بلدیو دا اُس دے سہارے جوجھدے پروار دیاں آساں دا۔ اہناں دے سکھاویں بھوکھ دا۔ اُن وی زمانا سی جدوں اک اُجل بھوکھ اتے جمات رہت سماج دا سُنالے کے سرجیت انڈر۔ گرائونڈ ہوئیا سی۔ دناں وچ ہی آپھی دلیری، سوجھ بوجھ اتے کتھ کرن دی سمرتھا دے سرتے اُن دو ذلہیاں دا آرگینائیزر بنھ گیا سی۔ ایم □ ایس □ سی □ دی پڑھائی وچے چھڈ کے بلدیو نے ہوسٹلاں، چ جڑدیاں مہپھلاں دی گنھتی ودھاونھ لئی دن رات اک کر دتا سی۔ اک سماں اجھا وی ائیا جدوں ساری یونیورسٹی ہی روشنی گئی۔ جدوں بلدیو اُس نوں پتاں وُرگا لگدا سی۔ آپنھا سہی وارس۔ کتھے ہی نوجوان لے کے بلدیو سرجیت نال آ رلیا سی۔ باہنھا، چ سپاں دیاں سیریاں مدھدا، گلیاں، چ چتھڑیاں، چ سوندا، ٹوڑی والے کوٹھیاں، چ سارا سارا دن کلاساں لاوندا، تپدیاں بھٹھیاں اگ کھلو کے مزدور جتھیندیاں کائم کردا بلدیو اُس نوں آپھی سچی بانہ لگدا۔ برابر دا بھائیوال۔

صصص صصص نا میں دو چار سو رپے مہنا ویل آینھ والے ہٹوانھئے نوں پونجپتی سمجھدا ہاں اتے نا ہی سیری رکھ کے کھیتی کرن والے نوں جگردار □ ... - ضضض ضضض اکھدا بلدیو جدوں ہتھیار آینھ پچھے ہٹیا سی تاں اہناں اہنوں صصص ڈریوک ضضض اتے صصص بُذیل ضضض اکھ کے دھرکار دتا سی۔ پچھوں بسدیاں کتلاں دے کیس بھگتدا سرجیت جدوں جیلہ دیاں کال کوٹھڑیاں وچ سڑدا سی تاں بلدیو دیاں گلاں وچوں اُس نوں سیانھے پو وُرگی سمجھ اُنندی سی۔ اہو جہے ساتھی دا دس ہزار کاراں، ہوٹلاں اتے وسکیاں تے کھراب کرا کے اج کل سرجیت کس کسم دی لوک۔ سیوا وچ لگا سی؟

انقلابیاں دی پولٹیورو تک اڑیا سرجیت تاں جیلہوں جتھیدار بنہ کے
 نکلیا پر باہر بیٹھے بلدیو دی لڑائی اُسے ترہاں جاری سی۔
 ن چاہندا تاں ن ایہہ □ سی □ ای □، چ جا کے لکھاں رپے کما سکدا
 سی، اک ادھ بھیت دے کے تھانہیدار بھرتی ہو سکدا سی۔ پر اُسوں
 ادھیاپک بنہنا ہی چنگا لگا۔ ساری امر وچ پنج چھے بوٹے ہی لا دتے تاں
 اُس دی پراپتی ہوئیگی۔ ن اکھیا کر دا سی۔
 پراپتی دے اُس دے ن یتن افسراں اتے دھارمک جتھیندیاں دیاں اکھاں
 وچ رکنہ لگے۔

صصص صصص ن تاں بچیاں نوں پٹھی سکھیا دندا ہے۔ ناستک اتے
 ادھر می بنھاؤندا ہے۔ ضضض ضضض پنچائیت دی ابو جہی اک شکایت
 تے اُس نوں سکولوں بلا کے دفتر، چ لایا گیا سی۔
 نوں آئے ڈی □ ای □ او □ نوں اُس دی کلرکی وی میچ نہیں سی۔ اُسدی
 کی مجال ن اپھسراں دیاں مجھاں لی سوئیابن دا تیل اتے دلئے دیاں
 بوریاں نا گھلے۔ اسے سہارے تاں اُس نے پچھلے سٹیشن تے ایس □
 ڈی □ ایم □ اتے ججاں نوں خُش کر کے لکھاں دے کتم کڈھائے سن۔ ن
 نہیں تاں اُس دی پنتی لی ویشیش تور تے منگوائیاں دواییاں دے بل پاس
 کرنا تا اُس دا اخلاکی فرذ سی۔ ہور ابو جہے پھنڈ کی اک لاونھے آے؟
 کس کول وکت ہے سکولوں، چ بیٹھ کے بھٹھی چڑھائے اتے پنچری بنہا
 کے بچیاں نوں کھواوے۔ پندرس بہس دینس بچیاں دا دلئے نال جھولا
 بھرن دی اُسدی سکیم تے بلدیو نے جھوٹے وانگ سر ہلا دتا سی۔ سی □
 ای □ او □ دے لکھاری دوستاں دیاں کتاباں اتے صصص صصص
 پھرگو ضضض ضضض اتے صصص صصص پکھجاتی ضضض
 ضضض لکھ دینھا تاں گستاکی دی ہدی سی۔

دوہاں اپھسراں نے متا پکائیا۔ تنن دن چنڈگرہ بیٹھ کے انہاں کھد اُسدی
 بدلی دی پھائل تیار کرائی۔ جدوں ترن تارن جائیگا تاں آپے نانی یاد آ
 جائیگی۔ اتھے بیٹھا ٹوشناں کر دا ہے، ددھ ویچدا ہے تاں ہی آفریا بیٹھا
 ہے۔ ابو جہے بگاوتی بچ دا دفتر وچ ودھنھا پھلنھا کسے لی وی

نُکساندائِک سِدھّہ ہو سکدا ہے۔ آپے اُتھے کِسے گولی دا شِکار ہو جاؤ۔
اُہناں دا وِچار سی۔

بلدیوُ بلدی اگّ وِچّ جانھوں نہس سی ڈردا۔ اُسُنوں تان مسان مسان پیراں
سِر ہوئی آر تھکتا دے کھنڈنہ دا اِکو اِکّ ڈر سی۔ جاں کُجھّ فِکر اُس نوں
چنّی دی مانسِک اوسّتا دا سی۔ کھالی ہتھی پرتی چنّی بلدیوُ دے اُدھر
جانہ دی گلّ سُنھدی ہی رونہ لگدی سی۔ کئی وار اُسُنوں گشاں پے چُکّیا
سن۔ کئی کئی وار رات نوں بڑا بڑا اُٹھدی سی۔ سبھ کُجھّ سوچ سمجھ کے
ہی اُسنے سُر جِت دا دروازا کھڑکائیا سی۔

اکالیان نال جیلہ وِچّ رن کے سُر جِت دی بہت پُچھ پڑتال ہو گئی سی۔
ایمر جینسی دے دِناں وِچّ ن اے مُکھ۔ منتری اِکے جیلہ وِچّ بند رہے سن۔
اُسُنوں یوتھ وِنگ کھڑا کرن لئی اُس وِرگے جُجھرو وِرکراں دی لوڑ سی
اتے اُہناں نوں باہر اُنھ دی۔ اسے لوڑ نے اُہناں دا سمجھوتا کرا دتا سی۔
سیاسی سُوچھ تان سُر جِت نوں پہلاں ہی گھٹ نہس سی۔ مُکھی۔ منتری دی
اُنگل پھڑ کے وُڈے وُڈے کدم پُندا دِناں وِچّ اکالی سیاست وِچّ چھا گیا۔
کھڑا وِڈیر جاں چیئرمین سی جس نال اُسنے کدے نا کدے جیلہ نہس سی
کئی۔ چنگے دِن ائے تان وُگدی گنگا وِچّ اُس نے وی ہکّ دھو لئی۔ اُہو
مکان جس نوں کدے پُلس نے کھنڈراں وِچّ بدلیا سی کوٹھی وِچّ بدل گیا۔
جِنہاں کھیتاں، چ پُلس نے اگاں لائییاں سن اُہو پھارم وِچّ بدل گئے۔
وِسکیاں، مُرگیاں اتے کاراں دے جھوٹیاں نے سُر جِت دی گوگڑ کھاسی
باہر لے اُنڈی۔ پُلس دے گھوڑیاں نوں ٹن نا دینہ والا سُر جِت چار کدم تَر
کے ہی بیہنہ لگدا سی۔

چھوٹے چھوٹے نوٹاں دی تھپی لیا کے جدوں بلدیوُ نے ڈرائیور نوں
پھڑائی تان سُر جِت دی بہب نکلنہ والی ہو گئی۔ بچیاں دے گلے پھولے
گئے سن اتے بھگوان دا کھانا لُٹیا گیا لگدا سی۔
سُر جِت نوں لگا اِکّ وار پھیر ن بلدیوُ کولوں ہار گیا ہے۔ اُس نوں کی ہکّ
سی ن بہریاں اتے ڈرائیور نال بیٹھ کے شراب پندا، دھوبیاں توں کپڑے
دھواؤندا اتے وُٹن سُوٹنے کھانھیاں دے سوال چکھدا۔ ن بس، چ نہس سی
جا سکدا؟ دھر مشالا، چ رن کے رُکھی سُکھی نہس سی کھا سکدا؟ اُس دی

اکل کتھے گئی سی جدوں بلدیو وُرگا ناستک آدمی منگوار اتے وِروار
 آکھ کے شراب پینھ توں تُلدا سی، دو رُپے کے کیلیاں نال ڈھڈ بھر کے
 وِہ رُپے بچاؤنھ لئی وُرت دا بہانا گھڑدا سی۔

صصص صصص رہنھ دے بلدیو ... پِنڈ جا کے آپے دے دِس۔ ضضض
 ضضض آکھدے سُر جیت نے نوٹاں دی تھہی ڈرائوَر توں پھڑ کے بلدیو
 جی جیب وچ اڑاؤنھی چاہی۔

صصص صصص نہس یار ہالے تاں تیرا ہور کرذا وی رہندے □ □
 ہوٹل والے دے وی رہندے نے □ □ ن پھیر دیوانگا ... کرائیا تاں دینھا
 ہی ہے۔

بلدیو بجد سی۔ اُس دی بھج نٹھ لئی پیسا کھرچ ہوئیا تاں پیسے دینھ اُس دا
 پھرد ہے۔ اہو تھوڑھا سی کہ سُر جیت سارے کتم دھندے چھڈ کے اہو
 جہیاں لویاں، چ پندرہاں دِن اُسدے نال پھردا رہا سی۔ صصص اجو کے
 ضضض ہالتاں مُتاپک اُس دے آرام دا کھیال رکھدا ادا اکھلاکی پھرد سی۔
 صصص صصص ہور شرمندا نا کر ... دو چار دناں، چ تیرے آرڈر نا
 کرا کے لیاندے تاں میرا ناں سُر جیت نہس۔ آرڈر وی تینوں گھر بیٹھے ہی
 اُنھگے □ ... ضضض ضضض

آکھدے سُر جیت نے نوٹاں دی گئی آینن دے بُت بیٹھاں ٹکا دتی اتے آپ
 ہنہیری وانگ بیٹھک، چوں باہر نکل گیا۔ اِس توں پہلاں کہ بلدیو پیسے
 موڑن جاندا دھوڑاں پُندی گڈی پِنڈ والا موڑ مُڑ چکی سی۔
 جتنّاں چر سُر جیت کول رہا بلدیو دے ہونسلے بُلد رہے۔ سُر جیت دا اجب
 جہا ڈھنگ نال چلے جانھا اُس نوں وڈھ وڈھ کھانھ لگا۔

سُر جیت دے جانڈیاں ہی ہارے جیار بئے وانگ بلدیو سوپھٹھے، چ ڈھیر
 ہو گیا۔ اُس دا متھا پھٹنھ اتے لتاں دکھنھ لگیاں۔ پچھتاوا اُس دا پچھا نہس
 سی چھڈ رہا۔ سارا نِک سِک برباد کرن نالوں تاں چنگا سی نِ ڈبوٹی، تے
 ہی چلا جاندا۔ پونجی تاں ہتھوں نا کر دی۔ جاں پھیر چھٹی لے کے بیٹھ
 جاندا۔ بُٹوشناں تاں نا کھنڈدیاں۔ آپے ہولی ہولی بدلی رُک جانڈی۔ ہنھ تاں
 نِ سارے پتے ہار چکا سی۔ ہور سوچنھا پھدول سی۔

رہاں دا ویلا ہو چکا سی۔ گھر دی نگر، چ بنھے چھوٹے جہے مندر
 وچ تللیاں کھڑکنہ لگیاں۔ بڈھی ماں تے اُس نوں بہتا گلا نہیں سی پر اتر
 دھیان ہو کے آرتی گاؤندی چنتی، تے اُس نوں افسوس سی، اُس دی دساں
 سالان دی مہنت مٹی، چ مل گئی سی۔ مسان مسان اُس نے چنتی نوں ویمان
 بھرماں، چوں کڈھیا سی۔ نت ن نوپیاں نوپیاں سُکھاں سُکھدے، ورت
 رکھدے، پوجا پاٹھ کر کے رب نوں ہر ڈھنگ نال مناونہ دا یتن کردے۔
 سُکھ سی کدے کوئی وی پوری نہیں سی ہوئی۔ کدے وی رب اہناں، تے
 مہربان نہیں ہوئیا۔ بڑے پریتن اتے پریوگ کرنے پئے سن چنتی نوں
 مندر جانہو ہٹاؤنہ لئی۔ بڑی دیر بااد ن ماں نوں اکھنہ لگی سی کہ
 منگوار، وروار جاں شنیوار وچ کوئی پھرک نہیں۔ سُکھاں نا بھکھے رن
 کے پوریاں ہندییاں ہن نا پہاڑاں دیاں چڑھائییاں چڑھ کے۔ سگوں یتنان
 نال پوریاں ہندییاں نے۔

ابو جہے ہی کھلے دلے منڈے نال چنتی نوں ویل کے بلدیو نے سُکھ دا
 سل لیا سی۔ کدی پتا سی تین سالان دے اندر اندر ہی ن پنجاب، چ چلدی
 تتی ہوا، چ جھلسیا جاویگا اتے چنتی ترک نوں اُسے چتا وچ جلا کے ماں
 دی جھولی آ پویگی۔ زندگی دی باڈی ہاری چنتی نوں دیکھ کے ماں جتی
 جتی مہسوس کردی سی۔ رب ولوں بیمکھ ہوئی چنتی ہور کی آساں
 رکھدی سی۔ ن جنم تاں گیا، اگلے جنم سنوارن دا جھانسا دے کے چنتی
 نوں پچھے لاونہ وچ کامیاب ہوئی پھر دی سی۔

بلدیو دی پسنے نال بھجی بنینہ بو چھڈنہ لگی۔ پکھے ہیٹھاں بیٹھے دا وی
 اُس دا پسنا نہیں سی سک رہا۔

تھوڑھی جہی راہت ملے اس لئی ن ٹوٹی ہیٹھاں جا بیٹھا۔ گیلنا دے گیلن
 پانھی ڈولہ کے وی سربر دی تپش مٹھی نہیں سی پے رہی۔

تپدے تن من نال اُس نے اک دو بُرکیاں اندر سُٹیاں اتے بناں کسے نال
 گلبات کتے کوٹھے جا چڑھیا۔

نالے بلدیو پاسے پرتدا رہا نالے اتہاس دی چگری نوں پٹھی گھنمدی دیکھ
 کے پیران ہندا رہا۔ کدھر چھائی مائیں ہو گئے ن نوجوان جہڑے اس توں
 بلکل الٹ سُنالے کے چلے سن؟

اُس دا کھوجی دِماگ اِک اِک سا تھی دا پچھا کرن لگا۔ کوئی کدھرے نہس گیا۔ سبھ اتھے ہی رچے مچے بیٹھے بن۔ پیسے انکلاب نے اُہناں نوں سبھ کُجھ بھُلا دتے۔ اِک تان بُنھے گیا ہے۔ ذلے دا جتھیدار۔ کالی پگ، چٹا کُرتا پجاما، تلیدار جُتی اتے رنگدار اینکاں۔ کتنا پھدا ہے سبھ کُجھ کدے سُورج مارکا اکھو اُوندا اس تون دو چھالاں وُدھ مار کے منتری بنھ گیا۔ جھنڈی والی کار ہووے تان ڈرائیور ان منینکاں تون کی لینھا؟ جگتار ایہہ □ سی □ ای □ دا □ ایم □ ہے۔ انکلاب دیاں ہور گلاں تان بھُل بھُلا گیا، پر دلیری نہس چھڈی۔ اِک ادھ بوری نہس ٹرگاں دے ترک کھپا ونھ لئی مشہور ہے۔ کئی شیلراں، چ ہسیداری ہے۔ اُنجھ افسراں دے روہب پا ونھ لئی کدے۔ کدے پنچ چار سو دی پرچی کٹوا لیندا ہے۔ اُنجھ جے اُس دے متبت ڈلھی کنھک چُگدیاں بہار ناں تے پھینٹا چاڑھ دینھ جان بدپھیلی کر لینھ تان اُس دے سینے، چ کوئی درد نہس اٹھدا۔ تنن سا تھی مروا کے سپاہی ہوئیا نندر اج کل تھانھیدار ہے۔ پھارم بنھ گیا، کنبائین آ گئی اتے تنن ترک پے گئے۔ جنہاں دا دا لگ گیا، اُہناں لا لیا۔ جو پچھڑ گئے اُہناں نو بیاں پناہگاہاں لبھ لئیاں۔ موٹر سائیکل لے لے، پستول لے لے، نوویں نشانے اتے نوویں ناہرے وی۔ بلدیو وُرگا تان کوئی ٹاواں تلا ہی سی۔ نو بیاں پندر بیاں لا ونھ لئی اُن ادھیاپک بنھیا۔ کُجھ کُ بوٹے لائے وی۔ جو جھکھڑاں نے اُہناں دیاں جڑھاں اکھاڑ دتیاں تان اُس دا کی کسور؟ سُکھی نوں اُس نے پھنکس کمسٹری نالوں ترک دی سائٹس زیادا پڑھائی سی۔ کالج دے دناں تک اُن بلدیو تون رہنمائی لیندا رہا۔ جدوں اُس دے گولڈ میڈلاں دی کدر نا ہی پئی تان ویہلا پھردا پھردا اُن سرکار دے نال نال بلدیو تون وی باگی ہو گیا۔ بُنھ بینک لٹنھا، کھوہاں کرنا اتے پُلِس نوں چکما دینھا اُس دے کھبے ہتھ دی کھیڈ ہے۔

شندی اُس تون دو کدم اگے سی۔ باپ دے مر جانھ تے پڑھائی چھڈنھی پئی تان چلو کوئی نہس۔ اُس نوں اُمید سی اُن پنڈ دی کرسانی نوں لامبند کر لئیکا۔ کئی گھول اُس نے لڑے وی۔ تننا خون سی۔ لگاتار دو وُرہے گڑیاں اتے پڑھاں، چ فصل گوا کے خون اُبالے کھا گیا۔ یُگ پلٹے لئی کاہلا پے کے اُن وی سُکھی نال جا لیا۔ بُنھ پنچ چار بندے مارنا اُس دا شوَنک ہے۔

سُکھی سِنْدی لئی تان کوئی باہاں اڈی کھڑا سی۔ اہناں نوں بوج لیا۔ دس پڑھیا مُسلماناں دا پھرِدا کدھر جاندا۔ چار اکھڑ پڑھ کے کھڈی، تے بیٹھنوں اُس نوں شرم اُنڈی سی تے گُرسی، تے اُس نوں کوئی ہتھ نہس سی لاونہ دِندا۔ دو چار سال تان چٹے کپڑے پا کے ستھ، چ بیٹھا۔ پھیر کاراں دے جھوٹیاں دے سواد، چ پیا ہنسے ہوراں دی اِہم ڈھونہ لگا۔ دلی دے چکر کڈا کڈا بابری مسجد وَاِیاں دا لِنڈر جا بنھیا۔

چڑی توں ڈرن وَاِا بانیا تان بھوشی ترشول چُکی پھردے۔ پھیکڑیاں دے مُکابلے، چ جدوں اُس دی وُرکشاپ پھیلہ ہو گئی تان اُس نے شو سِنا لئی پستول بنھاونھے شرو کر دتے۔ دُکان وی وُدھیا چل پئی، پیسا وی ہو گیا اتے ناں وی۔

بلدیو کس کس نوں موڑا پاوے۔ باہر تان کی اُس دے گھرے ہی بگاوت دے جھنڈے بُلند بن۔ سِنْدے دے پُلِس مُکابلے، چ مرن دی خبر اوے چاہے جسے دی، اُس دے سِنے، چ کھون پینہ لگدی، پر چنتی دیاں اکھاں چمک پیندیاں۔ اُس نوں لگدا جوئیں اُس دے پتی دا بدلا لے لیا گیا ہے۔ اُس دی بھولی بھینہ دی سمجھ نوں وی سِنک لگ گئی۔ اُن بھلّ جانڈی ہے کہ سِنْدے دا بدلا لینہ لئی ہزاراں جسے پیدا ہونھگے اتے لکھاں سِنڈراں نوں جاناں دینھیاں پینھگیاں۔ سِنڈراں دی راکھی دے بہانے لکھاں جسے سرکاری گولی دا شکار ہونھگے۔ اِس ترہاں تے گنھتی وُدھدی ہی جانھی ہے، وُدھدی ہی جانھی ہے، جِنّا چر سُکھیاں نوں نوکریاں نہس ملدیاں، سِنڈیاں نوں فسلاں دا مُلّ نہس ملدا اتے بھوشیاں نوں سہی مہنتانا۔

رات پورے جو بن، تے سی، پر تنّیاں ہواواں دی تپش مٹھی نہس سی پئی۔ گرم ہوا دے بلھے کئی وار اُس دے ننگے پنڈے نوں جھلس چُکے سن۔ گھٹّ گھٹّ کر کے ساہمنھے پیا سارا تپلا اُس نے اندر سٹّ لیا سی، پر سُکے گلے نوں بھورا وی راہت نہس سی ملی۔ تھلے جا کے تپلا بھرن دی اُس دی بِنمت نہس سی۔ مساں مساں تان ٹبر سٹّا سی۔ ماڑی جہی آہٹ نال ہی اہناں اُٹھ کے اُس دُیالے ہو جانھا سی۔ اُنجھ وار وار کھنگھدی ماں اتے سروج دے منجے دیاں چیکدیاں چولاں توں اُس نوں رتی وی شک نہس سی کہ اُن وی اُسے وانگ سمیں نوں دھگا دے رہیاں سن۔

گرمی اتے پیاس نے اُس نوں بیچین کر رکھیا سی۔ کدے کدے جے اکھ لگ وئی جاندی تاں اجب جہے سُنپے اُس دا پچھا کر دے۔ کدے ستندر دے وَینہ □ ... کدے جھوٹھے پُلس مُکابلے ، چ مر رہا پُتِراں وُرگا سُکھی ... کدے انڈر گرائونڈ والے دِناں ، چ اُنہاں نوں سمجھا رہا سُر جِت □ ... کدے ہوٹل دے بلّ توں ڈردا بلدیو ... کدے مُکھ مَنّری دی کوٹھی ... کدے ٹائپ ہو رہے آرڈر ... - کدے ڈی □ ای □ او □ نال جھپٹ۔ کدے لوکاں دا ہاہاکار۔ کدے نوٹیج سِنّگہ دا پُتّ اتے گُربکھش سِنّگہ دا پوتا، وَاں کٹاؤنہ بدلے شہادت پاؤندا۔ سُمیت ... - کدے جُو جہ رہے رتن پٹواری، بلدیو مان اتے دِپک دھون دِیاں رُوہاں ... -

اِس گھبراہٹ وِچ بلدیو، اُٹھ کے بیٹھ گیا۔ تاریاں نال بھرے □ ... اسمان ، چ مٹک مٹک تَر دے چنڈر ما وُلّ تگنہ لگا۔

رات بڈھاپے وِچ دا کھل ہو گئی سی۔ اِسے لئی کدے کدے ٹھنڈھی ہوا دا بُلّھا نَسب ہونہ لگا سی۔

چمکدے ستاریاں ساہمنھے بلدیو شرمسار جہا ہو گیا۔ اُنہاں نال اکھ ملدیاں ہی اُس دے من ، چ اُٹھدیاں بھاؤناواں وِچ جوار بھائے اُٹھ کھڑوتے۔

دوہیں باہاں پھیلا کے اُس نے اسمان نوں باہاں ، چ بھرنا چاہیا۔ اُس دا دِل کِتا ن اِکّ اِکّ تارے دی بانہ پھڑے اتے پُچھے:

صص صص کی اِنہاں دے کلپنا دے دیش وِچ تَس دِنے دِکھائی دینہ لگوگے ، تہاڈا ساتھی چنڈر ما اگّ ورساؤنہ لگیگا، سُورج دی تسر بدل جائیگی، جُون مہنے برپھاں پینہ لگنہگیان، ندیاں سمنڈراں ،چوں نکلنہگیان جاں درخت ہوا ، چ لٹکنہ لگنہگے؟ کی اُتھے آدمی دے چار ہتھ ہونہگے جاں پھیر بناں کھادھیاں بھکھ مٹ جائیگی؟ کی سارے مذدور مالک بنہ جانہگے جاں مالک مذدوری کرن لگنہگے؟ شائد کُجھ وئی نہس بدلیگا۔ بسّ ٹائیاں برلیاں دے ناں ہی بدلنہگے۔ سُکھیاں، سِنڈیاں اتے پھر دیاں دیاں کتاراں ہور لنبیاں ہو جانہگیان۔ ضضض ضضض

بلدیو، ن وئی پہلاں وَاں بلدیو نہس رہا۔ اُس سمیں پُو دے سر ،تے گھر دا کھرچ تاں تَر دا ہی سی ہنہ تاں ن وئی نہس رہا۔ بڈھی ماں ہے ... کھبراں سُنہ کے ہی کتبہ لگدی ہے۔ ودھوا چننی ہے۔ اُس دی چھے مہنیاں دی

بجی۔ گونہ ہے جو پچھوں اُنہاں دی دھیر وی بندھا سکے؟ سروج □ ...
 اُس دے دو ماسوم بجے ... ن ادا وڈا مہانبھارت اِکلا کویں لڑ سکدا؟
 صصص صصص تیری سوچ نوں وی گرہنہ لگ گیا؟ ضضض ضضض
 تاریاں، چ چمکدے شہد دے چہرے اُس تے مُسکرائے۔
 صصص صصص چھوٹے جہے تَبّر دی سوچنہ لگئیں، وڈے پروار دا
 کی بنھو؟ ضضض ضضض

تاریاں، چ گھرے بلدیو نے چاروں پاسے نذر دَوڑائی، پُورب دی کُکھ
 سوبی ہندی جا رہی سی۔ ہنہ سُورج دے اگنہ دی واری سی۔
 بلدیو ملکڑے جہے پوڑیاں اتر firt۔ ٹرنک پیٹیاں پھول کے پُرانہا
 جھولا کڈھیا۔ اِک دو پُستکاں، کُرتا، پجاما اتے ہور نِک-سُک پا کے
 جھولا موڈھے، تے لٹکا لیا۔
 اُس نوں منٹی سکنتی تیار ہوئیا دیکھ کے بیران پریشان سارا تَبّر ہیٹھاں
 اُتر آئیا۔

صصص صصص سُر جِت وُل چلے پُتر؟ ضضض ضضض پُرانہا
 جھولا دیکھ کے بڈھی دا متھا ٹنہک گیا سی۔ دل دھڑکنہ لگا سی اتے
 لتاں کنب گئیاں سن۔ پھیر وی ہنمت بٹور کے اہنے پُچھ ہی لیا۔
 صصص صصص نہیں۔ مین تان ڈٹوٹی، تے چلیاں۔ ضضض ضضض
 چننی دیاں اکھاں، چ امد آئے ہنجھویاں نوں پونجھدیاں بلدیو نے ماں نوں
 سمجھائیا۔

صصص صصص پچھوں ساڈا کی بنھو بھائی؟ ضضض ضضض
 صصص صصص مین سوڈے بھلے لئی جا رہاں، سربت دے بھلے لئی۔
 جے اگ اِسے ترہاں ودھدی رہی تان کدے اُسنے ساڈے وُل وی رُکھ کر
 لینھے ... توں بس گھر دا کھیال رکھ۔ ضضض
 سروج دی پٹھ تھاپڑ کے بلدیو نے پٹھ بھیاہیں۔ سُورج دیاں پہلیاں کرناں
 نے اُس دا متھا چُنمیا۔

بس سٹینڈ وُل تیز تیز قدم پُڈے بلدیو نوں دیکھ کے ماں دے دل وچ کھون
 پینھ لگی۔ اُس نوں لگ رہا سی جوئیں اُس دا اکو اک پُت لام، تے چلیا
 ہووے۔